

KARI TUDOMÁNYOS DIÁKKÖRI
KONFERENCIA
TANULMÁNYKÖTET

*A konferencia a Hazai Tudományos Diákköri műhelyek támogatása,
NTP-HHTDK-21-0003 azonosítószámú
„A tudományos kutatómunka népszerűsítése és támogatása az
EKE GTK hallgatói körében”
című pályázat támogatásával valósul meg.*

Eger, 2022.

Szerkesztette:

Matiscsákné Lizák Marianna
Simon Letícia
Tánczos Tamás

A Líceumi Paletta Különszáma

Szerkesztette:

Matiscsákné Lizák Marianna

Simon Leticia

Tánczos Tamás

ISSN 1589-0147

TARTALOM

BÁN SZABINA	
Gazdasági fejlettsé összefüggései a környezetterheléssel Magyarországon	5
FLASKAY TAMÁS	
A fenntartható turizmus megjelenése Budapest és Eger vonzáskörzetében	22
KOZMA KAMILLA	
Az iskolázottság szerepe a munkavállalók munkaerő-piaci helyzetének javulásában	37
MAGYAR MÁRIA	
Munkaformák és munkamódszerek vizsgálata az óvodai és iskolai szociális segítő tevékenységében	60
SZENTMIKLÓSI VIOLA ÁGNES	
A pedagógusszakma presztízs vizsgálata	76

GAZDASÁGI FEJLETTSÉG ÖSSZEFÜGGÉSEI A KÖRNYEZETTERHELÉSSEL MAGYARORSZÁGON

BÁN SZABINA

Gazdálkodási és menedzsment BA, IV. évfolyam

Témavezető:

Dr. Tánczos Tamás

egyetemi docens

1. Bevezetés

1.1. Témaválasztás indoklása

Tudományos munkám során a gazdasági fejlettség összefüggéseit vizsgálom a környezetterheléssel Magyarországon annak érdekében, hogy mélyebb betekintést nyerjek e két tényező kapcsolatának megismerésére. Napjaink egyik kulcstémája a környezetszennyezés, hiszen a környezeti problémák egyre inkább súlyosbodnak. Ezen környezeti problémák feltárása egyre több kutató figyelmét kelti fel, így a gazdasági és környezeti jelenségek összefüggéseinek elemzése már régóta áll a hazai és nemzetközi kutatások középpontjában. Évről évre jelentősebb a vidéki járások lemaradása, a falvak népességének elöregedése és elnéptelenedése, viszont még Magyarország gazdaságilag- társadalmilag elmaradott járásaiiban (Salgótarjáni, Ózdi és Miskolci Járás) is az országos átlaghoz képest fontos szerepe volt az iparnak. Azonban az iparban keletkező hulladék megsemmisítésének módja a veszélyes hulladékégetőkben történik, amely során káros vegyületek is keletkezhetnek, így jelentős veszélynek kitéve környezetünket (Bodnár– Mannheim, 2012; Sáfián, 2018).

A témaválasztást a téma iránti érdeklődésem befolyásolta, ugyanis mindig foglalkoztatott a környezetterhelés témaköre, és az arra ható negatív tényezők vizsgálata. Napról napra egyre inkább felkeltik a figyelmemet a gazdasági növekedéssel együtt járó externális hatások, a környezet szennyezése és a természeti erőforrások felélése, azonban ezen problémák sürgető jelentősége csak az elmúlt években vált igazán nyilvánvalóvá. Sokak számára kifejezetten racionálisnak tűnt arra alapozni, hogy a gazdasági növekedéssel csak a kezdetekben jár együtt a növekvő környezeti terhelés, egy fordulópont után az ökológiai terhelés már egyre csökkenni fog. A valóságban azonban az utóbbi csupán részlegesen

következett be (Van Alstine-Neumayer, 2010). Ennek okán dolgozatomban nagy hangsúlyt fektetek annak a kérdésnek a megválaszolására, hogy hogyan befolyásolja a gazdasági fejlődés a környezetszennyezést, illetve milyen környezetkímélő technológiák elterjedése enyhítené a környezeti problémákat Magyarországon.

1.2. A kutatás célja, hipotézisek

Szakedolgozatomban egy nagy átfogó célkitűzésem került meghatározásra. Célom megvizsgálni a bekövetkező gazdasági fejlettség összefüggéseit a környezetterheléssel Magyarországon 2015 és 2019 között.

Az átfogó célkitűzés megválaszolásához az alábbi kutatási kérdések kerültek azonosításra.

- Milyen összefüggés mutatható ki a gazdasági fejlettség, a népsűrűség és a környezeti terhelés között?
- A vizsgált időszak alatt hogyan változott az egyes járások gazdasági fejlettsége és a környezetkímélő technológiák alkalmazása?

Az alapkérdések alapján a következő hipotézisek kerültek meghatározásra.

H1: A gazdaságilag fejlett járások népsűrűsége nagyobb, illetve növekszik, ami a környezeti terhelés növekedését is maga után vonja.

H2: A gazdaságilag értelemben vett fejlődés maga után vonja a környezetkímélő technológiák fejlődését és elterjedését.

H3: A gazdasági fejlettségből fakadó környezeti terhelés jelentősebb hatású, mint a környezeti technológiák alkalmazása.

A fentiekben leírt két kutatási kérdés és a hozzájuk kapcsolódó hipotézisek alapján további kérdésként vetődik fel, hogy hogyan viszonyul egymáshoz a gazdasági fejlődés által előidézett népsűrűségből fakadó környezeti terhelés és a környezetkímélő technológiák alkalmazása.

Az eredmények mentén várhatóan kirajzolódik Magyarországra vonatkoztatva a gazdasági fejlettség összefüggése a környezetterheléssel. Bízom benne, hogy dolgozatom eredményei, akár gyakorlati jelentőségűek is lehetnek az országos szintű környezetszennyezés okainak megértésében és mérséklésében.

1.3. Alkalmazott módszertan

A kutatás során szakirodalmi szűrést, szekunder információfeldolgozást, kvantitatív és kvalitatív módszereket egyaránt alkalmazok. A szekunder adatforrások tekintetében releváns

nemzetközi és hazai szakirodalom feldolgozása mellett, az Országos Településfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer (TeIR) adatbázisa került felhasználásra.

Az elemzések módszertanát, egyrészt az idősor elemzés metódusai adják, másrészt pedig a regionális elemzés eszköztára. Saját tudományos munkámban a két legismertebb indexet (Duál mutató, Robin-Hood index) és a területi versenyképesség számítását emeltem ki a korreláció- és regressziószámítás mellett.

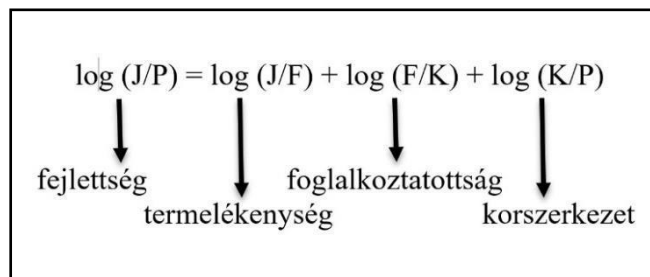
Dolgozatomban célterületként Magyarországot vizsgálom a járások jellemzésére használatos indikátorok, elemzési eszközök és mutatók segítségével azt kutatva, hogy milyen kapcsolat mutatható ki a gazdasági fejlettség és a környezeti terhelés között. Az ismertetett kérdéskör tisztázására *korreláció- és regressziószámítást* alkalmaztam, hiszen két vagy több mennyiségi ismerv közötti kapcsolat létének, erősségének és irányának a vizsgálatára alkalmas módszerek. Végezetül a vizsgált változók kapcsolatát egy pontdiagramra illesztett regressziós függvény tárta elém alakjával és irányával.

Kutatási munkám során mindezek mellett megvizsgáltam Magyarország keleti és nyugati járásainak fejlettségi differenciáit, hiszen járási szinten nagymértékű megosztottság alakult ki kelet és nyugat között. Ezen gondolatmenetet támasztja alá Major – Nemes Nagy szerzőpáros kutatási eredménye is, ami alapján *„erős hipotézisként megfogalmazható, hogy az átfogó tendenciaként kimutatott differenciálódás mögött az új hazai térszerkezetnek két rendkívül markáns regionális meghatározása áll: a főváros és a vidék éles dualizmusa szinte minden társadalmi jelzőszámokban, valamint a nyugati és a keleti országrész élesen elütő növekedési pályája”* (Major–Nemes Nagy, 1999, 420. old.). Az egyenlőtlenségek mérésére speciális regionális mutató és index számítására került sor, amelyek a Duál mutató és a Robin- Hood index.

Az aránybéli különbségek miatt legelső sorban a *Duál mutató* számítás módszerét alkalmaztam, amely az átlag feletti értékek átlagának és az átlaga alatti értékek átlagának a hányadosa. Egyszerűsége és világos tartalma miatt viszonylag sokszor alkalmazott módszer (Nemes Nagy, 2005). A területi tagoltság nagyságának és változásának mérésére továbbá a *Robin Hood-indexet* alkalmaztam, mellyel a jövedelem és a népesség területi eloszlásának egyenlőtlenségeit vizsgáltam. A mutató értéke megmutatta, hogy a jövedelem hány %-át kellene átrendezni ahhoz, hogy az egy főre jutó jövedelem egyenletes megoszlású legyen.

A területi egyenlőtlenségi mutatók és a korreláció-és regressziószámítás mellett továbbá területi *versenyképesség számításra* is sor került, abból a célból, hogy be tudjam mutatni a járások gazdasági versenyképességének kapcsolatát a környezetterheléssel.

1. ábra: Területi versenyképesség számításának modellje

Forrás: Gyurkó, 2018

A versenyképesség számítás négy fő idősoros – 2015 és 2019 közötti adatok átlagai kerültek be a képletbe - adatok felhasználásával történt. A versenyképességi szempontú elemzés során kimutathatóvá vált, hogy egyes járásokban az előmunka-termelékenység, másutt a foglalkoztatottság dimenziója mentén van inkább lemaradás, ami beavatkozást kívánhat.

A 1. ábrán látható általános modellben a jelzőszámok a következők voltak:

J = GDP (jövedelem) jelen esetben	az adóköteles jövedelmeket
P = népesség	az állandó népességet
F = foglalkoztatottak	az adófizetők számát
K = aktív korúak	a 18-59 évesek számát jelenti.

A célterületként szolgáló Magyarországi járásokra kapott eredmények a számítások után átlagolásra kerültek a fejlettség alapján, így két kategória alakult ki. 1-essel jelöltem az átlag feletti, azaz versenyelőnnyel rendelkező tényezőket, 0-val pedig az átlag alatti, versenyhátrányos tényezőket. Ezt követően került sor a termelékenység, a foglalkoztatottság és a korszerkezet átlagolására, amely alapján a járásokat be tudtam sorolni versenyelőnnyel vagy versenyhátránnyal rendelkező járássá. A versenyképességi típusok kialakításában Nemes Nagy 2004-es vizsgálati beosztása segített.

1.4. A célterület bemutatása

Magyarország területén összesen 849.150 hektár védett terület található a KSH 2019-es adatai alapján. A természeti adottságokban gazdag ország számos látványosságot kínál az idelátogató turistáknak, ezért kiemelten fontos a környezetet óvni amennyire csak lehet.

Kutatásom szempontjából Magyarország 198 járására helyezném a fő hangsúlyt, melyek a 2012. évi Kormányrendelet rendelkezése által alakultak ki a ma is ismert formában. Ha a Központi Statisztikai Hivatal által közölt 2020. évi adatokat vizsgáljuk a lakosság eloszlását figyelembe véve, akkor elmondható, hogy a magyar lakosság mindössze ötöde él Budapesten,

illetve a fővárosnak legnagyobb a népsűrűsége is (3332 fő/km²), ami jóval meghaladja a többi járás népsűrűségét.

A 20. század második felének demográfiai átalakulása vissza aligha fordítható folyamatokat indított el Magyarország népességében. Nagyonbbrészt a népesség természetes fogyása jellemző, ezért beszélhetünk öregedő társadalomról, hiszen hazánk emberi erőforrás helyzetét vizsgálva a TeIR demográfiai adataiból kitűnik, hogy a 14 éves és annál fiatalabbak aránya az aktív korúakhoz képest alacsony tendenciát mutat, miközben a 65 éves és annál idősebbek eltartottsági rátája folyamatosan növekszik (Tagai, 2015). Az öregedő társadalom mellett továbbá még jelentős a lakosság elvándorlása is. A vándorlás egyrészt az országon belül zajlik, elsősorban Budapestre és a nyugati országrészre irányulnak, így ennek következményeként egyes településeken növekedhet az adott település lakossága.

Továbbá Magyarországot gazdasági szempontból vizsgálva elmondható, hogy az országban egyszerre vannak jelen az iparilag leépült, a szegény, az alacsony gazdasági teljesítményt nyújtó és a folyamatosan fejlődő, illetve fejlett járások is, melyek környezetkárosító szempontból különböző tendenciákat mutatnak.

2. Szakirodalmi feldolgozás

2.1. Gazdasági folyamatok hatása a környezetre

A gazdasági folyamatot fizikai szemszögből vizsgálva elmondható, hogy a bioszféra részfolyamata, mely nem hoz létre és nem pusztít el anyagot és energiát, azokat csak felveszi és fokozatosan kibocsátja. Tulajdonképpen a gazdasági növekedés hatására megnövekszik a környezetből felvett anyag és energia mennyisége. Ebből a nézetből az erőforráskitermelés és a hulladékkibocsátás a gazdasági tevékenység szükséges részei, nem könyvelhető el, rongáló tevékenységnek.

Az ökológiai közgazdaságtanon belül léteznek olyan fenntarthatósági megközelítések, amelyek alapján a gazdasági növekedés a gazdasági fejlődés elején nagyobb környezetterheléssel jár, viszont egy adott fejlettségi szint felett a növekedés környezetileg nem káros, hanem még csökkenti is az egy főre eső környezetterhelést. Néhány közgazdász elemzése alapján néhány szennyező anyag kibocsátása először egyre lassuló ütemben növekszik, majd csökkenő tendenciát mutat a nemzeti jövedelem növekedésével. Az így kialakult fordított U alakú görbe mutatja be a környezeti minőség és a nemzeti jövedelem közötti kapcsolatot, ez az úgynevezett környezeti Kuznets-görbe (Málovics, 2020).

2.2. Fenntartható fejlődés sajátosságai

A fenntartható fejlődés fogalmának a Brundtland Bizottság jelentésében megfogalmazott változata a legismertebb, mely szerint: „*A fenntartható – harmonikus – fejlődés a fejlődés olyan formája, mely a jelen igényeinek kielégítése mellett nem fosztja meg a jövő generációkat saját szükségleteik kielégítésének lehetőségétől*” (Persányi, 1988, 68. old.). Alapvetően ez a megfogalmazás teljes mértékben emberközpontú, mert az emberi szükségletek kielégítését helyezi középpontba, emellett a gazdasági fejlődést és a környezeti érdekeket is fontosnak tartja. A jövő generációinak érdekében akár korlátozásokat is vezetne be. Ezt a definíciót sok esetben gazdasági-társadalmi megközelítésűnek gondolhatjuk az igények említése okán, ugyanakkor a jövő nemzedékének megemlítése és az igazságosság felvetése miatt etikai tulajdonságokkal is felruházható (Baják, 2012).

Saját meglátásom szerint mindenkinek előreláthatóan kellene gazdálkodnia a rendelkezésünkre álló energiaforrásokkal, hiszen nagyon fontos, hogy mind a jelen, mind a jövő generációi számára rendelkezésre álljanak azok a humán-, illetve ökológiai erőforrások, amelyek a gazdaság működését, a környezeti minőséget, a mentális és a fizikai egészséget biztosítják.

2.3. Népesedésváltozás és a fokozódó környezeti terhelés összefüggése

A népességszám robbanásszerű terjedése és a fejlett járások felé történő népességmozgás feltehetően befolyásolja a környezet szennyezésének állapotát. A gyors ütemben növekvő, illetve a nagy népsűrűséget megjelenítő városok input-igénye nagy terhet ró a környezetre, a városból származó szennyező anyagok, kiáramló hulladékok úgyszintén a városon kívüli természetet terhelik. Az urbanizáció fokozza a környezetterhelést a talaj átalakulását és mezőgazdasági területek fogását eredményezi. A városok miatt növekszik a beépített területek száma a természetes élőhelyek, erdők csökkenését vonja maga után (Bazsóné, 2018).

A népsűrűség, a piacméret és a gazdasági fejlettség mindenképp hatnak egymásra. A fejlődő területekre mindig megindul a bevándorlás az ország más részeiről - akár a jobb életkörülmények reményében -, így megnő a népsűrűség, ezzel a piac mérete és a piaci verseny is. Mindez további termelékenység- és jólétnövekedést tesz lehetővé, ez pedig további bevándorlást fog ösztönözni (Németh, 2016).

3. A témában végzett saját kutatás eredményei

3.1. Korreláció és regressziószámítás eredményei

A vizsgálatba bevont 175 járás gazdasági fejlettségének, népsűrűségének, vándorlási különbözetének és környezeti terhelésének vizsgálatát négy nagyobb csoportra bontottam. Első körben megnéztem, hogy az egy főre jutó adóköteles jövedelemnek van-e kapcsolata a vándorlási különbözettel, az oda- és elvándorlók számával és a népsűrűséggel. A tényezők kapcsolatának vizsgálatára azért került sor, mert a magasabb jövedelemszinttel rendelkező járásokba a jobb megélhetés érdekében, feltételezésem szerint magasabb a vándorlási hajlandóság. Kérdéseimre a választ a következő táblázatban szereplő eredmények adták meg.

1. táblázat: Az egy főre jutó adóköteles jövedelem, a vándorlások száma és a népsűrűség kapcsolatának alakulása Magyarország járosaiban 2015 és 2019 között

Időszak (év)	Adóköteles jövedelem és a vándorlási különbözet			Adóköteles jövedelem és az odavándorlók száma			Adóköteles jövedelem és az elvándorlók száma			Adóköteles jövedelem és népsűrűség		
	R	r ²	szignifikan- cia értéke	R	r ²	szignifikan- cia értéke	R	r ²	szignifikan- cia értéke	R	r ²	szignifikan- cia értéke
2015	0,635	0,403	4E-21	0,447	0,200	5E-10	0,420	0,177	7E-09	0,461	0,213	1E-10
2016	0,360	0,130	1E-06	0,462	0,214	1E-10	0,420	0,176	7E-09	0,464	0,215	1E-10
2017	0,432	0,187	2E-09	0,446	0,199	6E-10	0,403	0,162	3E-08	0,449	0,202	5E-10
2018	0,413	0,171	1E-08	0,444	0,197	8E-10	0,397	0,157	5E-08	0,441	0,195	1E-09
2019	0,250	0,062	9E-04	0,437	0,191	2E-09	0,387	0,150	1E-07	0,436	0,190	2E-09

Forrás: Saját kutatás alapján saját szerkesztés, 2022

A fenti táblázat eredményei azt tükrözik, hogy az adóköteles jövedelem változása befolyásolta a járások vándorlási különbözetét és népsűrűségét, sőt mi több az adóköteles jövedelem egy főre jutó mennyisége a járásokba való vándorlást átlagosan 20%-ban befolyásolta, míg az elvándorlók számát ennél kisebb mértékben befolyásolta az r-négyzet értékei alapján. 2016- tól a lakosság egyre kisebb mértékben vándorolt el egyik járásból másik járásba a magasabb egy főre jutó adóköteles jövedelemszint miatt, tehát ezzel párhuzamosan a népsűrűség és a jövedelemszint közötti összefüggés is csökkent évről-évre.

Mivel az előzőekben kapcsolat volt kimutatható a jövedelemszint és a népsűrűség között, ezért megvizsgáltam, hogy a magas népsűrűség milyen mértékben befolyásolja a környezet terhelését okozó tényezőket. Magától értetődő, hogy ahol többen laknak, ott több lesz a hulladék vagy a szennyvíz mennyisége, de a szignifikáns kapcsolatok eredményeit számszerűsítve a 2. táblázat tartalmazza.

2.táblázat: A népsűrűség és a környezeti szennyezést befolyásoló tényezők kapcsolatának alakulása Magyarország járásaiban 2015 és 2019 között

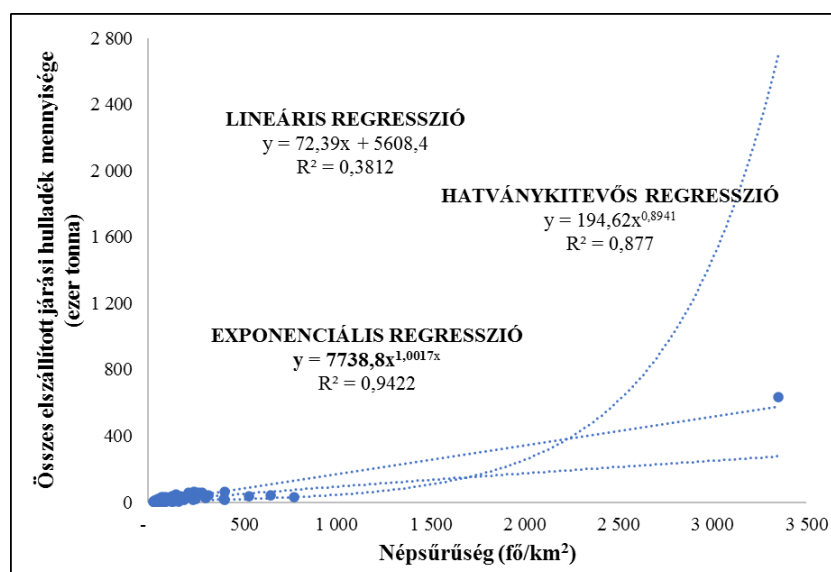
Időszak (év)	Népsűrűség és hulladék mennyisége			Népsűrűség és szennyvíz mennyisége			Népsűrűség és személygépkocsik száma			Népsűrűség és gázfogyasztás mennyisége		
	R	r ²	szignifikan- cia értéke	R	r ²	szignifikan- cia értéke	R	r ²	szignifikan- cia értéke	R	r ²	szignifikan- cia értéke
2015	0,953	0,909	6E-92	0,445	0,198	2E-11	0,211	0,045	0,005	0,128	0,016	0,090
2016	0,950	0,903	1E-89	0,317	0,101	2E-05	0,208	0,043	0,006	0,108	0,012	0,155
2017	0,951	0,905	3E-90	0,315	0,099	2E-05	0,195	0,038	0,010	0,129	0,017	0,088
2018	0,950	0,903	2E-89	0,299	0,089	6E-05	0,180	0,032	0,017	0,110	0,012	0,148
2019	0,948	0,899	7E-88	0,368	0,136	5E-07	0,169	0,028	0,026	0,049	0,002	0,520

Forrás: Saját kutatás alapján saját szerkesztés, 2022

Az eredményekből látható, hogy a népsűrűségnek nem volt nagymértékű összefüggése az egy főre jutó személygépkocsik számával és az egy főre jutó gázfogyasztás mennyiségével, mivel az r négyzet értéke el sem érte a 0,1-es értéket, a 10%-ot. Azaz a népsűrűség növekedése előidézte a személygépkocsik számának és a gázfogyasztás mennyiségének növekedését, viszont a befolyásoltság alacsony értéket mutatott.

Mindemellett a piros színnel kiemelt elszállított hulladék mennyisége és a népsűrűség közötti 90%-os kapcsolat nagyon erős volt. Pozitív irányú, 0,9-nél magasabb erősségű korrelációs együttható (R) értékek minden évben fennálltak, ezért a legerősebb 2015. évi tényezők közötti kapcsolatot regressziós függvények segítségével is hasznosnak találtam ismertetni (1. ábra).

1. ábra: A népsűrűség és az összes elszállított járási hulladék mennyiségének összefüggései Magyarországon 2015-ben

Forrás: TeIR adatbázis alapján saját szerkesztés, 2022

A regressziós függvények közül az exponenciális regressziós függvény illeszkedett legjobban az adatokra, hiszen ennek volt legmagasabb az R^2 értéke. A függvény egyenletének értelmezése alapján, ha egy fő/km²-rel nő a népsűrűség értéke, akkor az összes elszállított járási hulladék mennyisége 0,17%-kal lesz magasabb.

Harmadik körben az egy főre jutó adóköteles jövedelem és a környezet terhelését okozó tényezők kapcsolatát boncolgattam. Az előző vizsgálatból kimutathatóvá vált, hogy a sűrűbben lakott járásokban nagyobb a környezetszennyezés, de vajon a gazdaságilag fejlettebb járásokban is nagyobb mértékű a szennyezettség, vagy ott már odafigyelnek a tisztább környezet meglétére. A kapott eredmények szerint 2015 és 2019 között Magyarországon az egy főre jutó személygépkocsik száma összefüggött az egy főre jutó adóköteles jövedelemmel. Minél gazdagabb volt egy adott járás annál több volt az autó, és a környezetre ható károsanyag kibocsátás. Véleményem szerint a legfontosabb ismérvek közötti összefüggést az egy főre jutó adóköteles jövedelem és az egy főre jutó elkülönítetten gyűjtött hulladék mennyiségének kapcsolata jelentette. Meglepő volt a kettő közötti gyenge kapcsolat, ami 2019-ig folyamatosan csökkent. Ebből adódóan a gazdagabb járások nem igazán figyeltek arra, hogy környezettudatosabbak legyenek, jobban szennyezték környezetüket az elkülönített hulladékgyűjtést helyett.

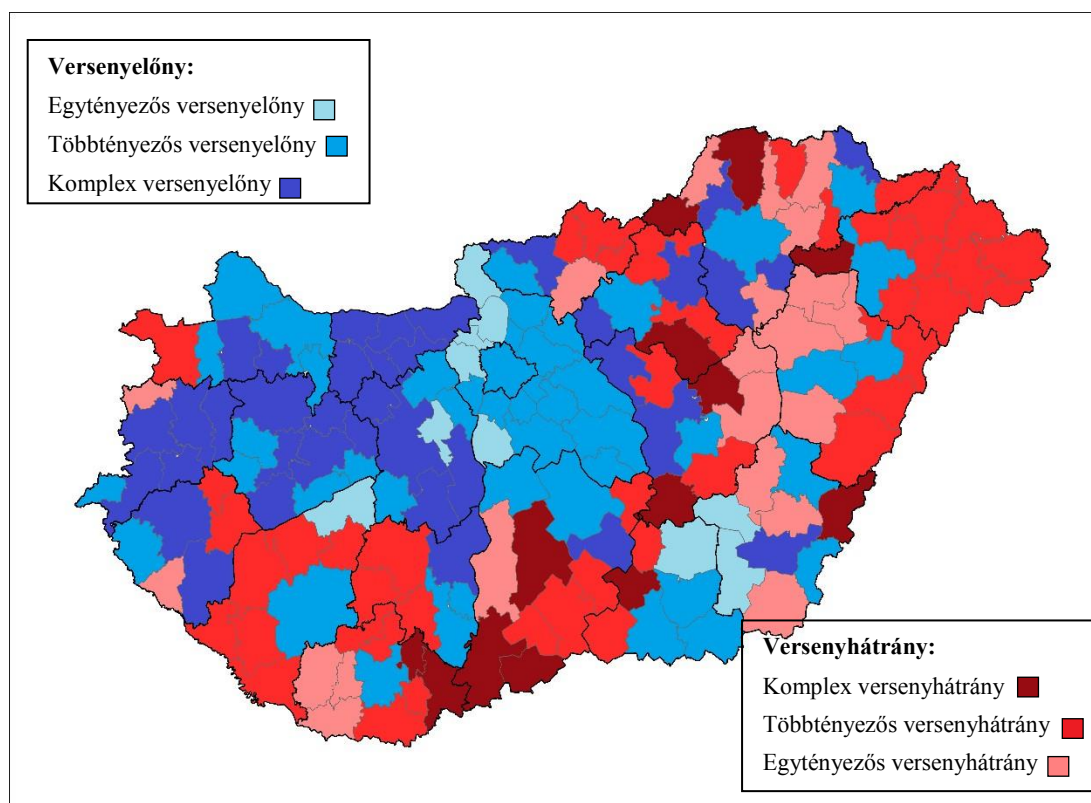
Végezetül még azt is bebizonyítottam, hogy a hulladék mennyisége és az elvándorlók száma között szoros az összefüggés. A hulladékkal szennyezett járásokból többen vándoroltak el 2015 és 2019 között. Míg a kevesebb hulladékot termelő járásokban az elvándorlók száma kevesebb volt.

3.2. A gazdasági versenyképesség és a hulladék mennyiségének kapcsolata

Mivel a korreláció-és regressziószámítás során nem volt még közepes kapcsolat sem kimutatható az egy főre jutó adóköteles jövedelem és az egy főre jutó elszállított hulladék mennyisége között, ezért ezt nem is ismertettem azon elemzés során. Ebből az okból kiindulva mutatom be a gazdasági versenyképesség mellett egy színes térképen a közszolgáltatás keretében elszállított hulladék egy főre jutó átlagos mennyiségét járásonként, hogy itt már szoros kapcsolat volt igazolható a két tényező között (3. ábra). A 2015-2019 közötti időszakot vizsgálva az eredmények alapján tisztán látszik, hogy azon járásokban, ahol versenyelőny állapítható meg, ott az egy főre jutó hulladék mennyisége magas, ellenben a versenyhátrányos járásokkal, ahol a hulladék mennyisége alacsonyabb. E gondolatmenet mentén a versenyképesség és a környezetterhelés között összefüggés állapítható meg,

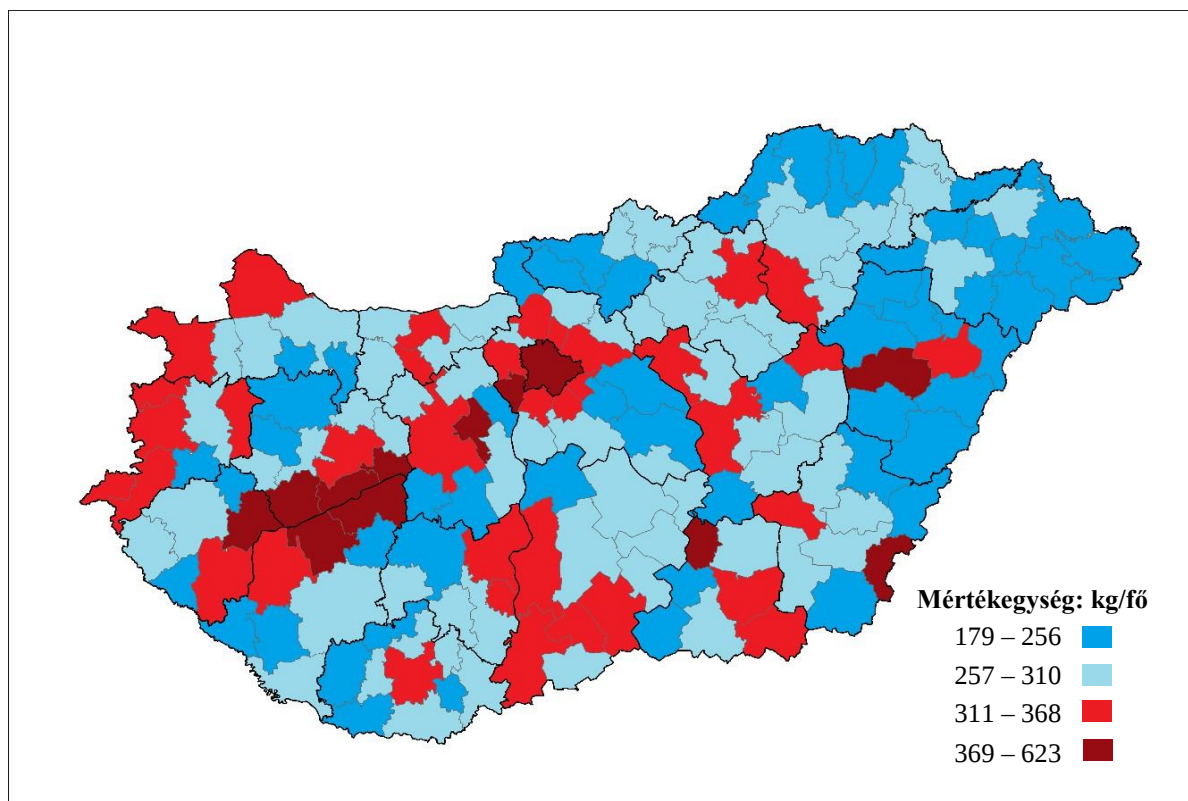
mégpedig az, hogy a versenyelőnnyel rendelkező járások jobban szennyezik a környezetet a versenyhátránnyal rendelkező járásokhoz képest.

2. ábra: Magyarország járásainak versenyképessége 2015 és 2019 között

Forrás: Saját kutatás alapján saját szerkesztés, 2022

3. ábra: A közszolgáltatás keretében elszállított hulladék egy főre jutó átlagos mennyisége járásonként 2015 és 2019 között (kg/fő)

Forrás: KSH alapján saját szerkesztés, 2022

3.3. A területi átrendeződés mérésére alkalmas mutató és index eredményei

Az aránybéli különbségeket feltáró Duál mutató esetén az egy főre jutó személygépkocsik számának aránybéli értékeit határoztam meg. Alkalmazásával megkaptam, hogy az átlag feletti járások értékeinek az átlagos értéke mennyivel nagyobb az átlag alatti járások értékeinél, illetve 2015 és 2019 között melyik évben volt a legkisebb az egyenlőtlenség a járások között. A Duál mutató értékei a 3. táblázatban láthatóak.

3. táblázat: Az egy főre jutó személygépkocsik számának aránybéli különbségeinek értékei Magyarországon 2015 és 2019 között

Megnevezés	Időszak (év)				
	2015. év	2016. év	2017. év	2018. év	2019. év
Duál mutató értékei	1,34	1,33	1,31	1,29	1,27

Forrás: Saját kutatás alapján saját szerkesztés, 2022

Magyarország járásait összevetve egymással 2015-ben az átlag feletti járások értékei átlagos értéke 1,34-szer nagyobb az átlag alatti járások átlagos értékeinél. Egyszóval az átlag feletti

járásokban 1,34-szer több volt az egy főre jutó személygépkocsik száma, mint az átlag alatti járásokban. Az egyenlőtlenség a következő években elég kis mértékben, viszont fokozatosan csökkent, 2019-re az aránybéli különbség már 1,27 volt.

Környezetkárosító szempontból nem mindegy, hogy hány autó szeli az utakat az egyes járásokban, mivelhogy évről évre azt vehetjük észre, hogy az utakon való közlekedés vagy a parkolás egyre nehezebb az autók sokasága miatt. Mindemellett a fokozatosan növekvő személygépkocsik száma növeli a környezetre ható káros anyagok kibocsátását is. Feltételezésem szerint a gazdaságilag fejletlenebb keleti járásokban kevesebb személygépkocsi jut egy lakosra, míg a fejlett, nyugati járásokban jóval több autó jut egy lakosra, beigazolódott.

Magyarország régióinak keleti és nyugati járásaiban aránybéli különbségek tapasztalhatók az összevont SZJA adóalapba tartozó jövedelmet vizsgálva, ezért a Robin-Hood index segítségével meghatároztam, hogy az összjövedelem hány százalékát kell elvenni a „gazdagoktól” és odaadni a „szegényeknek”, hogy kiegyenlítődjenek a jövedelmi különbségek a vizsgált terület egységek között.

4. táblázat: A Robin-Hood index eredményei (%) Magyarországon 2015 és 2019 között

Megnevezés	Időszak (év)				
	2015. év	2016. év	2017. év	2018. év	2019. év
Robin-Hood index	8,46%	8,22%	7,79%	7,50%	7,61%

Forrás: Saját kutatás alapján saját szerkesztés, 2022

A százalékos értékek bemutatják, hogy 2015-től 2019-ig Magyarországon a jövedelem kb. 8%-át kellett volna átcsoportosítani az ország nyugati országrészének járásaiból a keleti országrész járásaiba ahhoz, hogy a jövedelmi különbségek az ország keleti és nyugati járásai között kiegyenlítődjenek.

4. Összegzés

Tudományos munkám utolsó témakörében a kutatási eredményeim kerülnek összegzésre. A dolgozatom bevezető részében megadott hipotézisek megválaszolása ebben a fejezetben történik. A válaszok kifejtését főként a vizsgálataim eredményei teszik lehetővé, de ezen kívül a szakirodalmi feldolgozás is kellő alapot biztosított azok pontosabb meghatározásához. A továbbiakban a megfogalmazott hipotézisekre kívánok választ adni, amelyek a következők.

H1: A gazdaságilag fejlett járások népsűrűsége nagyobb, illetve növekszik, ami a környezeti terhelés növekedését is maga után vonja.

Az első hipotézisemet **elfogadtam**, hiszen a korreláció- és regressziószámításnál, a gazdasági versenyképesség és a hulladék mennyiségének kapcsolatánál, illetve a területi átrendeződés vizsgálatánál tett következtetések rávilágítanak arra, hogy szignifikáns kapcsolat mutatható ki a gazdaságilag fejlett járások, a népsűrűség és a környezeti terhelés között a 2015 és 2019 közötti időszakban. A korrelációszámításnál kapott értékek kimutatták, hogy az egy főre jutó adóköteles jövedelem befolyásolja a népsűrűséget. Továbbá a magasabb adóköteles jövedelem az adott járásokba való odavándorlók számát is növelte a vizsgált időszakban. A népsűrűség és a környezeti terhelés kapcsolatát a regressziós függvények ábrázolásával is igazoltam, hiszen figyelemre méltó volt a két tényező (a népsűrűség és az összes elszállított járási hulladék mennyisége) közötti összefüggés a determinációs együttható (r^2) 1-hez közeli értékével. Mivel a korrelációszámítás során szintén összefüggés volt kimutatható a népsűrűség és a személygépkocsik száma között, ezért a Duál mutató számításánál megtudtam, hogy a vizsgált időszakban az átlag feletti járásokban átlagosan 1,3- szor több volt az egy főre jutó személygépkocsik száma, mint az átlag alatti járásokban. Ez alapján az átlag feletti, nyugati országrészben a személygépkocsik magasabb egy főre jutó száma miatt nagyobb a környezeti terhelés.

H2: A gazdaságilag értelemben vett fejlődés maga után vonja a környezetkímélő technológiák fejlődését és elterjedését.

Második hipotézisemet **nem tudtam elfogadni**, ennek magyarázat, hogy a környezetkímélő technológiák közül rendelkezésemre álló adat csupán az egy főre jutó elkülönítetten gyűjtött hulladék mennyisége volt, így nem tudtam szignifikáns kapcsolatra következtetni a gazdasági fejlődés, illetve a környezetkímélő technológiák fejlődése és elterjedése között. Mindenesetre a korreláció-és regressziószámítás során az egy főre jutó adóköteles jövedelem és az egy főre jutó elkülönítetten gyűjtött hulladék mennyiségének összefüggésére kapott determináció együttható értéke (r^2) 3-9% között ingadozott a vizsgált időszakban. Ezek a százalékos eredmények azt mutatták meg, hogy például 2016-ban az adóköteles jövedelem maximum 9,3%-ban befolyásolta az elkülönítetten gyűjtött hulladék mennyiségét. Azaz volt minimális kapcsolat a két tényező között, de nagyon kevés a befolyásoltság mértéke.

H3: A gazdasági fejlettségből fakadó környezeti terhelés jelentősebb hatású, mint a környezeti technológiák alkalmazása.

A harmadik hipotézisemet *elfogadtam*, hiszen a „3.1. Korreláció és regressziószámítás eredményei” című fejezetben történő összefüggésvizsgálat során az egy főre jutó adóköteles jövedelem és az egy főre eső elkülönítetten gyűjtött hulladék mennyisége között nem volt kimutatható szignifikáns kapcsolat. A lineáris determinációs együttható értéke (r négyzet) az egy százalékhoz legközelebbi eredményt is csupán 2016-ban érte el, így a jövedelemszint 1%-ban befolyásolta az elkülönítetten gyűjtött hulladékok mennyiségét a vizsgált évben. Tehát a gazdaságilag fejlett járások nem éltek nagy mértékben a szelektív hulladékgyűjtés lehetőségével. Mindeközben a gazdasági versenyelőnnyel bíró magyarországi járásokban az egy főre jutó elszállított hulladék mennyisége magasabb volt a versenyhátránnyal rendelkező járásokban elszállított hulladék mennyiségéhez képest 2015 és 2019 között. Ennek okán arra a konklúzióra jutottam saját kutatásom alapján, hogy a gazdasági fejlettségből fakadó környezeti terhelés jelentősebb hatású, mint a környezeti technológiák alkalmazása. A gazdaságilag fejlettebb járásokban a környezet szennyezettebb a fejletlenebb járásokhoz képest. A Robin-Hood index pedig megadta, hogy a jövedelem hány százalékát kellene átcsoportosítani az ország nyugati országrészének járaisaiból a keleti országrész járaisaiba ahhoz, hogy a jövedelmi különbségek az ország keleti és nyugati járásai között kiegyenlítődjenek. Az index értéke 7,5-8,5% közötti átrendeződést mutatott a két országrész között, tehát itt is beigazolódott az, hogy a nyugati járások gazdaságilag fejlettebbek, és ezt összevetve a többi vizsgálattal elmondható, hogy az ország fejletlenebb járásai jobban odafigyelnek környezetük megóvására.

Az elemzések a 2015 és 2019 közötti időszakban a gazdasági fejlettség és a környezetterhelés között kimutatható összefüggéseket tárták elem. Az eredmények alapján szoros kapcsolat volt bizonyítható a gazdasági fejlettség, a népsűrűség és a környezeti terhelés között, valamint a gazdasági fejlődés által előidézett népsűrűségből fakadó környezeti terhelés jóval magasabb volt a környezetkímélő technológiák alkalmazásához képest. A környezetkímélő technológiák alkalmazásához, csupán az egy főre jutó elkülönítetten gyűjtött hulladék mennyisége állt rendelkezésemre a TeIR adatbázisból. Ebből kifolyólag a környezetkímélő technológiákhoz köthető további adatbázis eléréséhez mélyebb betekintést kell szereznem.

A jövőben 10-15 éves, esetleg hosszabb periódust felölelő idősoros elemzéseket szeretnék végezni. Azok alapján, illetve további kutatási módszerek, mint a HDI index segítségével olyan megalapozott képeket kaphatok tanulmányaim folytatása során

Magyarország gazdasági és társadalmi fejlődési trendjéről, amelyek elméleti hozzájárulást is adhatnak az ország gazdaságfejlesztési programjaihoz.

A feltárt összefüggések tanulságos, hasznosítható tapasztalatot, és a jó gyakorlatok leszűrésére is alapot adtak. Azonban a világgazdasági környezet gyors változásai miatt a kutatásomat időről-időre újra kell végeznem, hiszen feltehetően új jelenségek és tendenciák lesznek feltárhatóak.

Irodalomjegyzék

KÖNYV, KÖNYVRÉSZLET

- Gyurkó Ádám (2018): Az általános gazdasági versenyképesség és a turisztikai potenciál kapcsolata az Észak- Magyarország régióban. In: XVI. Nemzetközi Tudományos Napok, „Fenntarthatósági kihívások és válaszok”, A tudományos napok publikációi. Eszterházy Károly Egyetem, Gyöngyösi Károly Róbert Campus, Gyöngyös, pp. 777- 784. ISBN 978-615-5621-75-8
- Málovics György (2020): Ökológiai közgazdaságtan, átalakulás, társadalmi részvétel. A projektjellegű részvétel és a részvételi akciókutatás szerepe a fenntarthatósági transzformációkban. JATEPress, Szeged, pp. 17-25. ISBN: 978-963-315-437-3.
- Nemes Nagy József (2005): Regionális elemzési módszerek. In: Németh N. (szerk.): Területi egyenlőtlenségi mutatók, Regionális tudományi tanulmányok 11., ELTE Regionális Földrajzi Tanszék és az MTA-ELTE Regionális Tudományi Kutatócsoport kiadványsorozata, Budapest, pp. 313. ISSN: 1585-1419
- Persányi Miklós (szerk.) (1988): Közös Jövőnk. Környezet és Fejlődés Világbizottság (KFVB), Mezőgazdasági Könyvkiadó Vállalat, Budapest, pp. 404. ISBN: 963-232-660- 1
- Tagai Gergely (2015): Járási népesség-előreszámítás 2051-ig. In: Czirfusz M. – Hoyk E.– Suvák A. (szerk.): Klímaváltozás – társadalom – gazdaság. Hosszú távú területi folyamatok és trendek Magyarországon, Publikon Kiadó, Pécs, pp. 141-166. ISBN: 978-615-5457-62-3
- Van Alstine-Neumayer (2010): The Environmental Kuznets Curve. In: Gallagher, Kevin P., (szerk.): Handbook on Trade and the Environment. Elgar original reference. Edward Elgar, Cheltenham, UK, pp. 49-59. ISBN 9781847204547.

FOLYÓIRATCIKK

- Bodnár István - Mannheim Viktória (2012): Szerves ipari hulladékok kezelésére szolgáló technológiák vizsgálata környezetterhelési, energiahatékonysági és gazdaságossági aspektusokból. *Multidiszciplináris tudományok*, 2(1), pp. 9-20.
- Major Klára – Nemes Nagy József (1999): Területi jövedelemegyenlőtlenségek a kilencvenes években. *Statisztikai szemle*, 5. évf., pp. 397-421.
- Nemes Nagy József (2004): Új kistérségek, új városok. Új versenyzők?. *Regionális Tudományi Tanulmányok*, 9. kötet, pp. 5–42.

Egyéb forrásmunkák

Baják Imre (2012): A fenntartható fejlődés helyi stratégiáinak esélyei Magyarországon. PhD értekezés, Debreceni Egyetem, Debrecen, pp. 30-32.

Bazsóné Bertalan Laura (2018): Urbanizáció és fenntarthatóság: A városperem fejlődésének gazdasági, környezeti és társadalmi hatásai. Doktori (PhD) értekezés, Soproni Egyetem, Sopron, pp 25-120.

Németh András Olivér (2016): Gazdasági növekedés elmélete és a kelet-közép-európai tapasztalatok. Doktori értekezés, Budapesti Corvinus Egyetem, Budapest, pp. 20-22.

Sáfián Fanni (2018): A fenntartható energiagazdálkodás lehetőségei Magyarországon – Energetikai jövőképek szoftveres modellezése. Doktori disszertáció, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Természettudományi Kar, Budapest

A FENNTARTHATÓ TURIZMUS MEGJELENÉSE BUDAPEST ÉS EGER VONZÁSKÖRZETÉBEN

FLASKAY TAMÁS

Turizmus-vendéglátás BA, III. évfolyam

Témavezető:

Dr. Gyurkó Ádám
egyetemi adjunktus

Bevezetés

Fenntarthatóság – napjaink egyik legaktuálisabb témája. Habár a természeti értékeknek van egy alapvető önmegújító képessége, az elmúlt években számos erőforrás szűkössége kezdett megmutatkozni. Mivel ez megkérdőjelezhetetlenül az emberi tevékenység eredménye, úgy vélem, mindannyiunk közös feladata, hogy környezetünk védelmére tudatosan odafigyeljünk, fenntarthatóságra törekedjünk életünk valamennyi területén, így a turizmusban is.

A környezettudatosság előtérbe kerülésével igencsak átalakultak a fogyasztói igények. A tudatos fogyasztók száma a turisztikai szektorban is intenzíven növekedni látszik, hiszen egyre több utazó fordít figyelmet tevékenységének környezetben kiváltott hatásaira és tudatos választásokon keresztül igyekszik szükségleteinek úgy eleget tenni, hogy azok jövőbeni kielégítésének lehetőségeit ne lehetetlenítse el. Egyre többen igyekeznek utazásaik során szükségleteiket olyan módon kielégíteni, hogy azáltal a természeti környezetben minél kevesebb káros hatás következzen be. Ennek következtében jelentősen megnőtt a környezetbarát és zöld szálláshelyek népszerűsége, az egyes desztinációk tömegközlekedéssel való megközelítése, valamint az ehhez kapcsolódó opciók választéka.

Megfigyelhetjük, hogy gyakran nem csekély összegű támogatások, kedvezmények övezik a fenntartható turizmus területeit – itt példaként hozható többek között kutatási célterületeim egyike, Eger, Heves megye megyeszékhelye, ahol 2022. január elsejétől mondhatni ingyenessé vált a tömegközlekedés a helyi lakosok számára, valamint több elektromos buszt is forgalomba helyeztek a helyijárat-vonalakon.

Az általam vizsgált másik régió Budapest és agglomerációja, ahol szintén egyre jelentősebb számban találkozhatunk elektromos járművekkel és egyéb fenntarthatóságot segítő közlekedési eszközökkel. Ezen két régió eredményeit hasonlítottam össze a primer

kutatásomból nyert információk alapján, melynek során azt vizsgáltam, milyen mértékben tanúsítanak környezettudatos viselkedést a fogyasztók mindennapi és utazási szokásaik során, hajlandóak-e többletköltségeket viselni a vállalatok társadalmi felelősségvállalása érdekében és milyen hatással volt a COVID-19 ezen fogyasztókra, népszerűsödött-e a falusi turizmus a városlátogatással szemben.

Szakirodalmi áttekintés

A **turizmus**, mint fogalom igen sokféleképpen értelmezhető és leírható. A Turisztikai Világszervezet (WTO) napjainkban kettős definíciót alkalmaz a szó jelentésének tisztázására. Turizmus egyrészt az emberek valamennyi állandó életvitelükön és munkarendjükön kívüli helyváltoztatása, tehát a lakóhelyük nem munkavégzés céljából történő elhagyása. Turizmus alatt értjük továbbá az emberek helyváltoztatásra vonatkozó igényeinek kielégítését szolgáló anyagi, technikai és szervezeti feltételek, illetve szolgáltatások együttesét. (Michalkó, 2022)

A turizmusnak két alapvető formáját különböztetjük meg: a **szabadidő-turizmust** és a **hivatásturizmust**. (Kovács-Kiss, 2018) Amikor a hétköznapiak során a turizmus szót meghalljuk, többségünk lelki szeme előtt egy olyan utazás elevenedik meg, amelyet munkaidőn kívül, tetszőleges helyszínen, szabadon választott tevékenység végzésével töltünk. (Furquan et al., 2010). Sor kerül azonban napjainkban számos olyan utazásra is, amikor a lakóhely ideiglenes elhagyása a foglalkoztatás kapcsán következik be. A hivatásturizmus magába foglalhat szakmai és szabadidős tevékenységeket egyaránt. A magas színvonalú szolgáltatások igénybevétele, s így a magas fajlagos költség jellemzi ezeket az utakat, a finanszírozás pedig minden esetben a munkáltató terhe. Az utazások ezen formája általában munkaidőben valósul meg, s nem koncentrálódik az év egy adott időszakára – ebben is elkülönülve a szabadidő-turizmustól, amelyet erős szezonális jellemez. (Michalkó, 2016)

Ahogy az elmúlt években a környezettudatos szemlélet egyre több ember életének vált szerves részévé, ezzel párhuzamosan új fogyasztói keresletként jelent meg a piacon a környezetbarát termékekre és szolgáltatásokra való igény. A tudatos fogyasztók száma a turisztikai szektorban is intenzíven növekedni látszik, hiszen egyre több utazó fordít figyelmet tevékenységének környezetben kiváltott hatásaira és tudatos választásokon keresztül igyekszik szükségleteinek úgy eleget tenni, hogy azok jövőbeni kielégítésének lehetőségeit ne lehetetlenítse el. (Ásványi, 2019)

A fenntartható turizmus, illetve az ökoturizmus definíciói viszonylag közel állnak egymáshoz, hiszen mindkét fogalom egy olyan típusú idegenforgalmat jelöl, amelyet társadalmi és környezeti tudatosság jellemez. A hasonlóságok ellenére azonban mégsem lehet a két szót szinonimaként értelmezni.

Fenntartható turizmusnak nevezzük azt az idegenforgalmat, amely teljes mértékben figyelembe veszi a jelenlegi és jövőbeli gazdasági, társadalmi és környezeti hatásokat, valamint a turisták, az iparág, illetve a befogadó közösségek igényeit. (UNEP, 2003)

Az **ökoturizmus** fogalma ettől szűkebb határokon belül közelíthető meg: a turizmus azon formájaként értelmezhető, amely jellemzően magában foglalja a természeti látványosságokat, így főként a vidéki és a vadon élő területeket. A lényegi különbség tehát, hogy a fenntartható turizmus gyakorlatilag számtalan különböző típusú célállomáson megfigyelhető, beleértve vidéki és városi területeket egyaránt, míg az ökoturizmus ennek részeként, egy szűkebb keretben értelmezhető, elsősorban a falusi turizmusra, a vízi és vízparti, valamint a természeti turizmusra. (Michalkó, 2016)

Ugyan a környezettudatos szemlélet más gazdasági ágazatokhoz hasonlóan az idegenforgalmi szektorban is évről-évre egyre jelentősebb szerepet tölt be, a turisztikai vállalkozások többsége még napjainkban is kiemelten terheli környezetünk fenntarthatóságát. Energiafelhasználás, szennyvíz- és hulladéktermelés tekintetében például jelenleg is igen magas számokat produkálnak a szállodák és a vendéglátóegységek. A rendelkezésre álló információk alapján, a szálláshely-szolgáltatókra vonatkozóan a minősítés szerinti besorolás, valamint a szolgáltatások mennyisége és színvonala egyaránt összefüggésbe állítható a környezetkárosítás mértékével. Felmérések alapján minél magasabb besorolású egy szálloda, annál több az egy vendégéjszakára vetített kilowattórák száma. Amennyiben egy szolgáltató medencéket, szaunákat, fitnesz- és konferenciatermeket is üzemeltet, a vendégéjszakánkénti fogyasztás jelentősen tovább gyarapodik. A szolgáltató elhelyezkedése szempontjából pedig megállapítható, hogy a nagyobb városok szállodái, vendéglátóegységei sokkal nagyobb átlagos fogyasztással bírnak, mint a hasonló infrastruktúrával rendelkező, kisebb településeken fekvő társaik. (Kiss, 2006)

A fenntarthatósághoz való hozzáállás tekintetében alapvetően kétfajta vállalati attitűdöt különböztetünk meg, amelyek magyar megnevezésük alapján nem határolhatóak el olyan élesen egymástól, csak az angol megfelelőik szerint. A zöldgazdaság, avagy „**green economy**” magába foglalja mindazon gazdasági tevékenységeket, amelyek a fenntarthatóság elveit követve, a környezet károsítása nélkül valósulnak meg. (Iszak et al., 2014) Ezen

folyamat tehát nem csupán a gazdaság látszólagos „zöldítésére” törekszik, hanem igyekszik elérhetővé tenni a gazdasági-társadalmi rendszert a jelen és a jövő generációi számára egyaránt. Ezzel szemben jelenik meg a „greenwash”, napjaink egyik viszonylag újszerű problémája, amikor bár a vállalatok zöld kampányokat folytatnak, tevékenységükben azonban minimálisan, vagy gyakorta egyáltalán nem jelenik meg tényleges környezettudatos gondolkodás. A „greenwash” jelenség visszaszorítását olyan nemzetközi szervezetek is támogatják, mint az Európai Unió, az ENSZ, illetve az Európai Környezetvédelmi Ügynökség.

A **vállalatok társadalmi felelősségvállalása** (CSR – Corporate Social Responsibility) az ún. „zöld könyv” szerint *„olyan eljárás, amelynek révén a vállalatok önkéntes alapon társadalmi és környezeti szempontokat építenek be gazdasági működésükbe és az érdekelt felekkel való kapcsolatrendszerükbe”*. (Európai Bizottság, 2001) A klasszikus felfogás szerint a társadalmi felelősségvállalás négy szintjét különböztetjük meg: a gazdasági, jogi és etikai felelősséget, valamint a filantrópiát. Az egyes szintek jellemzője, hogy előre haladva egyre magasabb szintű elköteleződést fejeznek ki a társadalom irányába. Míg a gazdasági felelősség csupán a nyereséges termelésre összpontosít, a filantrópia már a közösség érdekében tett jótékony tevékenységeket követel.

Minden szektorban vannak olyan gazdasági szereplők, amelyek tapasztalva saját tevékenységük hatásait, tényleges felelősséget éreznek környezetük védelme iránt, de sajnos tapasztalható néhány olyan eset is, amikor egy vállalkozás CSR-intézkedései kizárólag a nyilvánosság megbecsülésére irányulnak, s nem fednek valódi elköteleződést. Úgy vélem, a legtöbb ágazatban ma már valóban az üzleti siker egyik alaptényezőjéről beszélünk, amely valóban eredményezheti a társadalom elismerését és a profit emelkedését. Elengedhetetlennek tartom azonban, hogy a vállalatok CSR-kommunikációja kizárólag valós információkat közöljön, megőrizve ezzel hosszú távon a szervezet hitelességét. Habár a nyereséges működés gyakran előtérbe helyeződik a fenntarthatósági szempontokkal szemben, a legtöbb turisztikai szolgáltató nem vonja kétségbe azok szoros összefüggését. (Pryce, 2002)

Kutatás célja, hipotézisek és módszertan

Kutatásom során azt szerettem volna megvizsgálni, miként vélekedik az idegenforgalmi szektor keresleti oldala a fenntartható fejlődés és az ökológiai lábnyom jelenségéről. Célom volt rámutatni, hogy a turisták mennyire figyelnek oda utazásaik során környezetük

állapotának megóvására, illetve meghatározni, mennyiben befolyásolja őket a desztináció kijelölésében az, hogy az adott szolgáltató mennyire környezettudatos. Ezen felül egy igen aktuális, s a turizmus szektort jelentősen érintő válsághelyzet, a koronavírus-járvány utazási szokásokra gyakorolt hatásait is elemeztem, miszerint milyen mértékben esett vissza a kereslet az idegenforgalom területén, illetve miként változtatta meg a pandémia a turisztikai vállalkozásokkal szemben felállított igényeket.

Az általam állított hipotézisek:

H1: A célterületen élő személyek utazásaik során kevésbé tanúsítanak környezettudatos magatartást, mint a hétköznapiakban.

H2: A célterületen élők többsége többletköltségek megfizetése nélkül várja el a vállalatoktól a társadalmi felelősségvállalást.

H3: A turisztikai vállalatok többségét nem az anyagi haszonszerzés, hanem belső attitűd ösztönzi a környezettudatos intézkedések bevezetésére.

H4: A COVID-19 járvány hatására jelentősen átalakult a turisztikai kereslet: a főváros helyett egyre többen választanak utazásuk alkalmával vidéki desztinációkat.

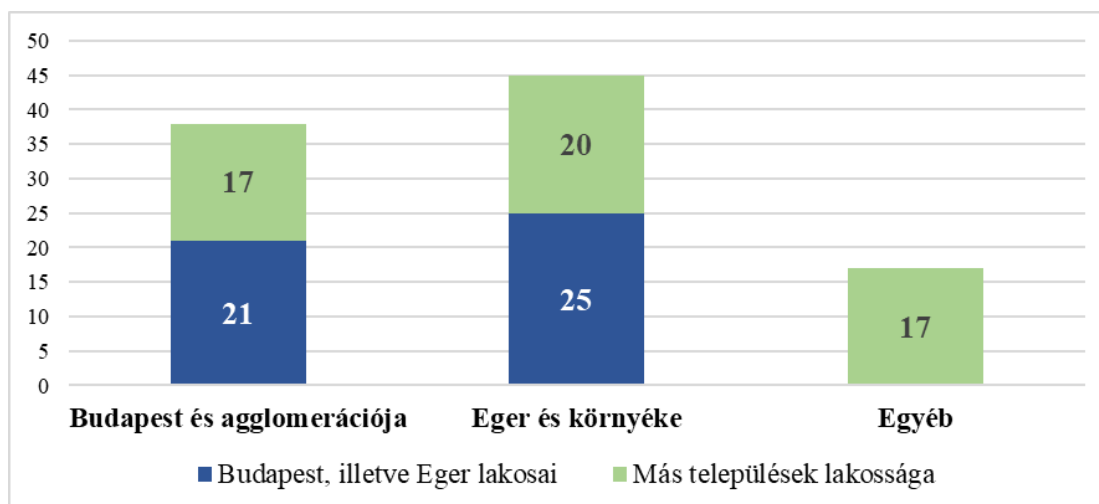
Hipotéziseim bizonyításához a szekunder forrásokon és a statisztikai adatelemzésen kívül interjú és kérdőíves megkérdezést is végeztem a célterületként kijelölt, egri és budapesti agglomerációban élő fogyasztók részvételével. Kérdőívem elkészítése során törekedtem arra, hogy a szaknyelvet alkalmazva, de mégis közérthető módon fogalmazzam meg a kérdéseket, valamint különösen fontosnak tartottam, hogy az összeállított kérdéssor anonim módon megválaszolható legyen, s a kitöltési idő ne vegyen igénybe 15 percnél többet. A kérdőív elkészítésével az volt a célom, hogy felállított hipotéziseimet a célterületen élő fogyasztók szemszögéből vizsgáljam. Meg akartam ismerni az eredményekből a kitöltők saját önértékelését abban, hogy ők utazásaik során mennyire tanúsítanak környezettudatos magatartást, valamint arra is szerettem volna rávilágítani, hogy a helyi lakosság mennyire érzékeli a természeti értékek védelmét a lakóhelyükre érkező turisták részéről. Interjúalanyaim pedig egy budapesti és egy Eger környéki kistelepülésen élő fiatal volt, akiket utazási szokásaikról, preferenciáikról kérdeztem. Célkitűzéseimnek megfelelően igyekeztem a beszélgetést úgy irányítani, hogy a vizsgálati kérdések, illetve hipotézisek kapcsán minél inkább kidomborodjanak a két kutatási célterület eltérő tapasztalatai.

Eredmények

Kérdőíves felmérés eredményei

Kérdőívem szocio-demográfiai adatokat begyűjtő fejezete egy nyitott kérdést tartalmazott a válaszadó lakóhelyére vonatkozóan. A kutatásom szempontjából releváns információkhoz leginkább a kettős célterületemen élő személyek válaszaiból jutottam, ezért igyekeztem elsősorban hozzájuk eljuttatni kérdéssoromat. Amint a 3. ábra is szemlélteti, a kitöltők 83%-a ezen területek valamely településén él, ők számítottak igazán releváns kitöltőnek a kutatásomhoz.

1. ábra: A válaszadók megoszlása lakóhely szerint (%)

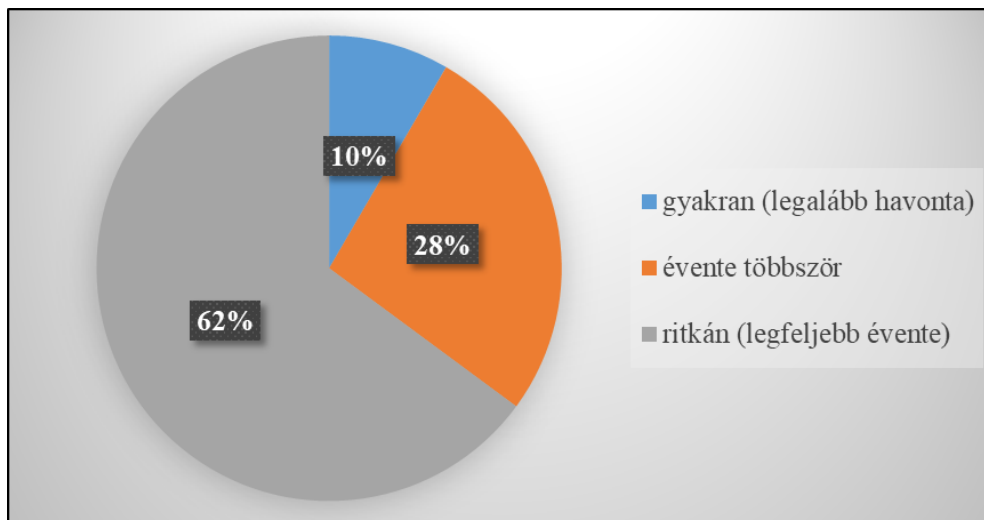

Forrás: saját kutatás és szerkesztés (2022)

Az utazások gyakorisága szempontjából három csoportba tudnám besorolni a kutatás résztvevőit: a gyakran, az évente többször, valamint a ritkán utazók körébe. Ahogyan azt a kérdőívben is tisztáztam, **gyakran utazónak** jelen felmérés során a legalább havonta 1 alkalommal utazásban résztvevők körét tekintem. Amint az 1. ábra is szemlélteti, ebbe a kategóriába mindössze 15 fő sorolta be magát, ami az összes releváns válaszadó 10%-át teszi ki. Az **évente néhány alkalommal utazók** körét felmérésemben 42 fő képviselte válaszaival. Esetükben az üzleti utak leginkább belföldre koncentrálnak, míg a szabadidőturizmust tekintve az utazás - időtartamtól függően - gyakran a határokon is átnyúlik. **Ritkán utazónak** tekintettem azon válaszadókat, akik legfeljebb évente egy alkalommal utaznak. Körükben

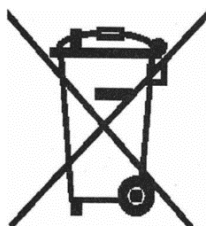
klasszikusan a szabadidő eltöltését szolgálják ezek az utak, úticéljuk pedig jellemzően valamely külföldi desztináció.

2. ábra: A válaszadók megoszlása utazásaik gyakorisága szerint (%)

Forrás: saját kutatás és szerkesztés (2022)

Kérdőívemben külön szerepeltettem olyan kérdéseket, amelyek a kitöltő meglátásait és ismereteit voltak hivatottak felmérni a fenntarthatóság témaköréhez kapcsolódóan. Ezáltal azt szerettem volna kideríteni, hogy a fogyasztók (akiknek hipotézisem alapján jelentős része környezettudatosnak vallja magát) mennyire ismerik jól az ökocímkezés logóit. Négy, a hétköznapi életben gyakran használatos ökocímke jelentésére kérdeztem rá. Úgy vélem, valódi tudatosságról csak abban az esetben beszélhetünk, ha a négy szimbólum közül legalább kettőnek tisztában van a jelentésével a válaszadó, hiszen más esetben nem tud vásárlásai során tudatosan a környezetkímélő termékek és szolgáltatások mellett dönteni.

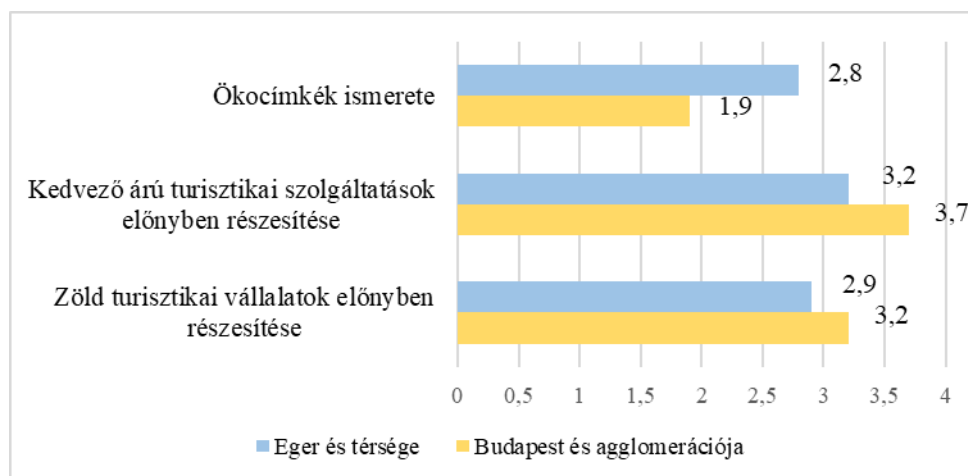
3.

3. ábra: A kvantitatív megkérdezésben vizsgált ökocímkek

Forrás: <http://okocimke.hu/>

Amint a 4. ábra is szemlélteti, a fővárosban és agglomerációjában élők körében valamivel magasabb igények mutatkoznak meg a turisztikai vállalkozásokkal szemben, mint az általam vizsgált vidéki település, Eger térségében. Ezen elvárások a kedvező árakra és a környezettudatos működésre egyaránt kiterjednek. Ugyan az ökocímkezés szimbólumai kapcsán a kitöltők túlnyomó többségének vannak ismeretbéli hiányosságai, a havi rendszerességgel utazó, egri térségbe tartozó alanyaim tanúsítottak a legnagyobb tájékozottságot ezen a területen: a négy embléma felismerése során átlagosan 2,8 esetben adtak jó választ.

4. ábra: A Likert-skálán mért adatok regionális szinten történő elemzése

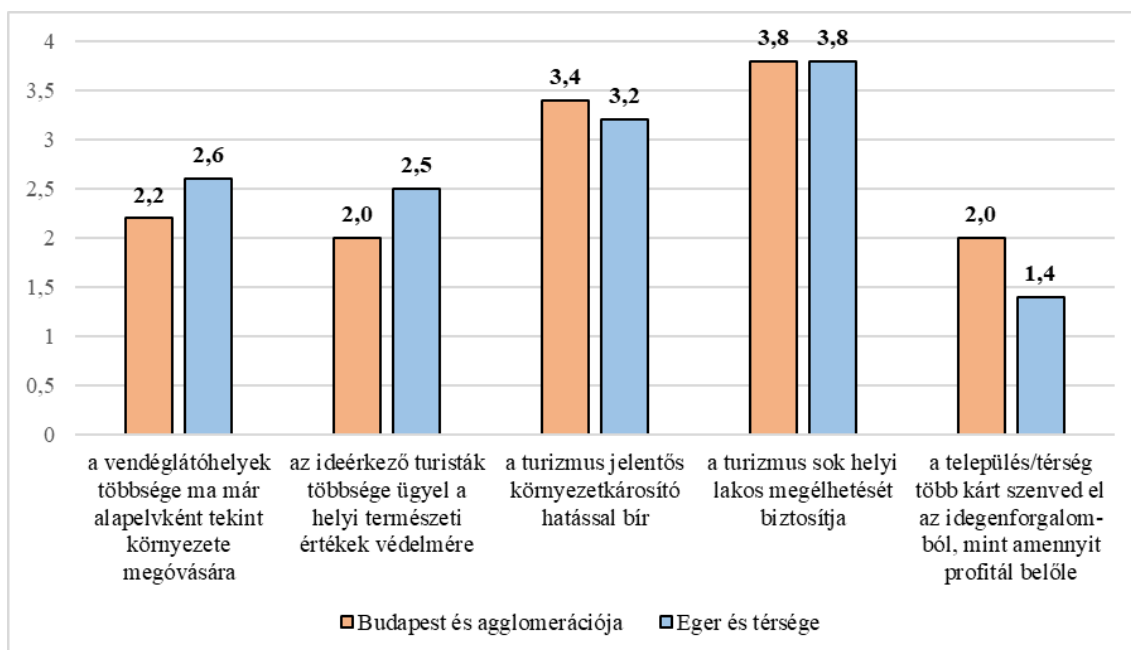

Forrás: saját kutatás és szerkesztés (2022)

Ugyan önbevallásuk alapján a kitöltők döntő többsége (különösképpen a főváros térségének lakosai) előnyben részesíti a zöld turisztikai vállalkozásokat, azonban, ha választásra kerül a sor, az éttermek és szállodák esetében még mindig az árszínvonal a legfőbb befolyásoló tényező. Mivel elkerülhetetlen, hogy a környezeti szempontból fenntartható működésnek többletköltségei merüljenek fel, s ezáltal a fogyasztónak is magasabb árat kelljen megfizetnie a szolgáltatásért, a fogyasztók választása emiatt inkább esik fenntartható szálláshelyekre. Budapesten és agglomerációjában továbbá igen alacsony arányban ismerik a megkérdezettek azokat az ökológiai szimbólumokat, amelyeknek hiányában csak erősen korlátozott mértékben lehet fogyasztóként a természeti környezet szempontjából tudatos döntéseket hozni.

A kérdőív egy része a célterületi települések turizmusának felmérésére irányult (már ahol van mérhető turizmus), mindvégig összpontosítva a vállalkozások és a fogyasztók környezettudatosságára.

5. ábra: A válaszadók tapasztalatai a saját lakóhely turizmusára vonatkozóan (1 – egyáltalán nem igaz, 4 – teljesen igaz)

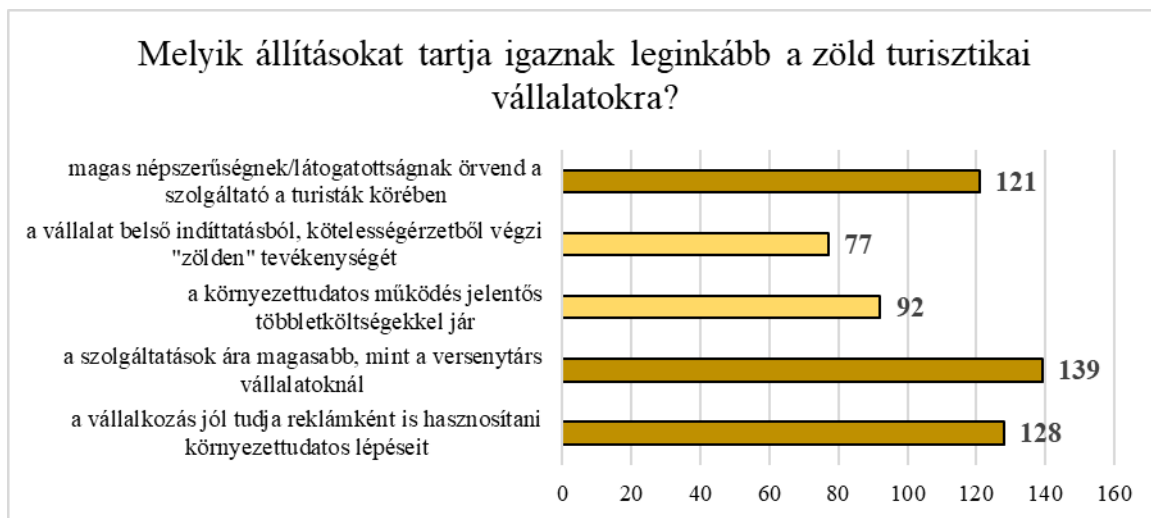

Forrás: saját kutatás és szerkesztés (2022)

Amint az 5. ábrán is látható, mind a Budapest, mind pedig az Eger térségében élők egyöntetűen gazdasági előnyként tekintenek a nagyvolumenű idegenforgalomra. A Budapesten és agglomerációjában élő válaszadók közel fele úgy véli, sem a vállalkozások, sem pedig az utazók nem tanúsítanak felelős magatartást környezetük iránt, míg a turisztikai célú tevékenységek környezetkárosító hatása vitathatatlan. Ezek alapján, a térség minden második lakosa arra a konklúzióra jutott, hogy lakóhelye több kárt szenved el az idegenforgalomból, mint amennyit profitál abból.

A 6. ábra a környezetvédelmi szempontokat tevékenységükbe építő turisztikai vállalkozások jellemzőit jeleníti meg a környékbeli lakosok véleménye alapján. A felsorolt öt lehetőség közül a legtöbben kettő, illetve három jellemzőt választottak ki lakóhelyük szolgáltatóira vonatkozóan, de volt olyan válaszadó is, aki csupán egy alternatíva megjelölésével is körül tudta írni a régió zöld turizmusát.

6. ábra: Lakossági vélemények a zöld turisztikai vállalatok működéséről (fő)

Forrás: saját kutatás és szerkesztés (2022)

Amint az az ábrán is jól látható, ennél a kérdésnél a kutatás szempontjából releváns 150 válaszadó három alternatívát kiemelkedően gyakran választott ki. A kitöltők több, mint 80%-a értékeli a zöld turisztikai szolgáltatók kiemelkedő népszerűségét és látogatottságát, annak ellenére, hogy áraik tekintetében azok jelentősen túlszárnyalják versenytársaikat. Ezen két jelenség várakozásaimnak megfelelően igazolódott be, a leggyakoribb válaszok között azonban harmadikként – hipotézisemnek megfelelően – arra számítottam, hogy a vállalatok belső indíttatásból fakadóan, ténylegesen tudatosan végzik tevékenységüket, csökkentve ezzel működésük karbonlábnyomát. Ezzel szemben, a válaszadók 85%-a leginkább egy jó reklámként, sikeres marketingfogásként tekint a társadalmi felelősségvállalás jelenségére. Ez az eredmény természetesen nem zárja ki egyetlen vállalkozás esetében sem a valódi környezetbarát szemléletmódot, csupán a vizsgálat alapján az állapítható meg, hogy az Egerben és Budapesten, valamint azok környékbeli településein élő kérdőívalányok meglátása szerint elsősorban a vállalat népszerűsítése ösztönzi a green economy, illetve a green wash jelenség alkalmazását.

Interjú megkérdezés eredményei

Tekintettel arra, hogy kettős célterületen vizsgálom a fenntarthatóság turizmus szektorban való megjelenését, interjúalanyomként is két személyt jelöltem ki. Első alanyom, K. Vivien 29 éves, születésétől kezdve Budapesten él. Habár rajong a nagyvárosi életért, s nem tudná

elképzelni mindennapjait egy vidéki településen, elmondása szerint évente legalább két alkalommal elutazik otthonról párjával, barátaival. Második alanyom pedig L. Zsombor 20 éves egyetemista fiatal, aki egy Eger környéki településen, Egerszalókon él családjával. Mivel családjával a falusi turizmus kedvelői, Zsombor a városnéző körutakat, illetve a történelmi jelentőségű helyszínek felkutatását preferálja leginkább.

A 2020-ban kirobbanó koronavírus-járvány mindkét fiatal utazási szokásait jelentősen felülírta. Elmondásuk alapján, az első hullám évében leginkább az egészségügyi kockázattól való félelem, a későbbiek során pedig a központi rendeletek útján bevezetett korlátozások váltak turistáskodásuk akadályává. Vivien a pandémia első hónapjaiban, krónikus alapbetegsége megléte mellett nagyon félt a megfertőződéstől, minden személyes kapcsolattartást került. Üzleti utakon nem vett részt, munkáját sokáig interneten keresztül, otthonról végezte. Ezzel szemben Zsombor elmondása szerint utazásaiban a vírushelyzet nem igazán korlátozta, mivel azokat rendszerint a nyári hónapokra időzíti a család.

Interjúalanyaim egybefüggően megerősítették azon észrevételemet, miszerint a turisztikai vállalkozások számos új kihívás előtt állnak, amennyiben napjaink fogyasztói csoportjainak elégedettségét szeretnék elérni. Habár a vállalatok társadalmi felelősségvállalásának kérdésében viszonylag teljes volt az egyetértés a két interjúalany között, ez az összhang a fogyasztói attitűdök kapcsán már nem volt ennyire maradéktalan. Zsombor elmondása alapján a legalapvetőbb lépéseket nap mint nap megteszik családjával a környezeti fenntarthatóság érdekében, ugyanakkor turisztikai szolgáltatók kiválasztása során egy-egy ökcímke nem élvez prioritást a kényelemmel és a felejthetetlen családi élményekkel szemben. Vivien jelen kérdésben azt az álláspontot képviselte, hogy az egyén törekvései mind hiábavalók, amíg vállalati szinten nem alakul ki valódi elköteleződés a fenntartható turizmus eszméi mellett.

Mindkét fél egyetértett abban, hogy mind a fővárosi, mind a vidéki lakosság számára kiemelten fontos egy szolgáltatás ára. Többletköltségeket a többség kizárólag akkor hajlandó megfizetni, amennyiben azért „kézzel fogható” javakra tesz szert. Zsombor meglátása alapján azonban ugyanazon árszinten az utazni vágyók legalább 90%-a biztosan a zöld turisztikai vállalkozások mellett dönt, így hosszútávon bizonyosan megtérülő befektetés a környezettudatos szemlélet mind a természet, mind pedig a gazdálkodó szervezet számára.

Következtetések, javaslatok, összegzés

Az elmúlt évtizedekben Európa, s benne hazánk vidéki térségei jelentős és mélyreható változásokon mentek keresztül, minek során számottevő mértékben alakult át a vidékek gazdasági, társadalmi és természeti környezete. Láthatjuk, hogy felértékelődtek azok a sajátos vidéki értékek, amelyek korábban alulértékelték voltak. Ezek a megváltozott attitűdök kedvező alapot nyújtanak a helyi adottságok és sajátosságok érvényre juttatására, versenyelőnyöket biztosítva a vidéki térségek számára korábban nem létező vagy piacképtelen tevékenységek telepítéséhez és sikeres végzéséhez, melynek révén kitágulnak a helyi fejlődés lehetőségei is. Ezáltal elmondhatjuk, hogy a vidéki régióknak előnyére szolgál a növekvő turizmus, ahogyan láthattuk Eger és környéke példájára is. Ezzel szemben Budapest Magyarország fővárosaként örök desztinációként nem csupán nekünk, magyaroknak, hanem a külföldi látogatóknak is, mivel – bár a vidéki tradíciók nem mindegyikét képes méltón reprezentálni – rendelkezik olyan értékekkel, amelyek méltán teszik világvárossá.

A fenntartható turizmus lényege, hogy úgy vonzzunk turistákat a különlegesen értékes területekre, hogy eközben azok környezete közben ne sérüljön. Akkor tudunk hatékonyan tenni a környezetvédelemért, ha pontosan értjük, mit és miért cselekszünk. Ehhez elkerülhetetlen egy bizonyos tudásbázis, ami nélkül nehézkes lehet felelősségteljes döntéseket hozni nem csupán utazásaink, hanem mindennapi életünk során is, ha fenntarthatóságra szeretnénk törekedni.

H1: A célterületen élő személyek utazásaik során kevésbé tanúsítanak környezettudatos magatartást, mint a hétköznapiakban.

Kiderült, hogy mivel a válaszadók túlnyomó többsége évente legfeljebb egy alkalommal vesz igénybe turisztikai szolgáltatásokat, az ő esetükben az utazás pontosan a minél magasabb színvonalon történő kikapcsolódást jelenti. Ez azt jelenti, hogy előnyben részesítik a magas besorolású szálláshelyeket, amelyeknek jóval nagyobb a vendégéjszakánkénti energiafogyasztása, és többségük, ha teheti, távoli desztinációt választ. Az sem elhanyagolható tény, hogy minél nagyobb távolságokat tesz meg az ember utazásai során, annál inkább gyarapodik karbonlábnyoma is – ez a kérdőív eredményeiből is bebizonyosodott, tehát első hipotézisem beigazolódott.

H2: A célterületen élők többsége többletköltségek megfizetése nélkül várja el a vállalatoktól a társadalmi felelősségvállalást.

Ugyan önbevallásuk alapján a kitöltők döntő többsége (különösképpen a budapesti térség lakosai) előnyben részesíti a zöld turisztikai vállalkozásokat, azonban, ha választásra kerül a sor, az éttermek és szállodák esetében még mindig az árszínvonal a legfőbb befolyásoló tényező. Mivel elkerülhetetlen, hogy a környezeti szempontból fenntartható működésnek többletköltségei merüljenek fel, a fogyasztónak is magasabb árat kell megfizetnie a szolgáltatásért, ha az a célja, hogy környezettudatosan utazzon, éppen ezért esik ritkábban a választás ezen szálláshelyekre. Ezen felül kiemelendő, hogy főként Budapesten és agglomerációjában igen alacsony arányban ismerik a megkérdezettek azokat az ökológiai szimbólumokat, melyek hiányában csak erősen korlátozott mértékben lehet fogyasztóként a környezettudatos döntéseket hozni. Második hipotézisem szintén beigazolódott.

H3: A turisztikai vállalatok többségét nem az anyagi haszonszerzés, hanem belső attitűd ösztönzi a környezettudatos intézkedések bevezetésére.

A kérdőívkitöltők több mint 80%-a érzékeli a zöld turisztikai szolgáltatók kiemelkedő népszerűségét és látogatottságát, annak ellenére, hogy áraik tekintetében azok jelentősen túlszárnyalják versenytársaikat. A válaszadók 85%-a azonban leginkább egy jó reklámként, sikeres marketingfogásként tekint a társadalmi felelősségvállalás jelenségére, tehát a válaszadók szerint elsősorban a vállalat népszerűsítése ösztönzi a green economy, illetve a green wash jelenség alkalmazását. Ezáltal megcáfolom a harmadik hipotézisemet.

H4: A COVID-19 járvány hatására jelentősen átalakult a turisztikai kereslet: a főváros helyett egyre többen választanak utazásuk alkalmával vidéki desztinációkat.

A járvány hatásai a turizmus szektoron belül mai napig érezhetők, s bár 2020-hoz képest jelentősen emelkedett az utazási hajlandóság, a korábbi vendégforgalmi adatokat még feltehetően 2022-re sem közelíti meg hazánk idegenforgalma. Mivel a külföldi vendégek által eltöltött vendégéjszakák aránya a fővárosban sokkal kisebb mértékben csökkent, mint Egerben, az is megállapítható, hogy a COVID-járvány következtében a külföldről érkező turisták inkább Budapestre koncentrálnak, a belföldi turisták pedig ezzel szemben egyre inkább előnyben részesítik a vidéki desztinációkat. Ezáltal utolsó, negyedik hipotézisem igaznak tekintem.

Mint ahogyan kérdőíves felmérésemből is kiderült, a fogyasztók nagy része nagy határozottságot mutat a környezettudatos utazási módok és fenntartható szálláshely-alternatívák irányában, mégis, nagy részük nincs pontosan tisztában azzal, hogyan tájékozódhatnak megfelelően valaminek a „zöld” léte felől, enélkül pedig hiába a törekvés, nem képesek igazán tudatos, valóban fenntartható magatartást tanúsítani.

Úgy gondolom, a cél adott: akkor tudunk hatékonyan tenni a környezetvédelemért, ha tisztában vagyunk azzal, hogy mit és miért cselekszünk. Ehhez a legjobb módszer pedig az, ha a megfelelő helyekről tájékozódunk utazás előtt és után, ezáltal személyesen is elősegítve a fenntartható turizmus fejlődését – amennyiben mi is küldetésünknek érezzük azt.

Irodalomjegyzék

- Ásványi, K. (2019): Felelős turizmus. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- European Commission (2001): Promoting a European framework for Corporate Social Responsibility – Green Paper Office for Official Publications of the European Communities, Brussels.
- Furqan, A., Som, A. P. M., & Hussin, R. (2010): Promoting green tourism for future sustainability. Theoretical and empirical researches in urban management, 5(8 (17)).
<http://www.unep.fr/shared/publications/pdf/3258-SwitchedOn.pdf>
(letöltés dátuma: 2022. 02. 11.)
- Interjú K. Viviennel és L. Zsomborral (2022. március 19.)
- Iszak, N. – Lükő, I. – Pánovics, A. (2014): Zöld gazdaság kialakítása: Szlovénia- Magyarország Határon Átnyúló Együttműködési Program 2007-2013. Maribori Egyetem, Maribor.
- Kiss, M. (2006): Fény-árban. Modern Hotel, Budapest. 3(5).
- Kovács, E. & Kiss, K. (2018): Turisztikai trendek. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Michalkó, G. (2016): Turizmológia - Elméleti alapok. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Michalkó, G. (2022): A turizmus esszenciája. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Pryce, A. (2002): Fenntarthatóság a szállodaiparban. Szemelvények a nemzetközi idegenforgalmi szaksajtóból. Idegenforgalmi Szakkönyvtár, Budapest.

AZ ISKOLÁZOTTSÁG SZEREPE A MUNKAVÁLLALÓK MUNKAERŐ-PIACI HELYZETÉNEK JAVULÁSÁBAN

KOZMA KAMILLA

Emberi erőforrások (BA), IV. évfolyam

Témavezető:

Matiscsákné dr. Lizák Marianna

mesteroktató

Bevezetés

Szakdolgozatom témaköre az iskolázottság szerepe a munkavállalók munkaerő-piaci helyzetének javulásában, az iskolázottság és a munkaerő-piaci elhelyezkedésének az összefüggéseinek a feltárása. Emberi erőforrás szakos hallgatóként érdekesnek találom ezt a témát, hisz minden embert érint, a befejezett iskolai tanulmányai utáni elhelyezkedés kérdése. A kutatómunkámban e két téma kapcsolatát szeretném feltárni és az eredményeit bemutatni.

A téma aktualitása kétségbevonhatatlan, hiszen a (leendő) munkavállalók iskolázottságának a színvonala, minősége és a munka világában való elhelyezkedésük minden nap érintett téma. Lényegesnek tartom bemutatni a munkaerő-piacot és szűkebb körben Heves megye munkaerő-piaci helyzetét. Emellett, fontosnak tartom az esélyegyenlőségi elv fontosságát, melyben részletezem a nők és cigányság hátrányosan megkülönböztető helyzetét.

Dolgozatom célja, hogy bemutassam Magyarország iskolázottságának a helyzetét, valamint az ezzel összefüggésben álló munkaerő-piaci elhelyezkedést. Továbbá az egyenlő bánásmód és az esélyegyenlőség fontosságát nyomatékosan hangsúlyozom tanulmányomban.

Dolgozatom során a következő kérdésre szeretnék választ kapni:

- a kitöltők körében a végzettség és a munkaerő-piaci elhelyezkedésnek az összefüggése, mennyire kapcsolódik a jelenlegi munkakörükhöz a megszerzett végzettségük

A szakdolgozatot kiegészítő kérdőív módszertani áttekintése

A szakdolgozatom elkészítéséhez primer és szekunder adatgyűjtési módszereket használok. A primer kutatásként a saját készítésű kérdőív adatait használok fel, míg a szekunder adatgyűjtésként többnyire a KSH adatait alkalmazom.

Ennek értelmében, a szakdolgozatom kiegészítő eleme a saját kérdőíves kutatásom, mely segítségével pontosabb képet tudok adni a témában. Az online kérdőívemnek a célcsoportja azok a személyek, akik már rendelkeznek valamilyen végzettséggel, képzettséggel és dolgoznak a munkaerő-piacon. A kérdőívet 101 személy töltötte ki, melyek válaszát a Microsoft Excel program segítségével elemzek ki és reprezentálok az eredményeket.

A kérdőív 12 kérdést tartalmaz, és ahogy már fentebb kifejtettem, az egyének iskolai végzettségét és munkaerő-piaci elhelyezkedésüknek a kapcsolatát vizsgálom. Az első három kérdésben alap válaszokra vagyok kíváncsi, a nemük, lakhelyük és életkoruk szempontjából. A következő kérdésemben az iskolai végzettségüket kérdezem, továbbiakban azoknak a megnevezésüket. A hatodik kérdés már sokkal lényegesebb, miszerint a megszerzett végzettségüknek, képzettségüknek megfelelő pozícióban helyezkedtek-e el. Kitérek arra, hány éve dolgoznak a munka világában, milyen az alkalmazotti státuszuk és munkahelyi beosztásuk. Ha valaki felsővezetőként dolgozik, hány év alatt érte el azt a rangot. Utolsó előtti pont, egy elégedettségi felmérés, mely a végzettségük minőségében és az elhelyezkedésük függvényében zajlik. Emellett rákérdezek a magánvállalkozók körében, hogy amennyiben rendelkeznek végzettséggel, mennyiben függ össze az általuk létrehozott vállalkozásukkal.

A feltett kérdésekre kapott válaszokat pedig bővebben a szakdolgozatom Módszer és eredmény témakörében ismertetem, ahol az értékelés és a szakirodalom alapján próbálok megoldási alternatívákat javasolni.

1. Munkaerő-piaci információk

Magyarországon a társadalom létszáma 9770 ezer fő volt 2020. január 1-jén. 2020. II. negyedévi adatok szerint a gazdaságilag aktív népesség (15-74 év) száma 4622,4 ezer fő, az aktivitási ráta 62,4 százalék. Az aktív népesség közül 4408,2 ezer fő volt foglalkoztatott, 214,2 ezer fő pedig munkanélküli. (Eures, 2020)

A 2020-as Munkaerő-felmérés alapján, az álláskeresők 6,8 százaléka pályakezdő. Iskolázottsági szempont szerint, az álláskeresők 37,7 százaléka legfeljebb alapfokú, 24,0

százalék szakmunkás végzettséggel, 29,2 százalék érettségi bizonyítványt szerzett és 6,6 százalék felsőfokú végzettséggel rendelkezett. A pályakezdők között a legfeljebb 8 általános iskolát végzettek aránya 44,6 százalék, az érettségivel rendelkezők 36,3 százalék, míg a diplomásoké 4,4 százalék. (Eures, 2020)

Megyei bontásban, Szabolcs-Szatmár-Bereg (33,4 ezer fő), valamint Borsod-Abaúj-Zemplén (44,1 ezer fő) megyében vannak a legtöbb álláskeresők, ezek az ország munkaerő-piaci szempontból előnytelenebb helyzetű térségei. Összefüggésben vannak, az ezeken a területeken lévő iskolázatlan népség állapotával. (Eures, 2020)

Létszámleépítést illetően, 2020. II. negyedévéig összesen 7,3 ezer főt érint, a csoportos létszám leépítés. (Eures, 2020)

Az NFSZ kirendeltségeihez bejövő emberi erőforrás igények alakulása mutatja a betölthető munkahelyek számát. Az utóbbi adatok alapján (2020. II. negyedéve) 227,7 ezer munkalehetőséget hirdettek meg. Ennek a számnak, az 55,8 százaléka közfoglalkoztatási program része, az elsődleges munkaerő-piaci állások száma mindössze 100,7 ezer. (Eures, 2020)

Egy lista került közzétételre, miszerint 2020. II. negyedévében melyek a legkeresettebb foglalkozások az álláskeresőknek: festő és mázoló, kőműves, pultos, targoncavezető, testőr, vagyónőr, lakatos, mechanikai gép-összeszerelő, szakács, pincér, tehergépkocsi-vezető, általános irodai adminisztrátor és bolti eladó. (Eures, 2020) Összességében kijelenthetjük, hogy főleg a szakképzettség által megszerzett képesítések vannak előnyben, ebben a kategóriában.

1.1. Heves megye

A megye lakossága 293,0 ezer fő volt, 2020. év elején. 2020. I. negyedévében csillapodott a természetes fogyás, 471 fővel szárnyalta túl az élve születések száma, a halálozást. 652 fő volt a természetes fogyás, 2019-ben. (Eures, 2020)

A foglalkoztatottak száma 2020. I. negyedévében, 15-74 évesek között 127,9 ezer fő volt, a KSH munkaerő-felmérés adatai alapján. Ez a szám, 2019. I. negyedévéhez képest 0,7 ezer fővel, azaz 0,6 százalékra redukálódott. A munkanélküliek 2,8 ezren voltak, 2020. I. negyedévében, 0,2 ezer fővel, tehát 6,7 százalékkal csökkent a számuk 2019. I. negyedévével összevetve. Továbbá, a foglalkoztatási arány megyénkben 15-74 éves korosztályt tekintve,

58,0, a munkanélküliségi ráta 2,2 százalék volt. Az országos munkanélküliségi ráta 3,7 százalék, a megyék közül pedig Győr-Moson-Sopron, Vas és Fejér megyében volt alacsonyabb a munkanélküliek száma. 2020. I. negyedévében, Heves megyében 0,4 százalékkal alacsonyabb volt a munkanélküliségi ráta, mint a fővárosban (2,6 százalék). (Eures, 2020)

2020. I. félévében havonta átlagosan 13,3 ezer főt tartottak számon, mint álláskeresők, 2384 fővel, azaz 21,7 százalékkal többet, mint 2019. I. félévi havi átlagához képest. (Eures, 2020)

Az álláskeresők állománya szerint, Heves megyében a munkanélküliségi arány 10,0 százalék, az országos átlagot 3,3 százalékkal múlja felül. A nyilvántartásban szereplő, összes álláskereső 45,7 százaléka, mintegy 6,1 ezer fő, maximum 8 általános iskolával rendelkezik. 13,4 százalékkal, kvázi 724 fővel emelkedett a számuk. A legfeljebb alapfokú végzettséggel rendelkező álláskeresők aránya a hevesi kirendeltség körzetében a legnagyobb, 65,0 százalék. 1,5 ezer fővel, 29,4 százalékkal emelkedett a középfokú végzettséggel rendelkező álláskeresők száma, 2019. I. félévéhez viszonyítva. Havi átlagban 6,5 ezer fő volt a számuk, 2020. I. félévében. A felsőfokú végzettséggel rendelkező álláskeresők száma 677 fő volt, 160 fővel több, mint az azt megelőző évben. (Eures, 2020)

2020-ban az összes heves megyei járási hivatal foglalkoztatási osztályára 5811 megüresedett állás bejelentés érkezett, 27,8 százalékkal, mintegy 2,2 ezer fővel kevesebb, mint a 2019-es évi felméréskor. Az új állások 81,1 százaléka támogatott álláshely volt, míg 18,9 százaléka nem volt támogatott. (Eures, 2020)

A támogatáshoz nem kötött álláshelyek 40,0 százaléka (440 fő) szakképzett fizikai munkás, 23,7 (261 fő) százaléka segédmunkás, 16,2 (178 fő) százaléka betanított munkás és 20,1 százaléka (221 fő) szellemi dolgozó volt. A nem támogatott foglalkoztatás alkalmazottjaiból, 67 fő összeszerelő, 100 fő fém- és villamos-ipari szakmunkás, 95 fő egyszerű szállítási, szolgáltatási foglalkozású, 107 fő ipari, építőipari, mezőgazdasági segédmunkás, 59 fő takarító, 76 fő kereskedelmi, vendéglátó ipari szakmunkás, 41 fő járművezető, mobil gépkezelő, 56 fő technikusok, 109 fő építőipari szakmunkás, 100 fő feldolgozóipari gépkezelő, 61 fő irodai, ügyviteli foglalkozású és 21 fő élelmiszeripari szakmunkás. A cégek a diplomával rendelkező emberi erőforrás igényüket általában nem jelentik be a járási foglalkoztatási osztályokra, mindössze 12 fő műszaki, informatikai és természettudományi végzettségű munkaerőt kerestek, 2020. I. félévében. (Eures, 2020)

2020. I. félévében havi átlagban az egri, a hevesi és a gyöngyösi körzetben tartották nyilván a legtöbb álláskeresőt (3,8 ezer, 2,8 ezer, 2,4 ezer fő). (Eures, 2020)

2020. I. félévében az álláskeresők zöme segédmunkás (355 fő), takarító (170 fő) és bolti eladó (166 fő) volt, ezen felül előfordult összeszerelő, irodai adminisztrátor, konyhai kisegítő, targonca-vezető, tehergépkocsi vezető, lakatos, rakodómunkás, vagyongőr, kőműves, szakács, portás, telepőr, pincér, pultos, forgácsoló, festő és mázoló, pék, hegesztő, lángvágó és dajka volt. (Eures, 2020)

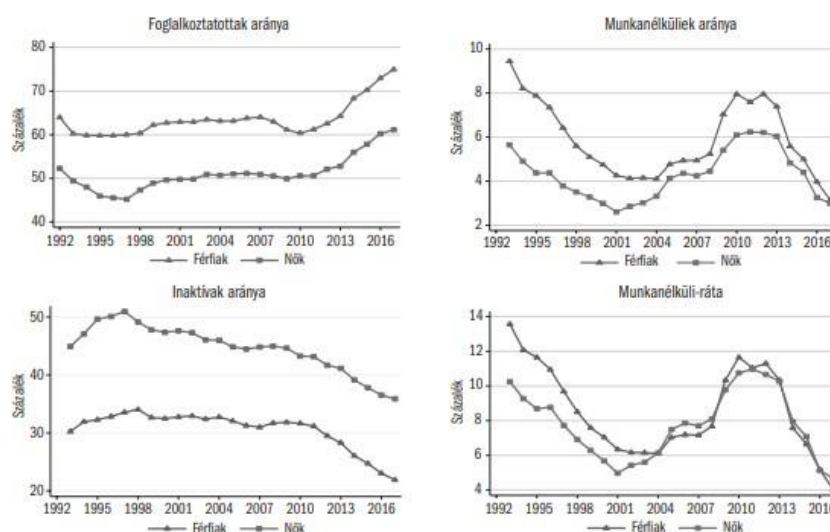
2. Esélyegyenlőségek

Sajnálatos módon, napjainkban is előfordul nagyszámban, hogy egy embert a külseje, etnikai hovatartozása, vallása, esetleg a családi körülményei miatt hátrányos helyzetben részesítik a munkaerő-piacon. Ezek mind függetlenül az adott fél iskolázottságától, törekvésétől, rátermettségétől.

2.1. Nők helyzete a munkaerő-piacon

Az alábbi ábrán láthatjuk a foglalkoztatottak, a munkanélküliek és az inaktívak arányát, valamint a munkanélküli rátát a 15-64 éves férfi és női népességben.

1. ábra: A foglalkoztatottak, a munkanélküliek és az inaktívak aránya, valamint a munkanélküli ráta a 15-64 éves férfi és női népességben, 1992-2016 (százalék)

Forrás: Köllő János Nők a hazai munkaerőpiacon Historikus adatsorok és trendek az elmúlt tíz évben

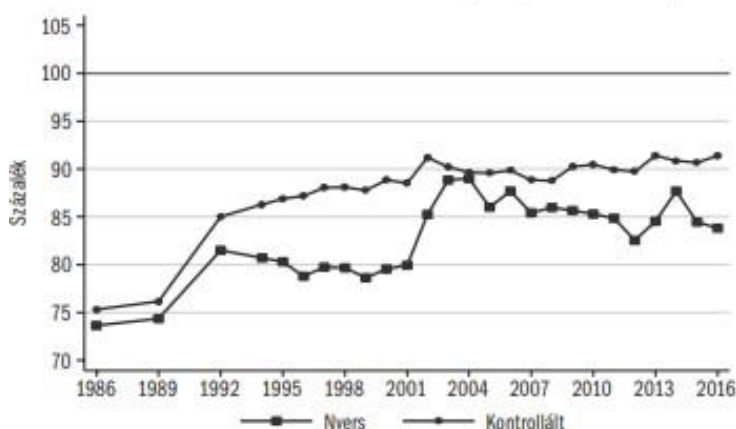
A férfiak körében 8-10 százalék, a nők között 4-6 százalék volt, akik aktívan keresik a munkát, tehát munkanélkülieknek számítanak. Ez a különbség folyamatosan csökkent, kivéve a 2008-2010-es év válságot. 2017-ban mindkét nem körében 3 százalék alá csökkent ez az arány. A kilencvenes évek végéig, mindkét nem körében emelkedett az inaktív aránya, a férfiak egyharmada, míg a nők közel fele nem dolgozott és állást sem keresett. Azzal, hogy a nyugdíjkorhatárt folyamatosan kitolják, a rokkantnyugdíjazást nehezítik, gyes-gyed melletti munkavégzést támogatják, csökkentették az inaktivitást a nők és a férfiak körében is. Az utóbb említett évben, immár a férfiak egynegyede, míg a nők egyharmada számított inaktívnek a KSH adatai alapján. Ugyanebben az évben, a megkérdezett férfiak közt 46 százalék, míg a nők között 28 százalék tanult, tehát ez az oka az inaktív létüknek. „A nem dolgozó, állást sem kereső és nem is tanuló inaktív aránya ekkor a férfiaknál „csupán” 14 százalékra, a nőknél 28 százalékra (a gyermekgondozási segélyben részesülőket leszámítva 23 százalékra) rúgott.” (Köllő János, 2017, 55.o.).

Nemzetközi összehasonlításban, a kisgyermekes anyáknak (akiknek minimum egy 3 évesnél fiatalabb gyermeke van) alacsony a foglalkoztatási arányuk. A foglalkoztatási rátájuk az 1990-es évek óta, 10 százalék körül alakult, ami épphogy emelkedett, a gyes és gyed melletti munkavégzés támogatása alatt.

A nők többsége heti 40 órás munkát keres, tehát teljes munkaidőset, míg a férfiak átlagosan másfél órával többet dolgoznak hetente. Mindemellett, részmunkaidős munkát vállaló nők (7 százalék) aránya kétszerese a férfiakénak (3,2 százalék). Azonban, több műszakban több férfi (36 százalék) dolgozik, mint nő (26 százalék), valamint a hétvégéken dolgozók száma is magasabb a férfiak körében (34 és 45 százalék). A távmunkában dolgozók aránya a mai napig 2 százalék alatt van, a nők és a férfiak körében is. (Köllő János, 2017)

Bértarifa-felvétel alapján, ami 1986 és 2016 közötti időszakot öleli fel, megállapítható, hogy a nők kereseti hátrányban részesülnek a férfiak mellett. (2.ábra)

2. ábra: A nők keresete a férfiakéhoz viszonyítva, 1986-2016 (százalék)

Forrás: Köllő János Nők a hazai munkaerőpiacon Historikus adatsorok és trendek az elmúlt tíz évben

A nők 1986-ban a férfiak keresetének a 75 százalékától is kevesebbet kerestek, ez a különbség mindvégig csökkent, egészen 2001-ig. 2007 után, 15 százalék körül mozgott ez az arány.

„A férfiak és nők közötti kereseti különbség alakulásában ugyanis kitüntetett szerepet játszik, hogy a) a közsféra súlya sokkal nagyobb a nők, mint a férfiak foglalkoztatásában, b) a közsféra versenyszférához viszonyított bérszintje Magyarországon szélsőséges mértékben hullámzott az elmúlt harminc évben, c) a nők kereseti hátránya 1992 után eltérő mértékű volt a közsférán és a versenyszférán belül, és időben is másképpen alakult.” (Köllő János, 2017, 58.o.)

1989 körül azonos életkor és iskolázottság mellett, a nők kereseti különbsége 30 százalékról 15 százalékra csillapodott, a helyzetük azóta sem javult, tetejében az ezredforduló után tovább romlott. A lemaradás mérték függ attól, hogy milyen vállalati körön belül mérjük a béreket, például a 20 főnél nagyobb, közepes és nagyvállalatoknál a legrosszabb, ez ma 17 százalék körül mozog, míg az 5 főnél nagyobb cégeknél, 12 százalék körülire tehető. (Köllő János, 2017)

Elmondható, hogy hazánkban a női foglalkoztatás kedvezőtlenebbek az Európai Unió átlagához képest. Súlyosbodott a helyzet a nők foglalkoztatási és munkanélküliségi arányai, az Unióhoz és a férfiakéhoz viszonyítva is.

„Az Alkotmány és a Munka Törvénykönyv rendelkezései szerint a nőknek a férfakkal azonos joguk van a munkához, a munka és foglalkozás szabad megválasztásához, az egyenlő értékű

munkáért járó egyenlő bérhez”. (Koncz Katalin, 2006, 652.o.). Ennek ellenére, a nők helyzete túlnyomórészt hátrányos, a mai napig.

2.3. A cigányság iskolázottsága

A cigányságra nagyobb nemzetközi figyelem irányul, ezzel segítvén az iskolázottságuk szintjének javítását.

A 2011-ben történő népszámlálásban az ország lakossága közül csupán 316 ezren vallották magukat kisebbségnek, míg ez a szám 2001-ben csak 206 ezer volt. Ennek az emelkedésnek feltehetően az az oka, hogy többen felmérték vállalni az etnikai hovatartozásukat. Az etnikai népszámlálás kényes adatokkal dolgozik, így önkéntes a válaszadás. (Forray és Híves, 2011)

Erre több adat is rácáfol, ugyanis a közvélemény-kutatások és a kisebbségi önkormányzati választások során ezek az adatok magasabb számokat mutatnak.

Térképre vetítve, tisztán látszanak a cigányság által sűrűbben lakott térségei, az északkeleti térség, Nógrád, Közép-Tisza vidék, Dél-Dunántúl – Ormánság, Somogy megye.

Főképpen a cigányság sűrűbben lakta területeken vallották magukat romának. Azonban 3 településen csökkent a számuk: Debrecen, Békéscsaba és Zalaegerszeg térségében. Az egyik legjelentősebb változás Sellye kistérségben látható, ahol 2001-ben 6, míg 2011-ben 16,6 százalék mondta magát cigánynak. Ez a változás annak köszönhető, hogy a cigányság helyi vezetőik meggyőzhették őket arról, hogy valljanak az etnikai hovatartozásukról. (Forray és Híves, 2011)

A roma népesség iskolázottsági adatai mindössze megyei felbontásban szerepelnek.

Minden összevetve elmondható, hogy a cigányság továbbra is rosszul iskolázott. Minden igyekezet és erőfeszítés ellenére, csak tovább nőtt a szakadék a romák és a többség között, ezalatt az életesélyek közötti különbség is növekedik. A 2011-es népszámlálás során a nem roma lakosság körében 4,5 százalék volt, aki nem végezte el az általános iskolát, addig a romáknál ez 22,3 százalék volt. Az érettségi nélküli szakközép és szakmunkás iskola végzettségű romák és többség között nincsen kiugró különbség, azonban a magasabb fokú képzésnél már akad. A nem roma népesség körében 17, míg a cigányság körében 1,2 százalék, ami összesen 2607 főt jelent. (Forray és Híves, 2011)

Területileg vizsgálva a kisebbség iskolázottságát, észrevehető, hogy azokban a megyékben van több iskolai végzettséggel rendelkező roma lakos, ahol alacsony számban élnek, különösképpen az északnyugati részen, Pest és Csongrád környéke. (Forray és Híves, 2011) Ennek az az egyszerű magyarázata, hogy a képzett munkaerő, köztük a módosabb cigányok is, nagyobb számban vándorolnak a több munka és tanulási lehetőségű helyekre.

Azok, akik az általános iskolát sem végezték el, területileg lebontva Bács-Kiskun megyében laknak.

A magasabban végzett egyének, jobb életkörülményeket keresve vándorolnak, onnan kiszakadva ahol ők nem találták meg a számukra megfelelő helyet. Ezekre a helyekre emigrálnak azok, akiknek azok a körülmények, esetleg a jobbulást eredményezheti. Zala és Somogy megyében (25 százalék körüli) magas az iskolázatlan cigány népesség, addig Baranya megyében jóval alacsonyabb (17 százalék). (Forray és Híves, 2011)

Véleményem szerint, továbbra is lehetőséget kellene biztosítani a hátrányos helyzetű roma diákoknak, akik szociális helyzetük miatt nem tudnak „feltörni” a családi körükből. Az OBK Egyesület sokuknak segített ennek leküzdésében, azonban az ország többi részében is elérhetővé kellene tenni egy ilyen, vagy ehhez hasonló programot. Napjainkban is hasonló edukációs rendszer hiányával küzdenek.

3. Hallgatói elvárások a diploma előtt

Kettő fontos kérdés fogalmazódik meg egy felsőoktatási intézmény keretein belül. Az egyik, hogy lesz-e elegendő jelentkező, a másik, hogy milyen gyorsasággal és hol tudnak elhelyezkedni a friss diplomások a munkaerő-piacon. Nyilvánvaló, hogy ha egy frissen végzett hallgató rövid időn belül jó helyen és jó pozícióban tud elhelyezkedni, akkor a felsőoktatási intézmény színvonala javul, ami több új hallgatót eredményez.

„Az intézmények presztízset alapvetően nem csak a képzés színvonala határozza meg, hanem az, hogyan segítik hallgatóik elhelyezkedését. Ebben fontos a munkaerőpiaccal való folyamatos kapcsolat, együttműködési megállapodások megkötése, óraadásokban, gyakorlatok megszervezésében, szakdolgozatok véleményezésében és azok gyakorlati hasznosításában való részvétellel. Ez azt is jelentheti, hogy nem csak a piac diktálhat, az intézmények is irányíthatják a piacot, azaz a képzés ne csak kiszolgálója legyen a gazdaságnak, hanem indukálója is.” (Kerülő Judit, 2010, 129.o.).

Többségében elmondható, hogy a felsőfokú tanulmányai előtt állók, nem foglalkoznak azzal, hogy a munkaerő-piacon mik az aktuálisan kelendő szakmák. A pályaválasztásuk során nem veszik figyelembe az elhelyezkedési lehetőségeket. Van néhány „divatszakma”, melyek a következők: kommunikáció- és médiatudomány, műszaki menedzser, jogász. Nagyon sokan tanulnak ezeken a szakokon, de végzettségük után nem tudnak elhelyezkedni, mert nem nagy a kereslet ezekre a szakemberekre. (Kerülő Judit, 2010)

Rákerestem, hogy mik a 2020-as év legnépszerűbb szakjai a felvételizők körében. A következők kerültek bele a felsorolásba: Gazdálkodási és menedzsment, Kereskedelem és marketing, Pszichológia, Mérnökinformatikus, Turizmus-vendéglátás, Ápolás és betegellátás, Programtervező-informatikus, Pénzügy és számvitel, Gazdaságinformatikus és Kommunikáció- és médiatudomány. (eduline.hu)

Megkérdezésre kerültek hallgatók, hogy mik az ők prioritási sorrendjük, az elhelyezkedéssel kapcsolatban. Ezt a felsorolást, a munkaerő-piac szerinti előnyökkel összevetve, kiderül, hogy nagy a különbség a két vélekedés között. Míg a hallgatók a kapcsolatok, idegen nyelv tudását, diplomát, szakmai, gyakorlati jártasságot, kommunikációs képességet és a jó hírű intézményben szerzett piacképes diplomát tartják fontosnak, addig a munkaerő-piac szerint az első a precizitás, utána a képesség az önálló munkavégzésre, szakmai, gyakorlati jártasság, új készségek elsajátításának képessége, nagy munkabírás és informatikai ismereteket tartják elsődleges előnynek. (Kerülő Judit, 2010)

Személy szerint, én is a hallgatók véleményét pártolom, hiszen idegen nyelvi tudás nélkül sehol nem lehet elhelyezkedni, szinte mindenhol feltétel, a diplomát illetően, ha valaki rendelkezik vele, már nagyobb az esélye, hogy jobb pozíciót foglal el a munkaerő-piacon, mint például egy szakmunkás vagy egy érettségi bizonyítvánnyal. Fejlődés terén is több a lehetőség, valamint a pénzügyi juttatás is. Sajnálatosan, a legtöbb munkahely több éves tapasztalatot vár el a jelentkezőktől, ezzel is kirekesztve a munkaerő-piacról a friss diplomásokat. A jó hírű intézményben szerzett piacképes diplomával nem értek egyet, mert úgy gondolom, nem az a fontos, hogy ki hol csinálta a diplomáját, hanem a benne rejlő tudás valamint gyakorlatiasság. Nyilván van jobb és rosszabb hírű felsőfokú intézmények, amiket egy állásra jelentkezőnél figyelembe vesznek, ha több ugyanolyan szakból diplomáztak, de nem gondolnám, hogy ez ebbe a 6 darabos fontossági sorrendbe szerepeljen. A kapcsolatok terén, azért hagytam utoljára, mert elszomorítónak tartom, hogy sok kisebb-nagyobb cégnél

csak kapcsolatok által lehet labdába rúgni, hallani, hogy sok helyen csak a látszólagosan hirdetik meg a felvételt, de már van a rendelkezésükre álló ember.

Ezzel szemben, a munkáltatók sokszor irreálisan sokat vár el a munkavállalótól, nagyon le vannak terhelve, ezért is tartják fontosnak a jól terhelhetőséget és nagy munkabírást. Itt is vannak jobb és rosszabb példák, hogy mennyire kompenzálják ezért a dolgozót.

Felsorolásra került a hallgatók által elhelyezkedési előnyöknek a megszerzési elméleti megoldásai is. Ezek többek között, a képzés alatti munkavállalás, külföldi ösztöndíjak, pályázatok, a képzés alatt idegen nyelv tanulása, diploma megszerzése, képzés gyakorlati jellegének növelése, tananyagban kommunikációs képességfejlesztés és a tanulásra való ösztönzés a felsőoktatási intézmény részéről. (Kerülő Judit, 2010)

A Pannon GSM 2007-ben végzett felmérést a magyar egyetemisták körében, hogy milyen elvárásaik vannak leendő munkahelyükön. A hallgatók döntését befolyásoló tényezők munkahelyük kiválasztásánál a következők voltak: versenyképes fizetés, jó munkakörnyezet, jó infrastruktúra, szakmai fejlődés, karrier, továbbképzési lehetőségek, jó munkatársak, lakóhelyhez való kötöttség, fizetésen kívüli juttatások és stabil munkahely. (Kerülő Judit, 2010)

4. Módszer és eredmény

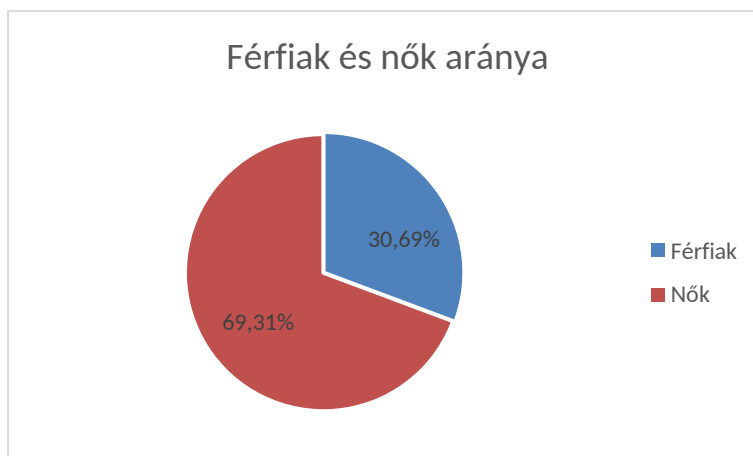
Ahogy az korábban említésre került, szakdolgozatomat kiegészítő kérdőívnek a módszerét és eredményeit szeretném bemutatni. A kérdőívnek a célja, hogy felmérjem a kitöltők körében, mennyire függ össze az iskolai végzettségük a munkahelyi pozíciójukkal.

A kérdőív 2 részre van osztva, az első részben a személyes adatokat kérdezem (neme, életkora, lakhelye), a másodikban pedig a kérdőív központi témájának a kérdéseit teszem fel. 12 kérdésre kellett válaszolni, többnyire feleletválasztós kérdéseket tartalmaz, de akad rövid kifejtős válaszadás is. Többek között olyan kérdések kerültek felvetésre, melyben a legmagasabb iskolai végzettségük és annak a pontos megnevezése kerül kifejtésre, valamint mióta tevékenykedik a munkaerő-piacon és milyen az alkalmazotti beosztásuk. Ha valaki felsővezetői munkakörrel rendelkezik, ismertetésre kerül, hogy hány év alatt érte azt el. Utolsó körben, megkérdezésre került, ha valaki magánvállalkozó mennyiben függ össze a megszerzett képesítésével a vállalkozása. Emellett egy elégedettségi felmérést is végeztem a végzettség minőségével és az alább felvetett fő kérdéssel kapcsolatosan. A kérdőívet összesen

101 személy töltötte ki, így most az ő válaszaikat fogom értékelni és levonni a következtetéseket a témával kapcsolatban.

Amint feltüntettem, 101 kitöltés érkezett a felmérésemre, mely nemenkénti megoszlás szerint 70 személy nő (69,3 százalék) és 31 személy férfi (30,7 százalék) volt.

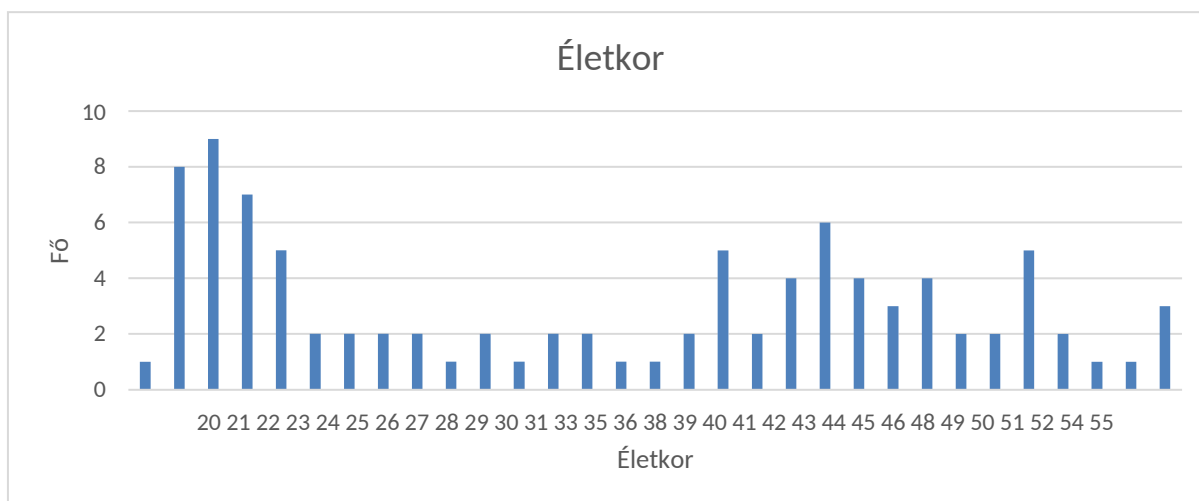
3. ábra: Nemek szerinti megoszlás (százalék)

Forrás: Saját kutatás, saját szerkesztés

Életkorukat illetően, egész széles skálán mozognak a számok. A legfiatalabb 20, míg a legidősebb közülük 57 éves volt. A fiatalok közül a legtöbb 21, 22, illetve 23 évesek voltak. Az ettől idősebb korosztályt tekintve a 40, 43, 47 és 50 évesek voltak többségben.

4. ábra: Életkor szerinti megoszlás

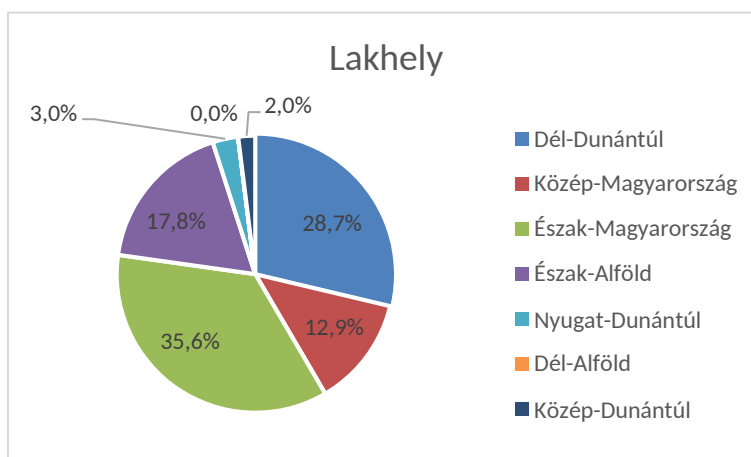

Forrás: Saját kutatás, saját szerkesztés

A lakhelyet vizsgálva, szintén elmondható, hogy az ország sok pontjáról érkezett válaszadás, mely egy átfogóbb képet tár elénk. Az ország régióira bontottam a kérdést, ezzel elkerülve a

kényes válaszadás lehetőségét, melyben a lakóhelyükre kérdeztem volna. A legtöbb megkérdezett Észak-Magyarországról (36 fő, 35,6 százalék), majd Dél-Dunántúlról (29 fő, 28,7 százalék), Észak-Alföldről (18 fő, 17,8 százalék), Közép-Magyarországról (13 fő, 12,9 százalék), Nyugat-Dunántúlról (3 fő, 3 százalék) és Közép-Dunántúlról (2 fő, 2 százalék) származik.

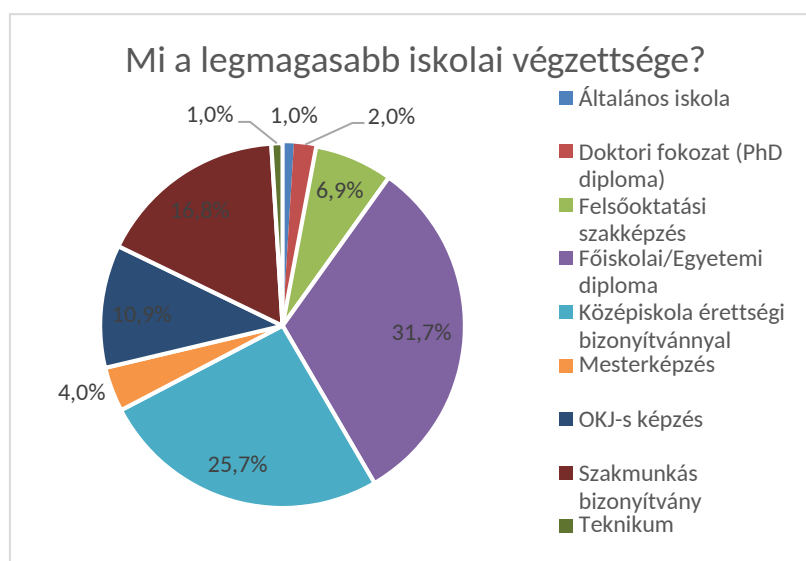
5. ábra: Lakhely szerinti megoszlás (százalék)

Forrás: Saját kutatás, saját szerkesztés

A válaszadók tekintetében arra a kérdésre, hogy mi a legmagasabb iskolai végzettsége, a legtöbb esetben főiskolai/egyetemi diploma (32 fő, 31,7 százalék) válasz érkezett. Ezt követően a középiskolai érettségi bizonyítvánnyal (26 fő, 25,7 százalék) rendelkeznek a legtöbben, ettől kevesebben szakmunkás bizonyítvánnyal (17 fő, 16,8 százalék), majd OKJ-s képzéssel (11 fő, 10,9 százalék). A válaszadók között voltak, akik felsőoktatási szakképzéssel, mesterképzéssel, doktori fokozattal, technikummal, vagy általános iskolával rendelkeztek.

6. ábra: Legmagasabb iskolai végzettség (százalék)

Forrás: Saját kutatás, saját szerkesztés

A következő kérdés a diplomának a megnevezésére terjedt ki. Nyilvánvalóan, ezt azoknak kellett kitölteni, akik rendelkeznek ilyen típusú oklevéllel. Erre a kérdésre 40 válasz érkezett, tehát a kitöltők közül (101 fő) 40 fő rendelkezik főiskolai vagy egyetemi diplomával. Emberi erőforrások oklevéllel 3 fő, Kommunikáció és médiatudomány, valamint Gépészmérnök végzettséggel 2 fő rendelkezett, míg az összes többiből egy személy volt. Ilyen például a Mérnök informatika, Politológia, Óvodapedagógus vagy Bűnügyi nyomozó.

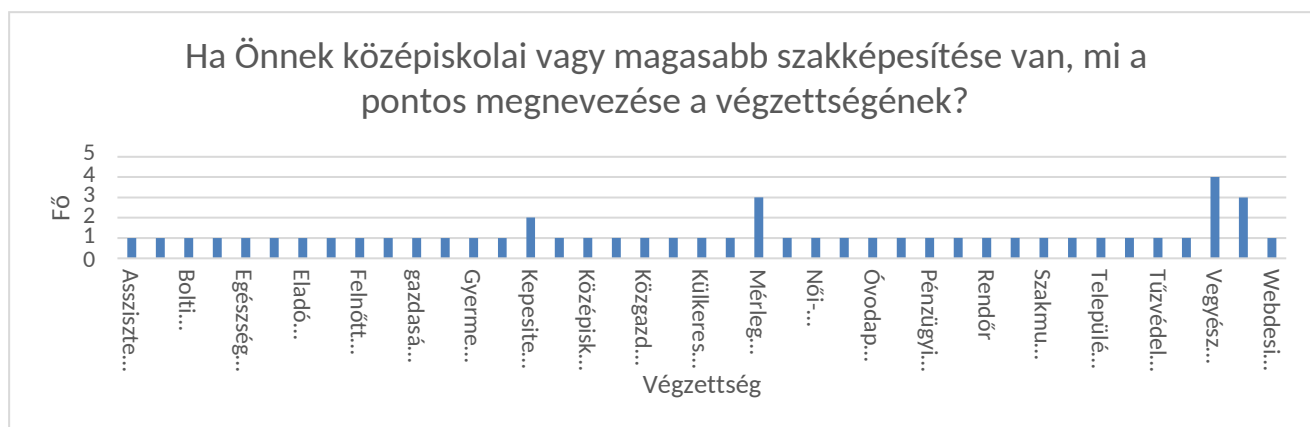
7. ábra: Diploma, oklevél megnevezése

Forrás: Saját kutatás, saját szerkesztés

A középiskolai vagy magasabb képesítésnek a megnevezése között szerepel Eladó, pénztáros, Női ruhakészítő, Számviteli ügyintéző. Mérlegképes könyvelő 2 személy és Vegyész technikus 3 személy volt.

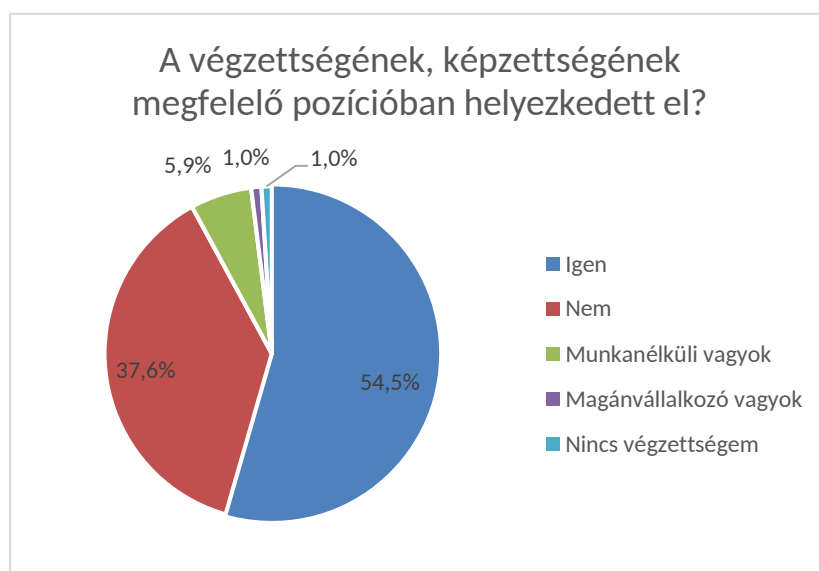
8. ábra: Középiskolai vagy magasabb szakképesítésnek a megnevezése

Forrás: Saját kutatás, saját szerkesztés

A kitöltők körében, arra a kérdésre, hogy a végzettségének, képzettségének megfelelő pozícióban helyezkedett el, eléggé megoszlik a válaszuk. A legtöbben (55 fő, 54,5 százalék) igennel válaszoltak, míg 38 fő (37,6 százalék) nemleges választ adott. 6 fő munkanélküli (5,9 százalék), 1 fő magánvállalkozó (1 százalék) és 1 személynek nincsen végzettsége (1 százalék). Nyugdíjas kitöltés nem érkezett, nem vettek részt e kérdőív kitöltésében.

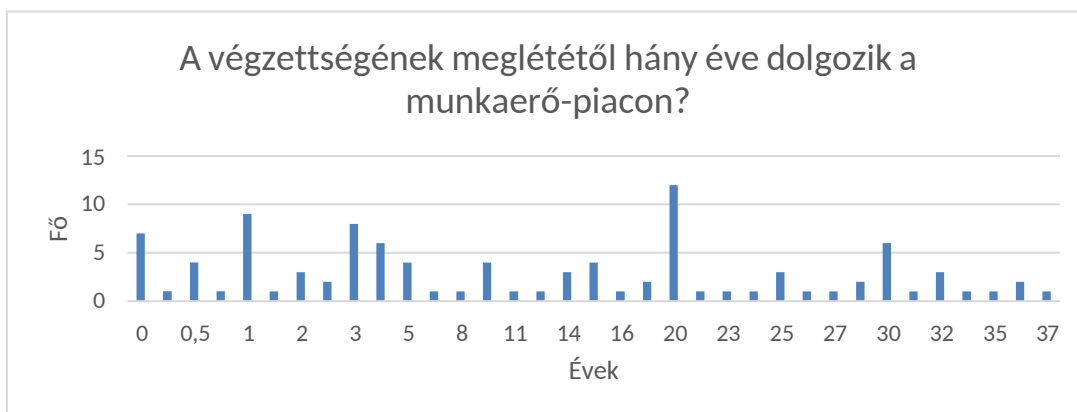
9. ábra: Végzettség, képzettség szerinti pozícióban való elhelyezkedés (százalék)

Forrás: Saját kutatás, saját szerkesztés

Következő, amit szerettem volna megtudni, hogy a végzettségüknek a meglététől, hány éve dolgoznak a munkaerő-piacon az adott személyek. Elég sok számadat érkezett, sokan 1 éven belül kezdtek el munkába állni, vagy esetleg még nem találtak állást, mert idén végeztek. A legtöbben (10 fő) 20 éve dolgoznak.

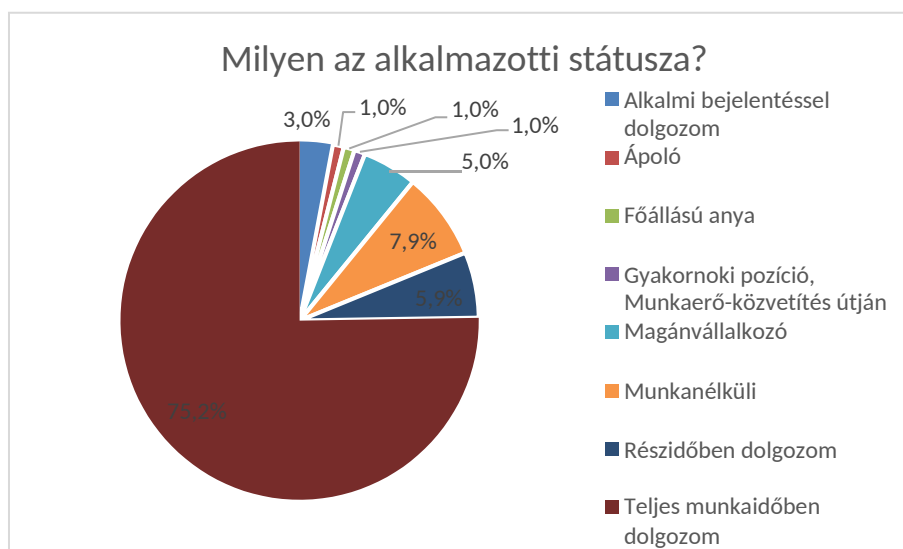
10. ábra: Végzettség meglététől való munkaerő-piacon töltött évek száma

Forrás: Saját kutatás, saját szerkesztés

Ahogy az alábbi ábra mutatja, több alkalmazotti státusz van felsorolva. Javarészt teljes munkaidőben (76 fő, 75,2 százalék) dolgoznak a kitöltők körében. Akadnak, akik részdíjben (6 fő, 5,9 százalék), alkalmi bejelentéssel (3 fő, 3 százalék), magánvállalkozóként (5 fő, 5 százalék) vagy gyakornokként dolgoznak. Azonban előfordulnak munkanélküliek (8 fő, 7,9 százalék) is.

11. ábra: Alkalmazotti státusz (százalék)

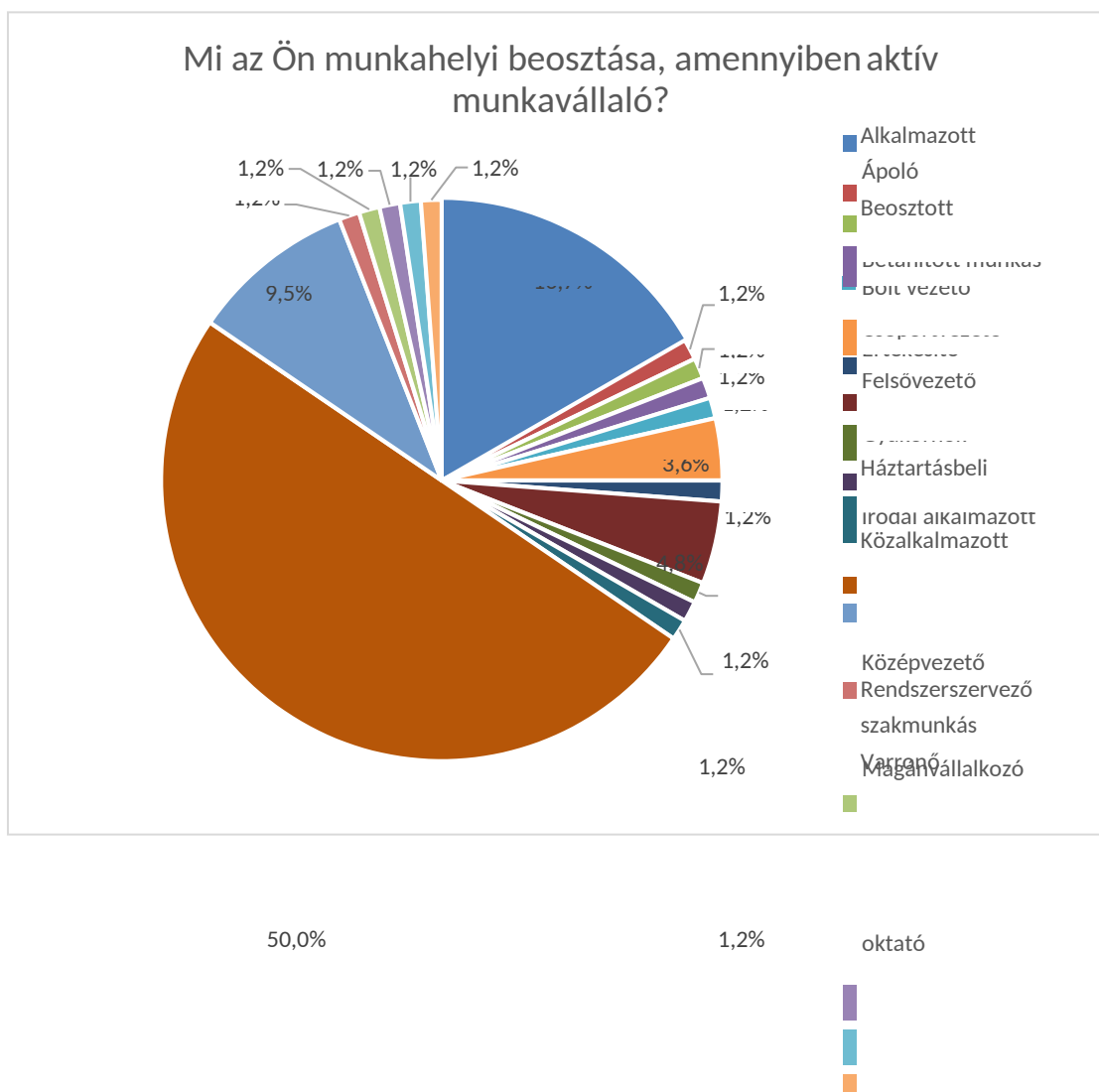

Forrás: Saját kutatás, saját szerkesztés

A kitöltők között a munkahelyi beosztást tekintve, a többség, 50 százalék közalkalmazottként van számon tartva. 11,9 százalék szimplán alkalmazott, 9,5 százalék középvezető, 3,6 százalék csoportvezető, és 4,8 százalék felsővezető.

Azt érzékeltém, hogy néhányan félreértették e kérdésnek a lényegét, ezért többen helytelen válaszokat adtak (például háztartásbeli, varrónő, boltvezető).

12. ábra: Munkahelyi beosztás (százalék)

Forrás: Saját kutatás, saját szerkesztés

Következő kérdésemet a felsővezetői pozícióban lévőknek tettem fel, mely arra utal, hogy hány év alatt érték el ezt a rangot. Erre 6 válasz érkezett, a többség, azaz 3 fő (50 százalék) 5- 10 év alatt, 2 fő (33,3 százalék) 1-4 év alatt, míg meglepő módon egy fő (16,7 százalék) 1 éven belül

erte el.

13. ábra: Felsővezetői pozíciónak elérése években (százalék)

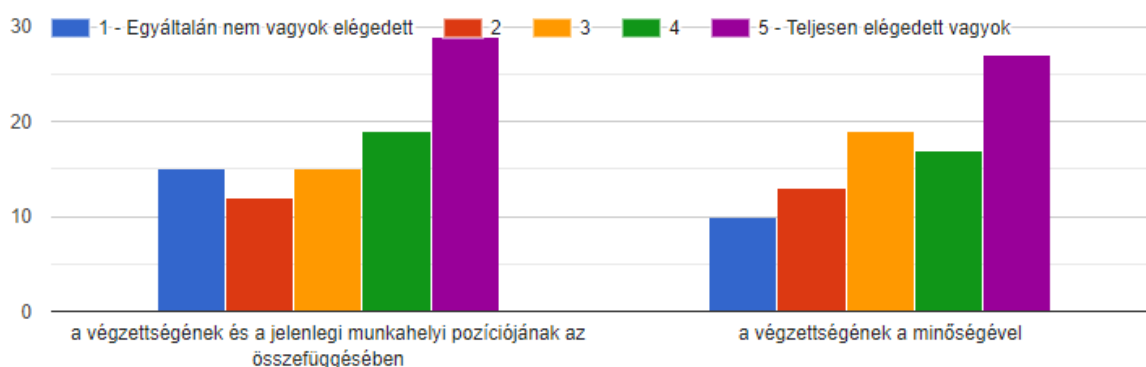
Forrás: Saját kutatás, saját szerkesztés

Ahogy említettem, elégedettségéről is készült felmérés, mely két kérdést tartalmaz, az egyik, hogy a kitöltő mennyi elégedett a végzettségének és a jelenlegi munkahelyi pozíciójának az összefüggésével. Ötös fokozatú skálán kellett bejelölni a megfelelő választ. Az első az egyáltalán nem vagyok elégedett, az ötödik pedig a teljesen elégedett vagyok, a köztes értékek pedig ennek megfelelően az elégedettség mértéke, mely jobb, mint az egyes, de rosszabb, mint az ötös értékű válasz. A legtöbb (29 fő) teljesen elégedettek az előbb felvetett összefüggéssel, 19 fő kevésbé, de elégedett, 15 fő kevésbé, 12 fő nem igazán és 15 fő egyáltalán nem elégedett a végzettségének és a jelenlegi munkahelyi pozíciójának az összefüggésével.

A másik része ennek a felmérésnek, hogy elégedett-e a végzettségének a minőségével. Itt is ugyanazokkal az értékekkel lehetett választ adni (1-5-ig terjedő skálán), melyet az előbb kifejtettem. A legtöbb személy (27 fő) teljesen elégedett, 17 fő kevésbé, de elégedett, 19 fő kevésbé, 13 fő nem igazán és 10 fő egyáltalán nem elégedett a végzettségének a minőségével.

14. ábra: Elégedettség felmérése

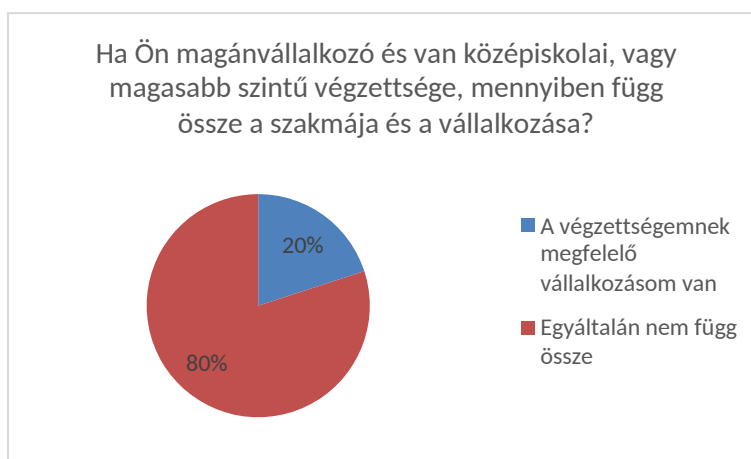
Egy 1-5-ig terjedő skálán, mennyire elégedett,

Forrás: Google űrlapok diagram, mely a saját online kérdőívem alapján készült

Az utolsó kérdésem a magánvállalkozókhoz íródott, miszerint ha van középiskolai, vagy magasabb szintű végzettsége, mennyiben függ össze a szakmája és a vállalkozása. 10 válasz érkezett, ebből 8 személynek nem függ össze, míg 2 személynek igen.

15. ábra: Magánvállalkozás és végzettség összefüggése (százalék)

Forrás: Saját kutatás, saját szerkesztés

Összegezve, a kérdőívet 70 nő és 31 férfi töltötte ki, életkoruk 20 és 55 év közöttire tehető, lakhelyüket tekintve legtöbbször Észak-Magyarországról és Dél-Dunántúlról származnak. Javarészt egyetemi/főiskolai diplomával, ezután középiskolai érettségi, szakmunkás bizonyítvánnyal és OKJ-s képzéssel rendelkeznek, kevés személynek van felsőoktatási szakképzés, mesterképzés, doktori, technikum és általános iskolai végzettsége. 32 fő birtokol diplomát, 3 fő emberi erőforrások, 2 fő gépészmérnök, 2 fő kommunikáció és 2 fő közgazdász diplomával rendelkezik. Ezenkívül előfordult több változat is, például gazdaságinformatika,

mérnök informatika, pedagógus végzettség. Legtöbben egy oklevéllel rendelkeznek, de voltak, akiknek kettő vagy három van a tulajdonában. 49 fő rendelkezett ennél alacsonyabb szintű végzettséggel, például OKJ-s tanfolyam vagy szakiskolai végzettség. A kérdőívnek egyik fő kérdésére a válasz, kicsivel több, mint a felének sikerült a végzettségének/képzettségének megfelelő pozícióban elhelyezkedni, míg közel 40 százaléknak nem sikerült. Az, hogy hány éve dolgoznak a munkaerő-piacon eléggé megoszlott, de a legtöbben 1, 3, 20 vagy 30 éve. A kitöltők háromnegyed része teljes munkaidőben dolgozik, de van, aki részdőben vagy alkalmi bejelentéssel szerez jövedelmet. A válaszadók fele beosztott, de van középvezető, csoportvezető és felsővezető is körükben. 6 fő jelezte, hogy felsővezetői pozícióban áll, közülük hárman 5-10 év, 2 fő 1-4 év és 1 fő kevesebb, mint egy év alatt érte el ezt a rangot. A megkérdezettek többsége meg van elégedve a végzettségüknek a minőségével és az iskolázottságuk, valamint munkakörük kapcsolatával. Ami a magánvállalkozókat illeti, 10 főből 8 főnek nem érinti a vállalkozásának a típusa a végzettségét, míg 2 főnek a képzettségének megfelelő vállalkozása van.

Összegzés

Szakedolgozatomban Magyarországon a népesség iskolai végzettségének az adatait dolgoztam fel, nemek és korcsoportok szerinti megoszlásban is kielemeztem és felsoroltam a végzettség szerinti preferencia sorrendet. Emellett érintettem az esélyegyenlőséget, a nők és cigányság hátrányos megkülönböztetését. Az adatok alapján láthatóvá vált, hogy még van hova fejlődnie hazánknak iskolázottság terén, sok az iskolázatlan személy, akiknek nehezebb elhelyezkedni a munkaerő-piacon, főleg az egyre népszerűbb egyetemi diplomával rendelkező népség mellett. Országunkban kifejezetten fontos lenne az oktatás színvonalának emelése.

Annak érdekében, hogy részletesebb képet tudjak adni a munkaerő-piacot illetően, információkat gyűjtöttem és elemeztem Magyarországi és ezen belül Heves megyei bontásban.

A szakirodalom elemzés alapján kiderült, hogy Magyarország egyre jobban teljesít a foglalkoztatás növelése és ezzel párhuzamosan a munkanélküliség csökkentése érdekében. 2020-ban a gazdaságilag aktív népesség (15-74 évesek) száma 4622,4 ezer fő volt, míg ebből 4408,2 ezer fő foglalkoztatott és 214,2 ezer fő munkanélküli volt. A közmunka program nagyban hozzájárult a foglalkoztatottak javuló tendenciájához.

A megismert munkaerő-piaci helyzet és a népesség iskolázottságának az összefüggésének az alaposabb vizsgálata érdekében kérdőíves vizsgálatot készítettem, a végzettséggel/képzettséggel rendelkezők körében, akik már jelen vannak a munkaerő-piacon. A kérdőívet online tettem elérhetővé, a célközönség számára.

Ahogy azt a statisztikai adatok bebizonyították, hazánk egyik legnagyobb problémája a nem megfelelő képzettségű munkavállalóknak a helyzete. Ezek az egyének képzettség hiányában szenvednek, kiszorulnak a munkaerőpiacról és kizárólag a közmunka programban való elhelyezkedés nyújt nekik lehetőséget a bevételszerzésre. Ez viszont a bérek alacsony szintjét és a betölthető állások hiányát eredményezi.

Elmondható, hogy van hová fejlődnie Magyarországnak, mind az iskolázottság, mind pedig a foglalkoztatás színvonala érdekében.

A fő kérdésem, melyre kerestem kutatásomban a választ, az az iskolázottság és a munkaerő-piac összefüggése. A kérdőív kimutatta, hogy a kitöltők körében kicsivel több, mint a fele (54,5 százalék) tudott elhelyezkedni a végzettségének megfelelően a munkaerő-piacon, míg a többi (36,7 százalék) nem kapott megfelelő munkahelyet a képzettségéhez viszonyítva (a maradék munkanélküli, magánvállalkozó vagy végzettség nélküli személy). Sajnálatos módon, az adatok feldolgozása alapján alulfoglalkoztatottságról beszélünk.

A megoldás ezekre a problémákra az lenne, ha biztosítani tudnák a hátrányos helyzetű térségekben élők számára is a munkaerőpiacra való bejutást (a közmunkaprogramon kívül), ezáltal a gazdasági aktivitásuk emelné az ország statisztikáit.

Ezek alapján tehát a cél az iskolázottság javítása, kifejezetten a hátrányosabb helyzetű régiókban és nem kizárni a munkaerő-piacról a friss diplomásokat (tapasztalat nélküli kezdő munkavállalókat), egyenlő bánásmódban kell részesíteni a hátrányos helyzetű csoportokat is.

Felhasznált források

Szakirodalom

- Cserné Dr. Adermann Gizella - Dr. Fodor Imréné - Dr. Koltai Dénes - Kövesi Gusztáv - Kövesi Jenő - Muity György - Dr. Nemeskéri Zsolt - Dr. Szép Zsófia - Vámosi Tamás - Váradi Ákos (2006): A felnőttek foglalkoztathatóságának növelésére irányuló komplex képzési modellek, különös tekintettel a hátrányoshelyzetű csoportokra, javaslatok intézkedésekre. Nemzeti Felnőttképzési Intézet, Budapest
- Forray R. Katalin és Híves Tamás (2011) Az iskolázottság térszerkezete, *Educatio* 2013/4. (493-504.o.)
- Julianna Boros Ph.D (2019): Education and socialmobility in Roma communities in Hungary. University of Pécs Faculty of Humanities, Pécs, Hungary
- Kertesi Gábor – Varga Júlia (2005): Foglalkoztatás és iskolázottság Magyarországon, *Közgazdasági Szemle*, LII. évf., 2005. július-augusztus (633-662.o.)
- Kerülő Judit (2010): Gazdasági és Társadalomtudományi Közlemények, Összeolvasó Horizontok, Hogyan tovább? Hallgatói elvárások a diploma előtt. A Nyíregyházi Főiskola Gazdasági és Társadalomtudományi Kara, a Kelet- és Közép-európai Kutató Központ és a Kultúrdiplomáciai és Civilizációs Kutatások Kutatócsoport kiadványa. Krúdy Könyvkiadó, Nyíregyháza
- Koncz Katalin (2006): A felzárkózás elmaradása: a magyar nők munkaerő-piaci helyzete. *Statisztikai szemle*, 84. évf. 7. szám
- Köllő János (2017):2. Nők a hazai munkaerőpiacon – historikus adatsorok és trendek az elmúlt tíz évben. 2.1. Aktivitás, foglalkoztatás, munkanélküliség és bérek
- Matiscsákné Lizák Marianna (2017): A felelős foglalkoztatás és a HR. A HR szakember mint a „szervezetbe engedő” ember, a „kapuőr” (153-166.o.)
- T. Gebei – Sz. Vincze (2020): Felsőoktatási továbbtanulási preferenciák összehasonlítása a munkaerőpiac igényeivel. *International Journal of Engineering and Management Sciences (IJEMS)* Vol. 5. (2020). No. 1
- Tárnok Orsolya Márta (2018): Az iskolázottság értékstrukturáló szerepe és mechanizmusai Magyarországon 1978–2012/13 között

Egyéb forrásmunka

Eduline (2020): Megjelentek a felvételi statisztikák. Mutatjuk, hogy hányan jelentkeztek a 2020-as felvételin valamilyen alapképzésre, és hogy ezek közül mely szakok a legnépszerűbbek. Április 07. Letöltve 2021. 10-11. hó
https://eduline.hu/erettsegi_felveteli/20200407_legnepszerubb_alapkepzesek_2020

Saját kérdőíves kutatás

Szerző nélküli (2018): Módszertan, Foglalkoztatottság és munkanélküliség. Szeptember 27.
Letöltve 2021.10-11. hó <https://www.ksh.hu/docs/hun/modszgyors/fogmodsz1808.html>

Szerző nélküli (2020): Munkaerőpiaci információk Magyarország.
Szeptember. Letöltve 2021.10.29-én.
[EURES_LMI2020_Magyarország.pdf](#)

Szerző nélküli (2021): 23.1.1.1. Az oktatás főbb, hosszú idősoros adatai [ezer fő]. Forrás:
Emberi Erőforrások Minisztériuma, Innovációs és Technológiai Minisztérium. Letöltve
2021. 10-11. hó https://www.ksh.hu/stadat_files/okt/hu/okt0001.html

Szerző nélküli (2021): Brutálisan erősek a magyar munkaerőpiaci adatok, történelmi csúcson
a foglalkoztatottság. Július 28. Letöltve 2021. 10-11. hó
<https://www.portfolio.hu/gazdasag/20210728/brutalisan-erosek-a-magyar-munkapiaci-adatok-tortenelmi-csucson-a-foglalkoztatottsag-494272>

MUNKAFORMÁK ÉS MUNKAMÓDSZEREK VIZSGÁLATA AZ ÓVODAI ÉS ISKOLAI SZOCIÁLIS SEGÍTŐ TEVÉKENYSÉGÉBEN

MAGYAR MÁRIA

Szociálpedagógia BA, IV. évfolyam

Témavezető:

Dr. Hadnagy József

tanszékvezető docens

Bevezetés

Az óvodai és iskolai szociális segítő tevékenység hosszú múltra tekint vissza, mindig minden korszakban voltak olyan emberek, akik szociális érzékenységüknél fogva tenni akartak azokért a gyermekekért, akik hátrányos helyzetük, családi problémáik miatt nehezen, vagy egy idő után egyáltalán nem tudtak beilleszkedni az iskola világába. Florence Costin nyilatkozta 1949-ben: az iskolának feladata az, hogy felkészítse a tanulókat különböző ismeretek átadásával, amelyek megtanulásával „felkészülnek annak a világnak a megismerésére, amelyben élnek, és amely felnőttkorukban vár majd rájuk.” (Costin, idézi Herczog, 1994)

Az iskola értékeket, normákat közvetít, a családi szocializációt úgymond kiegészíti. A társadalomban bekövetkező változások azonban időről időre próbára tették a pedagógusokat, és az egyre növekvő egyenlőtlenségek, hátrányos helyzet, szegénység következtében tapasztalt iskolai teljesítményromlás, az iskolából kimaradtak nagy aránya már olyan terheket róttak rájuk, hogy nehezen vagy egyáltalán nem tudtak a különböző problémákkal megbirkózni. Az esélyek egyenlővé tételéhez, a szegregálódási folyamatok megállításához segítségre volt/van szükségük, hogy oktató-nevelő munkájukhoz olyan megerősítést kapjanak, mely szakmailag jól felkészült szociális és pedagógiai ismeretekkel is rendelkezik, jól ismeri az óvoda és iskola világát ugyanúgy, mint a különböző szociális szolgáltatások rendszerét, s a kettőt professzionális szinten tudja összekapcsolni. (Herczog, 1994)

Az óvodai és iskolai szociális segítő munkamódszerei, melyeket a hátrányos helyzetű, pszichoszociális problémákkal, tanulási nehézséggel küzdő tanulók, az osztályközösségben magatartási problémákkal, konfliktusokkal, szembesülő pedagógusok segítése érdekében alkalmaz, nagyon sok lehetőséget kínál az iskola világában megjelenő inadaptált viselkedések korrekciójában ugyanúgy, mint a megelőzésben.

I. Elméleti áttekintés

I/1. Gyermekvédelem és iskola

A gyermekvédelmi törvény meghatározza az iskola feladatát a gyermekvédelmi rendszerben, s elsődleges céljaként írja le a gyermek családban történő nevelkedésének elősegítését, veszélyeztetettségének megelőzése és megszüntetése érdekében tett jelzését a gyermekjóléti szolgálat felé, súlyos bántalmazás, elhanyagolás illetve más veszélyeztető ok fennállása esetén pedig hatósági eljárás kezdeményezését.

I/1.1 Gyermekvédelem

A gyermekvédelem a társadalom érdekében végzi azt a gyermekeket óvó munkát, melyet az őket veszélyeztető gazdasági, társadalmi működések zavarából következő hátrányok leküzdése miatt tesz. Ennek érdekében a gyermekvédelem folyamatosan figyelemmel kíséri a gyermekek testi-lelki, erkölcsi fejlődését, s a hátráltató tényezők megelőzése és megszüntetése céljából intézkedéseket tesz, terveket, javaslatokat készít a szociális, egészségügyi, oktatási, belügyi szervek részére, majd azt is nyomon követi, ezek a javaslatok segítettek-e, javítottak-e a gyermekek helyzetén a meghozott törvényekkel, rendeletekkel. (Veczkó, 2002)

Mérföldkőnek számít hazánkban az 1997-es gyermekvédelmi törvény, mely komplex módon határozza meg a gyermekek védelmének elvi (eszmei, erkölcsi) vonatkozásait, gyakorlati teendőket, feladatokat és az intézményi háttérrel, mely mindezt támogatni hivatott. (Rosta-Rostáné, 2021)

I/1.2 Az iskola világa és problémái

A köznevelési intézmények – mint a jelzőrendszer tagjai – jelentős szereppel bírnak a gyermekvédelem céljainak segítése, annak megvalósítása érdekében, hiszen a problémák nagy része az iskolában jelentkezik először. Társadalmunk modernizálódása következtében a regionális fejlődés egyenlőtlensége nagyban közrejátszik az eltérő szociokulturális háttérrel rendelkező tanulók oktatási lemaradottságában, ami lemorzsolódáshoz vezet. A család átalakulása, a gyermekszegénység, a tanulók mentális egészsége, az iskola szerepkörének, illetve az erről kialakult felfogás megváltozása, a városi és falusi gyermekek sajátos viselkedési problémái, a kiskorúakhoz kapcsolódó erőszak, bántalmazás, elhanyagolás mind- mind a köznevelési intézményekben megjelenő, lecsapódó probléma, mellyel a pedagógusok nagyon nehezen vagy egyáltalán nem tudnak megbirkózni. (Hervainé, 2008)

I/2. Az iskolai szociális munka gyakorlati modelljei

A szociális munka kifejezetten iskolai keretek között történő alkalmazása először az Amerikai Egyesült Államokban jelent meg 1906-ban. Az egyre növekvő problémák (szociális nehézségek, fiatalkori bűnözés, migráció) melyekkel a pedagógusok szembesültek, mind nagyobb és nagyobb kihívást jelentettek számukra, melyekkel nehezen vagy egyáltalán nem tudtak megbirkózni. Megfogalmazódott, hogy szükség lenne olyan speciálisan képzett szociális segítőkre, „iskolalátogatási felelősökre”, akik pontosan látják, ismerik az iskoláskorú gyermekek és családjaik szociális problémáit, és szakmai ismeretükkel, tudásukkal tudnak számukra segítséget nyújtani. (Máté-Szemelyácz, 2009)

I/2.1 Alderson-féle modellek az iskolai szociális munkában

Az 1960-as évekre az iskolai szociális segítség nagy fejlődési utat tett meg, és Joseph Alderson, aki mélyebben foglalkozott a témával, négy különböző gyakorlati modellt különböztetett meg: hagyományos klinikai modell, iskolaváltoztató modell, közösségi-iskolai modell és a társadalmi kölcsönhatás modell.

I/2.1.1 Hagyományos klinikai modell

Ez a legismertebb modell, mely nem magát az iskolai rendszert állítja a középpontba, hanem a gyermeket, aki szociális, mentális problémáival küzd, ezért lemarad a tanulásban. Az iskolai szociális munkás esetkezelésekkel segíti a tanulót és családját, hogy iskolai hátrányát leküzdhesse, és kapcsolatot tart fenn a gyermeket tanító pedagógusokkal is.

I/2.1.2 Iskolaváltoztató modell

A klinikai modellel szemben az iskolaváltoztató modell nem a gyermeket célozza meg, hanem az iskolai rendszert, annak politikáját tartja felelősnek a különböző problémák megoldatlanságáért, mely miatt a tanuló nem tudja teljesíteni az elvárt követelményszintet. Célja, hogy a diszfunkcionális iskolai körülményeken tudjon változtatni, az egyéni munka mellett főként a csoportmunka módszereivel.

I/2.1.3 Községi-iskolai modell

Mint a modell neve is mutatja, ez a modell a hátrányos helyzetű közösségre irányítja a figyelmet, s bizalmat próbál ébreszteni bennük az iskola iránt olyan közösségi programok szervezésével, melyek segítő, támogató jellegűek számukra. A különböző szervezett programok által információkat nyújt a közösség számára arról, miként ismerhetik fel a bennük rejlő társadalmi erőt, melyet saját fejlődésük érdekében használhatnak fel.

I/2.1.4 Társadalmi kölcsönhatás modell

A társadalmi kölcsönhatás modellje elsősorban az egyének és csoportok közötti folyamatokra összpontosít, főként a kialakuló konfliktusokra a gyermek, a család, az iskola, a közösség közötti kölcsönhatásokban. Az iskolai szociális munkás ebben a modellben közvetítő szerepet tölt be, aki a megértést, az elfogadást, a „viszály” tisztázását hivatott elősegíteni oly módon, hogy felismerteti a felek közös érdekeit, a közös célt, melynek elérése mindegyik félnek érdeke, segít a közös célmeghatározásban. (Tanító, 2019)

I/2.2 Ökológiai modell

Florence Costin nevéhez fűződik az Amerikai Egyesült Államokban megjelenő majd elterjedő ökológiai modell, mely az 1990-es évekre datálható: az iskolai közösséget és a tanulót, a közöttük lévő viszonyt egy egységes szemléletben látatja: a tanulót segíteni szociális kompetenciáinak kialakításában, fejlesztésében, de maga az iskola is legyen érzékeny a gyermek problémái, szükségletei iránt. (Máté-Szemelyácz, 2009)

I/2.3 Német modellek

Nyugat-Európában a 18. század végén, a 19. század elején jelent meg az iskolai szociális munka, de nem kifejezetten intézményesült formában, mint az Amerikai Egyesült Államokban, hanem a fő szerep a szociálpedagógusoké volt, akik különösen ifjúsági szervezetek által próbáltak segítséget, támogatást nyújtani azoknak a gyermekeknek, fiataloknak, akiknek társadalmi beilleszkedési problémái voltak.

Az 1980-as évekre a németországi iskolai szociális munkának háromféle formája alakult ki: alkalmazkodó típus, innovatív típus és a gyermekekre orientálódó iskolai szociális munka.

I/2.3.1 Alkalmazkodó típus

Ennél a típusnál elsődleges szempont az iskola szükséglete, mely meghatározza az iskolai szociális munka mibenlétét is. Legfontosabb az oktatói munka, annak zavartalan folyamatossága, és a szociális segítséget ennek rendeli alá: úgymond „mindenesként” használják a szociális munkást, így a tanulók segítése, szükségleteik szem előtt tartása háttérbe szorul.

I/2.3.2 Innovatív típus

A cél az iskola megváltoztatása, szemben az előző, alkalmazkodó típussal. Sokkal fontosabb, hogy az iskolában zajló folyamatok a szociálpedagógia elvei mentén érvényesüljenek, és ne kizárólag a tanuló teljesítménye legyen az elsődleges szempont. Hátránya, hogy sok konfliktus keletkezett az iskolában dolgozó szociális segítő és a pedagógusok között, mely megnehezítette az együttműködést.

I/2.3.3 Gyermekre orientálódó iskolai szociális munka modellje

A szoros együttműködés, a „közvetítői funkció” iskola és gyermekvédelem között ennél a típusnál a legerősebb. Az iskolai szociális szakember munkaformáit – egyéni beszélgetés, szociális csoportmunka, közösségi munka – alkalmazva keresi a megoldást „prevenciós jelleggel” a gyermek problémáira. (Máté-Szemelyácz, 2009)

I/3. Az iskolai szociális munka hazai gyakorlati modelljei

Az iskolai szociális segítség kezdetei Magyarországon az 1930-as évek második felére tehető, az iskolanővérek tevékenységének megjelenésével. Elsősorban olyan intézményekben dolgoztak az első segítő szociális szakemberek, iskolai szociális munkások, amelyekben túlnyomó részben hátrányos helyzetű tanulók és családjaik számára adtak támogatást, s ezzel csökkentették a gyermekek hátrányait, s elősegítették iskolai sikerességüket. (Boros, 2018)

I/3.1 Pedagógusok, mint gyermekvédelmi felelősök

1945 után az ország vezetői azt hangsúlyozták, hogy a gyermekvédelmi feladatok ellátására elsősorban a pedagógusok alkalmasak, mivel nevelői munkájuk a gyermekek érdekében történik. A '80-as évek végére nagymértékű társadalmi-gazdasági változások következtek be: drámai módon megnövekedett a munkanélküliség, az átalakult (elszegényedett) társadalmi rétegek, az új értékrendek és normák következtében növekedést mutattak a deviáns viselkedési formák, melyek az iskolákban is jelentkeztek, ám ezekkel már nem tudtak megbirkózni a tanárok hagyományos pedagógiai eszközeikkel. (Rosta-Rostáné 2021)

A rendszerváltozás után gyorsan megjelentek a különböző irányzatok, melyek közül az egyik még mindig a pedagógusok eszközeiben, módszereiben látta a gyermekvédelem megerősítését, hiszen ki ismerné leginkább a tanulók családi és iskolai problémáit, mint az őket tanító pedagógusok.

A köznevelési intézményekben a gyermek- és ifjúságvédelemmel kapcsolatos feladatok ellátásáról az 1993. évi LXXXIX. törvény (Közüktatási törvény) rendelkezett működési rendjében, a részletes feladatkörről pedig a 11/1994. (VI.8.) MKM rendelet, melyben a gyermekek veszélyeztetettségének megelőzésére, megszüntetésére tett intézkedésekről átfogó képet kaphatunk. A linearitás mellett itt már megjelennek a rendszerszemléletű gondolkodás kezdetei, a kölcsönösségen alapuló folyamatok hálózatának felismerése, mely a gyermek védelme mellett figyelmet fordít az őt körülvevő környezetre is.

I/3.2 Belső iskolai szociális munka modellje

Ez a modell a 90-es évek elején jött létre kifejezetten azzal a céllal, hogy olyan szociális problémával küzdő gyermekeket oktasson és neveljen, akik hátrányos illetve halmozottan hátrányos helyzetükből adódóan nem tudtak a hagyományos iskolában elvárható teljesítményt nyújtani. Szociális szakember dolgozott ezekben az iskolákban, és ez azért bírt nagy jelentőséggel az iskolai szociális segítség történetében, mert fontos szempontnak tartották a tanulók iskolán kívüli problémáinak nyomon követését, a pedagógusok támaszkodhattak az iskolában dolgozó szociális segítő szakértelmére, és ennek a tudásnak az iskola világában történő alkalmazására. Az iskolában jelentkező szociális szükséglet és az iskolai oktató- nevelő munka elvei olyan formán találkoztak, amely egyértelműsíti a szociális szakember segítő munkájának létjogosultságát.

I/3.3 Külső iskolai szociális munka modellje

A külső modell a hálózatban működő iskolai szociális munkát preferálta. Létrejött az Iskolai Szociális Munkás Hálózat, melynek önálló szakmai programja volt, de a Családsegítő Szolgálathoz tartozott, s amely nagy fontosságot tulajdonított az iskola azon szerepének, mely a gyermekvédelem és ifjúság gondozás területén kiemelt figyelmet kíván. (Máté, 2015)

Legismertebb hazai képviselője ennek a kísérletnek a ferencvárosi modell. 1992-ben alakult Ferencvárosi Iskolai Szociális Munkás Hálózat elnevezéssel, melyet később Gyermekjóléti Szolgálatra változtattak. „Olyan, egész területet átfedő munkát” akartak megvalósítani (területi gyermekvédelem alapjai), mely kapcsolatot biztosít köznevelési és más intézmények között azoknak a gyermekeknek, akiknek szükségük van szociális szakemberek által nyújtott segítségre, vagyis figyelembe vették azt a közösséget is, mely az iskola környezetében megtalálható volt. (Máté-Szemelyácz, 2009)

I/3.4 A pécsi modell

A modell az INDIT Közalapítvány munkacsoportjának köszönhetően valósult meg, s 2006-tól kezdte meg működését több pécsi iskolában. Minden olyan elemet, melyek előnyösek, pozitív hatásúak voltak, átvettek az előző modellektől, s azzal, hogy egy független civil szervezet lett a munkáltató, kiküszöbölték például az alá- és fölérendeltségi viszonyokat, a segítő szakember is napi 8 órában tudott jelen lenni az adott iskolában. Az ebben a modellben tevékenykedő segítő szakemberek ökológiai szemléletük, gyermekközpontú gondolkodásmódjuk által a pozitív viselkedésváltozásra, az empowermentre, a különböző kompetenciák, a rugalmas alkalmazkodási képesség fejlesztésére törekedtek, s céljuk, hogy az iskola is eme szemléletváltás alapján segítse tanulóit. A modell 2012-ben szűnt meg

finanszírozási problémák miatt. (Bezdom, 2010)

I/4. Az óvodai és iskolai szociális segítő és tevékenysége

Az iskolai szociális segítés fontossága, létjogosultsága a fenti modellek után is további átgondolásokat, fejlesztéseket kívánt. Milyen intézkedésekre lenne szükség ahhoz, hogy a szociális szolgáltatások – szakemberek közreműködésével – továbbra is jelen tudjanak lenni a köznevelési intézményekben, és mindenki, aki az óvoda és az iskola világában jelen van, professzionális segítséget kaphasson.

I/4.1 Az óvodai és iskolai szociális segítő

„Az óvodai és iskolai szociális segítő olyan – óvodában, iskolában és kollégiumban tevékenykedő – segítő szakember, aki elsődlegesen a gyermekek, tanulók veszélyeztetettségének megelőzésével, szociális és kommunikációs készségei fejlesztésében, egészségfejlesztésben való közreműködéssel, prevencióval foglalkozik. Aktív résztvevője a gyermekvédelmi jelzőrendszer működtetésének, illetve a felmerülő életvezetési, szociális problémák megoldásához nyújt segítséget az óvoda gyermekeinek, az iskola diákjainak, igény szerint pedagógusoknak, a nevelő-oktató munkát segítő (...) és más szakembereknek (...), valamint szülőknek egyaránt.” (Útmutató, 2019)

2018. szeptember 1-jétől került bevezetésre az óvodai és iskolai szociális segítő tevékenység, mely a gyermekjóléti ellátó rendszeren keresztül biztosít szolgáltatást a köznevelési intézményekben. Az együttműködés az elsődleges szempont a két intézményrendszer között, s mindenekelőtt a preventív segítő tevékenységekre helyezi a hangsúlyt a segítő munkaformáival és munkamódszereivel. (Útmutató, 2019)

I/4.2 Az óvodai és iskolai szociális segítő ismeretei, készségei

A szociális segítő munkája során a szociális munka módszereit és eszközeit alkalmazza, s ehhez rendelkezik a megfelelő jogi, szociológiai, szociálpolitikai ismeretekkel, melyek feltétlenül szükségesek tevékenységének ellátásához. Mindez azért is szükséges, mert ezekkel az ismereteivel tudja hatékonyan feltérképezni, mely szolgáltatások milyen intézményektől vehetők igénybe a gyermek érdekeinek megfelelően.

Pszichológiai ismeretei segítségével segítő beszélgetéseket végezhet, de komolyabb terápiás beavatkozás szükségessége esetén tovább delegálja a gyermeket a megfelelő szakemberhez.

I/4.3 Az óvodai és iskolai szociális segítő tevékenysége

Az óvodai és iskolai szociális segítő tevékenysége elsősorban preventív jellegű, s e cél elérésben az alábbi három munkaformával dolgozik a köznevelési intézményekben: *egyéni*

segítés- tanácsadás, csoportban és közösségben végzett tevékenységek.

Támogatja a gyermek- és ifjúságvédelmi feladatok ellátását a köznevelési intézményekben, és mivel ezek az intézmények is a jelzőrendszer tagjai, így a segítő szakember együttműködése a veszélyeztetettség észlelése, jelzése tekintetében kiemelt jelentőségű.

I/4.3.1 Egyéni segítség, tanácsadás

Probléma esetén a segítséget kérheti a gyermek, a szülő, a pedagógus vagy a család- és gyermekjóléti szolgálat is, de ha a szociális segítő észleli, maga is kezdeményezhet. Amennyiben a beazonosított, megvizsgált probléma a segítő kompetenciájába tartozik, úgy segíthet információ nyújtásával, hivatalos ügyek intézésével, életvezetési tanácsokkal láthatja el a gyermeket segítő beszélgetések során.

I/4.3.2 Csoportban végzett tevékenységek

A szociális csoportmunkában eltér az igények és szükségletek beazonosítása az egyénnel végzett munkától, mivel ebben a munkaformában más eszközöket használ a segítő a különböző problémák megoldásához. Mondhatni ez az óvodai és iskolai szociális segítő tevékenység legfontosabb cselekvési területe, mivel a csoportokkal végzett munka a köznevelési intézményekbe járó korosztály elsődleges prevenciós elérésének leghatékonyabb formája. A csoportmunka egy előre megtervezett programterv alapján történik, melyet a szociális segítő arra a problémára fókuszálva tervez meg, amely éppen az adott helyzetben felmerült egy osztályközösségben vagy óvodai, kollégiumi csoportban. (Hadnagy, 2012)

I/4.3.3 Közösségi tevékenységek

Az óvodák és iskolák sok olyan programot szerveznek egy tanévben, mely az egész közösséget mozgatja meg, és tematikus programjai valós problémákra is felhívhatja a figyelmet. A szociális segítő ezekhez a programokhoz csatlakozhat szervezési, lebonyolítási céllal, de megismerve az intézményi szokásokat, szükségleteket, igényeket, maga is szervezhet közösségi programokat. Ilyenek lehetnek egészségnevelési, a szabadidő értelmes eltöltésére szervezett közösségi programok, táborok, kirándulások, melyek szervezésében és lebonyolításában is aktív szerepet vállalhat a szociális segítő. Minden közösségi program célja az aktív változás elérése, és nemcsak azoknak, akik valamilyen szükségletükben hiányt szenvednek, de innovatív jellegűek is ezek a közösségi együttlétek.

II. A kutatás bemutatása

Kutatásom témájául az óvodai és iskolai szociális segítők munkaformáinak és

munkamódszereinek vizsgálatát, azok egyensúlyát illetve eltolódását vizsgáltam, ezen kívül azt, hogy ez milyen okokra vezethető vissza a különböző köznevelési intézménytípusokban. Arra is kíváncsi voltam, hogy az óvodai és iskolai szociális segítők új hivatásukban mennyire érzik magukat sikeresnek, milyen pozitív – vagy ha van – negatív okok járulnak hozzá ahhoz, hogyan érznek, vélekednek segítő munkájukkal kapcsolatosan.

II/1. Mintavétel

Alapsokaság: az Egri Járás területén tevékenykedő óvodai és iskolai szociális segítők.

Teljes körű mintavétel: a kérdőívet minden segítő szakember kitöltötte, akik az Egri Járásban végzik szociális segítő tevékenységüket a különböző köznevelési intézményekben.

II/2. A kutatás módszere

A kutatásom módszere kérdőív volt, melyet a köznevelési intézményekben tevékenykedő óvodai és iskolai szociális segítők részére készítettem, akik az Egri járás területén végzik segítő munkájukat.

A kérdőív első részében demográfiai adatokra, végzettségre kérdeztem rá, második részében a köznevelési intézménytípusokra, melyekben a segítők tevékenykednek. Itt fontosnak tartottam megkérdezni, hogy mióta végzik ezt a munkát, hány köznevelési intézményt látnak el. A harmadik részben a munkaformák és a munkamódszerek eltolódására, és ezek okaira kérdeztem rá, mely intézménytípusban mely munkaforma jelenik meg hangsúlyosabban, és melyik köznevelési intézményben milyen csoportos foglalkozásokat tartanak. Az utolsó részben sikerességük, illetve ha úgy érzik, sikertelenségük fokára és annak okaira vártam a segítők válaszait. Szekunder kutatásomat a különböző szakirodalmak áttekintése alkotja, melyeket az elemzés alaposabb feltárásához, megértéséhez, kiegészítéséhez használtam fel.

II/4. A kutatás hipotézisei

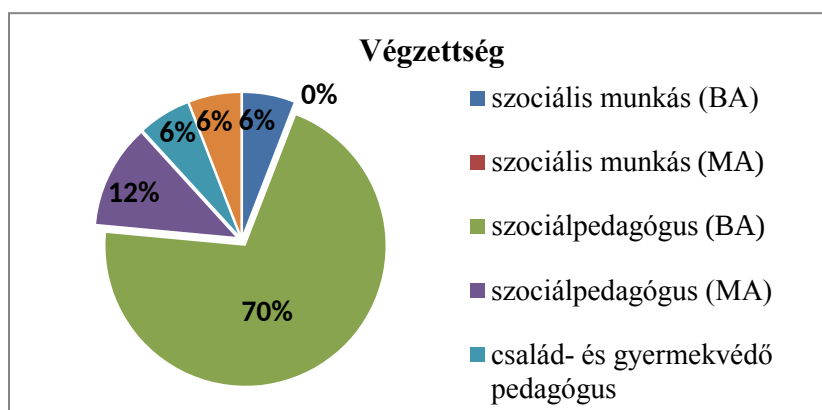
1. Azt feltételezem, hogy a vizsgálatban szereplő megkérdezettek válaszaiban eltérés mutatkozik az óvodai és iskolai szociális segítő munkaformáinak és munkamódszereinek arányai között.

2. Azt feltételezem, hogy az eltérő munkaformák és munkamódszerek arányai – a válaszadók vélekedései alapján – a köznevelési intézményt jellemző szocioökonómiai meghatározottságra vezethető vissza, nem a munkaformákhoz és módszerekhez való viszonyuláshoz.

3. Azt feltételezem, hogy a megkérdezett szociális segítők kevésbé érzik sikeresnek a

terepen végzett munkájukat, melynek fő magyarázó okát abban látják, hogy nem tudnak megfelelni az előírt szakmai protokollnak a munkaformák és munkamódszerek arányainak eltolódása miatt.

II/5. A kutatás eredményeinek bemutatása

1. diagram: Az óvodai és iskolai szociális segítők végzettségének kimutatása

A fenti adatok alapján megállapítható, hogy az Egri Járás területén tevékenykedő óvodai és iskolai szociális segítők túlnyomó többségben, 70%-ban szociálpedagógus BA végzettséggel rendelkeznek, mester fokozatú szociálpedagógus 12%, ezen kívül 6-6% az egyéb, szociális munkás BA, család- és gyermekvédő pedagógus és pedagógia szakos nevelő végzettségű segítő szakember.

2. diagram: Az egy óvodai és iskolai szociális segítő által ellátott köznevelési intézmények száma

A fenti diagram azt mutatja, hogy az óvodai és iskolai szociális segítők 29%-a lát el legalább két köznevelési intézményt, 12-12% három illetve négy intézményt, és 47% négy intézménynél is többet látogat hetente. Ennek oka a 15/1998. (IV.30.) NM rendeletben

meghatározott irányszám, mely szerint 1000 fő köznevelési intézményben nyilvántartott gyermeket 1 fő óvodai és iskolai szociális segítő lát el munkája során. E rendelet alapján lehetséges, hogy egy szociális szakember tehát több kisebb létszámú köznevelési intézményt látogat hetente.

II/6.1 Reagálás az 1. és a 2. hipotézisre

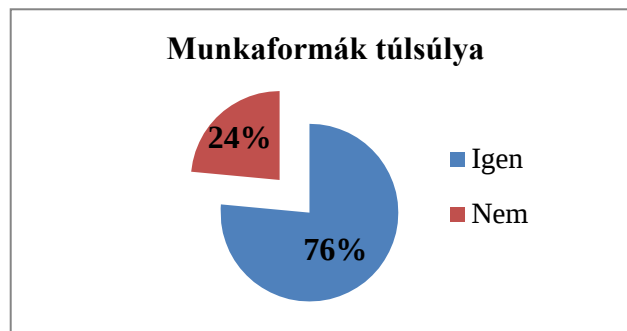
1. Első hipotézisem, miszerint a megkérdezett óvodai és iskolai szociális segítők munkaformái és munkamódszerei között eltérés mutatkozik egyik vagy másik munkaforma javára, igazolást nyert a 3. diagram által, mivel 74% nyilatkozott a munkaformák arányainak eltolódásáról. A 4. diagram igazolja, hogy az egyéni munkaformát inkább az általános- és középiskolákban alkalmazzák jelentősebb mértékben a szociális szakemberek, a csoportos munkaformát pedig az óvodákban, ami egyben azt is mutatja, hogy a munkaforma megválasztása függ a köznevelési intézmény típusától.

A munkamódszerek tekintetében is igazolták az óvodai és iskolai szociális segítők a hipotézisemet, mert az egyéni segítség „javára” billen a mérleg nyelve, de a csoportos foglalkozások is csak kevésbé maradnak el e mögött. Az 5. diagram szerint, mely az óvodai és iskolai szociális segítők munkaidejében végzett feladataik százalékos megoszlására mutatott rá, az egyéni és csoportos munkamódszerek szintén nagyobb arányban fordulnak elő, mint a többi tevékenység.

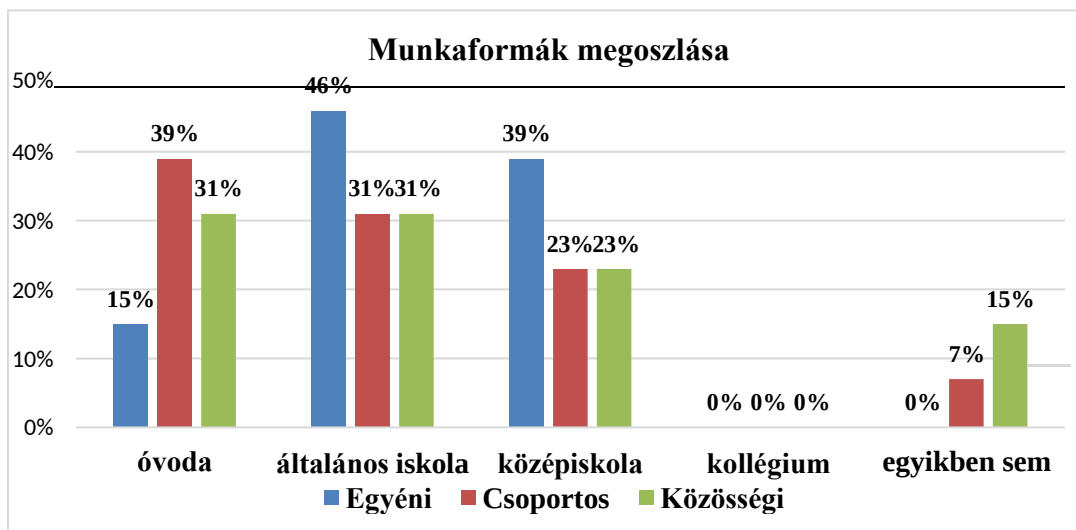
2. Második hipotézisemben feltételeztem, hogy a munkaformák és munkamódszerek arányainak eltolódását az eltérő szocioökonómiai státusz eredményezheti, nem a munkaformákhoz és módszerekhez történő viszonyulás.

Óvodában a csoportos és közösségi munkaforma a jellemző, és ezt a szociális segítők a kliensek igényeivel magyarázták. Bár a csoportos munkaforma és munkamódszer a maga klasszikus értelmében nem használható ebben a köznevelési intézménytípusban, ennek ellenére a hipotézisem nem igazolódott be.

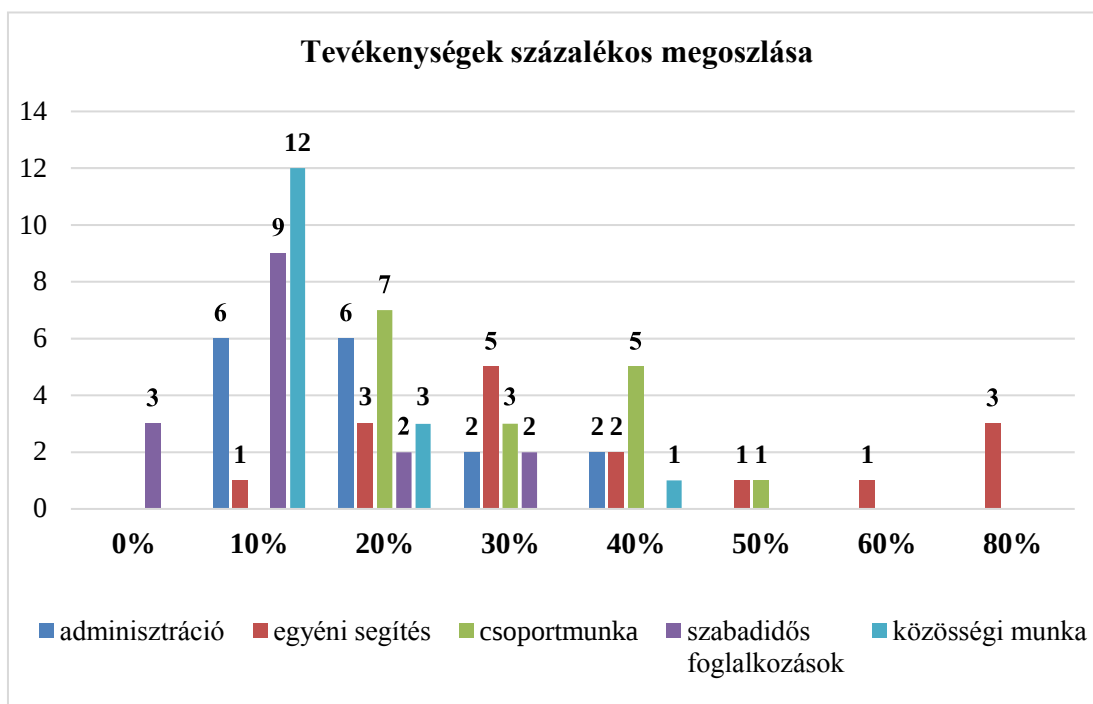
Általános- és középiskolában az arányok eltolódása az egyéni munkaforma és egyéni segítség, mint munkamódszer javára billent, melyet a kliensek igényeivel indokoltak a szociális segítők, de a csoportos és közösségi munkaforma és módszer is jelentős mindkét köznevelési intézménytípusban. A magyarázat mindkettőnél (csoportos és közösségi) – a segítők vélekedései alapján – egyértelműen a gyermekek eltérő szociokulturális háttere, így hipotézisem részben nyert igazolást.

3 diagram: A munkaformák túlsúlyának előfordulása az óvodai és iskolai szociális segítőik tevékenységében

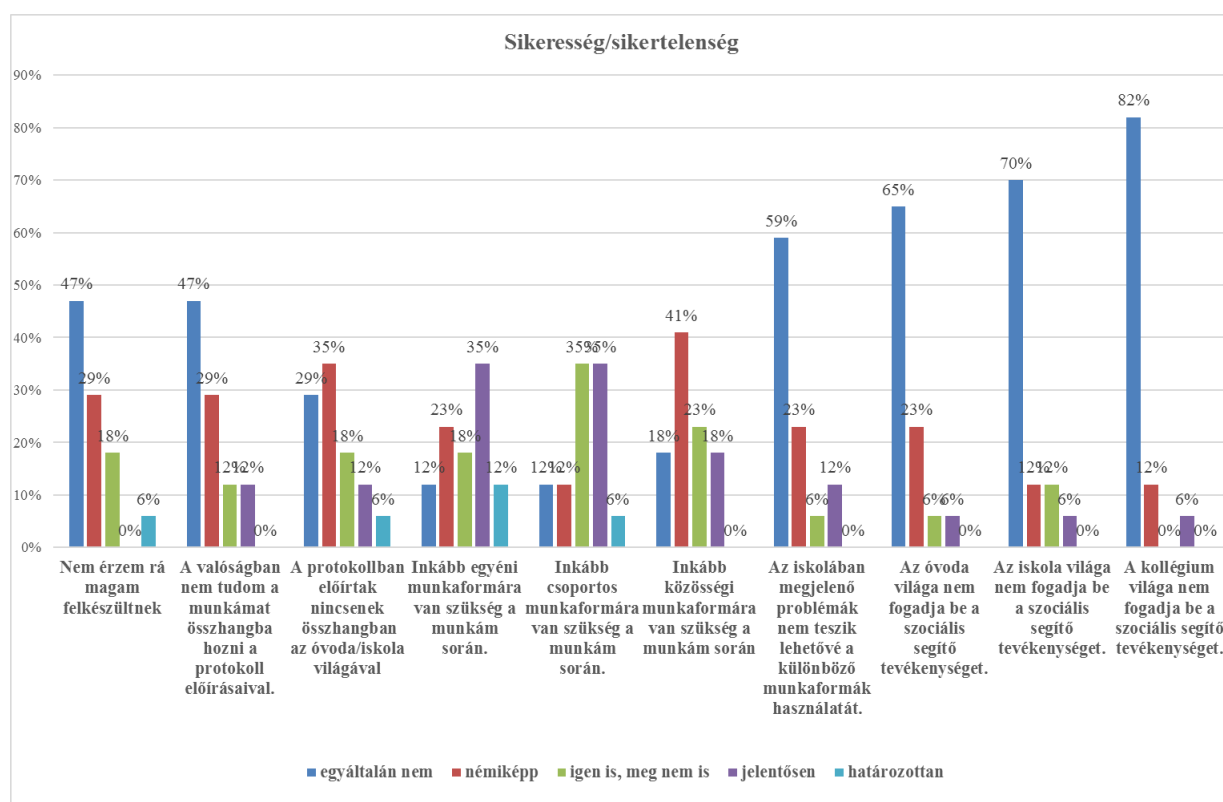
4 diagram: Munkaformák megoszlása az egyes köznevelési intézménytípusokban

5 diagram: Az óvodai és iskolai szociális segítőik köznevelési intézményekben töltött idejének tevékenységek szerinti, százalékos megoszlása (összes tevékenység 100%)

II/6.2 Reagálás a 3. hipotézisre

Harmadik hipotézisemben, melyben feltételeztem, hogy az óvodai és iskolai szociális segítők kevésbé érzik sikeresnek terepen végzett munkájukat, a protokoll előírásainak összeegyeztethetőségével hoztam összefüggésbe. Ezt igazolták a 7. diagram szerint a szociális segítők, mivel – árnyaltan kifejezve ugyan –, de érzik a differenciát a protokoll előírásai és a munkaformák, munkamódszerek eltolódásának összefüggésében. A munkaformák és munkamódszerek iskolatípusban megkívánt formáit alkalmazzák, a kliensek igényeihez és szocioökonómiai státuszához igazodva, még akkor is, ha ez némileg eltér a protokollban előírtaktól.

7. diagram: A sikeresség/sikertelenség okainak lehetséges magyarázatai az óvodai és iskolai szociális segítők vélekedése alapján

A fenti adatok szerint a megkérdezett óvodai és iskolai szociális segítők 53%-a válaszolta azt, egyáltalán nem érzi úgy, hogy felkészületlen lenne. Arra a felvetésre, hogy a valóságban mennyire tudják összhangba hozni saját munkájukat a protokoll előírásaival, 47 % válaszolta, egyáltalán nem érzik, hogy ne tudnák ezt megoldani, és 12% nyilatkozott úgy, hogy jelentős ez az eltérés munkája során.

A protokollban előírtak összeegyeztethetősége az óvoda/iskola világával 29% szerint egyáltalán nem jellemző, 35% szerint érzi némiképp az eltérést, 6% pedig határozottan úgy

érzi, hogy a protokoll előírásai nehezen hozhatók összhangba egyes köznevelési intézmények világával.

A munkaformák tekintetében 35% nyilatkozta azt, hogy jelentős az egyéni munkaforma alkalmazása a köznevelési intézményekben, melyeket ellát, csoportos munkaforma esetén megosztó a vélemény, mert a jelentősen 35%, és az igen is, meg nem is épp 35% az óvodai és iskolai szociális segítők szerint.

A közösségi munkaformára – a megkérdezettek véleménye alapján – 41% válaszolta azt, hogy némiképp van erre szükség, 18% pedig úgy nyilatkozott, hogy jelentősen ezt a munkaformát alkalmazza az általa ellátott köznevelési intézményekben.

Az, hogy az iskolában megjelenő problémák nem teszik lehetővé a különböző munkaformák használatát, a legtöbben, 59%-ban cáfolták, vagyis egyáltalán nem jellemző, hogy ne lenne szükség a különböző munkaformákra a köznevelési intézményekben.

A szociális segítő tevékenység befogadása óvodába, iskolába és kollégiumba a segítő szakemberek szerint fontos és szükséges. 65% cáfolta, hogy ne fogadná be az óvoda ezt a tevékenységet, ez az iskolában már 70%, és 82% szerint a kollégiumban sem jellemző egyáltalán, hogy ne lenne helye a segítő tevékenységnek. Ez számomra azt mutatja, hogy sikerességükhöz nagymértékben hozzájárul az az érzés, miszerint szükség van a munkájukra, s a köznevelési intézményekben felmerülő problémák segítő közreműködésük által enyhülhetnek, megszűnhetnek.

III. Összegzés

Új esély, új lehetőség az óvodai és iskolai szociális segítők megjelenése és professzionális tevékenysége a köznevelési intézményekben.

A hipotézisek alapján látható, hogy a munkaformák és munkamódszerek arányai eltolódnak. A 2018. szeptember 1-jén bevezetett új törvény alkotóinak kifejezetten az volt a szándéka, hogy az egyéni segítés mellett nagyobb lehetőséget kapjon a másik két munkaforma és munkamódszer is: a csoportos és a közösségi tevékenységek. Az eltelt három évben jelentős fejlődést mutat e másik két munkaforma és munkamódszer is, amit a szociális szakemberek vélekedései, a feltett kérdésekre adott válaszai és a fenti diagramok igazolnak.

A segítő munkájukat fontosnak érzik, a köznevelési intézmények többsége is igényli, befogadja ezt a segítő tevékenységet.

Összességében elmondható, hogy az óvodai és iskolai szociális segítők fontos és szükséges segítő munkát végeznek a köznevelési intézményekben, a szociális munka

módszereinek felhasználásával, pedagógiai ismereteik hozzáadásával, tapasztalataikkal járulnak hozzá az oktató-nevelő munkához. Tevékenységük a gyermekek érdekeinek szem előtt tartásával, az ő védelmükben történik. Szociokulturális háttérük figyelembe vételével segítik a szociális szakemberek a hátrányok leküzdésében az arra rászoruló gyermekeket, és együttműködve a családokkal, a pedagógusokkal, egyéb interdiszciplináris terület szakembereivel válik ez a szolgáltatás teljeskörűvé a gyermekek védelmében.

Irodalomjegyzék

- Bertók [et al.] (2019): Útmutató az óvodai és iskolai szociális segítő tevékenység bevezetéséhez és gyakorlathoz az iskolában. Letöltés ideje: 2021. 05. 10.
Internet:https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/unios_projektek/efop194/194_Utmutato_iskola_190710.pdf
- Bezdom Iván (2010): Budapestre ér a pécsi szál. In: Köznevelés, 11. sz. p 270-272.
- Bunyevác [et al.] (2018): Szakmai ajánlás az óvodai és iskolai szociális segítő tevékenység bevezetéséhez. Letöltés ideje: 2021. 05. 10.
Internet:<https://tamogatoweb.hu/index.php/olvasnivalo1/szakmai-szabalyozok/247-szakmai-ajanlas-szocialis-segito-tevekenyseg-bevezetesehez>
- Dr. Hadnagy József (2012): Szociálpedagógiai csoportmunka sajátosságainak leírása, és konvertálási lehetőségei a tehetséggondozásban. Letöltés ideje: 2021. 06. 15.
Internet:<http://szocialpedagogia.uni-eger.hu/public/uploads/csoportmunka-a-tehetsegondozasban-ciikk-javitott-masodikhadnagy-jozsef-2-5528bf266943a.pdf>
- Gyermekjóléti- és Bölcsődei Igazgatóság honlapja. Letöltés ideje: 2021. 11. 2.
Internet:<http://www.gyermekjoleteger.hu/page.php?31>
- Herczog Mária (1994): Az amerikai iskolai szociális munkáról. In: Család, Gyermek, Ifjúság, 5. sz. p 19.
- Hervainé Dr. Szabó Gyöngyvér (2008): Az iskolai szociális munka konceptuális keretei. In: Háló, 3. sz. p. 2-4.
- Máté Zsolt (2015): Iskolai szociális munka. In: Esély, 4. sz. p. 85-90.
- Máté Zsolt-Szemelyác János szerk. (2009): Az iskolai szociális munka kézikönyve. [Pécs], [INDIT Közalapítvány]. p. 21-38.
- Rosta Andrea-Rostáné Riez Andrea szerk. (2021): Szociálpedagógia – „Szak-szociálpedagógia. Budapest, L'Harmattan. p. 205-273.
- Tanító Zsófia (2019): Segíthetek? Alternatív iskolai szociális munka-modellek egy befogadó középiskolában. Letöltés ideje: 2021. 06. 15. Internet:http://rubeus.hu/wp-content/uploads/2019/12/Tanito_Zsofia_Segithetek_konyv_2019.pdf?fbclid=IwAR1QO9nXDV19H0G0OjxI_we2SAaPoZW9c74OzvFrah2TVU7awh3zE28s7pc
- Veczkó József (2002): Gyermek- és ifjúságvédelem. Gyula, APC Stúdió p. 53-64.

A PEDAGÓGUSSZAKMA PRESZTÍZS VIZSGÁLATA

SZENTMIKLÓSI VIOLA ÁGNES

Szociálpedagógia BA IV. évfolyam

Témavezető:

Pacsuta István

adjunktus

1. Bevezetés

Az elmúlt évtizedekben a társadalom folyamatos változásokon esett át, és ebben nagyon nagy szerepet játszott a globalizáció. Ez a változás természetesen, hazánkban is jól nyomon követhető. A korábban, főleg a rendszerváltás előtti, a társadalom által megbecsült szakmák lecserélődtek. Míg a rendszerváltás előtt sokkal kevesebb szellemi foglalkozású munkás dolgozott, addig napjainkra tapasztalható tendencia az, hogy egyre növekszik a szellemi munkát végzők száma, és egyre jobban növekszik azoknak a száma, akik felsőfokú végzettséget szereznek. Nő azoknak a száma, akik a szolgáltató szektorban dolgoznak, fokozatosan növekszik a szakképzett és a szakképzetlen dolgozók közti különbség, itt fontosnak tartom megemlíteni az iskola és az oktatás szerepét. Magyarországon megfigyelhető még az is, hogy a társadalomban észlelhető egyenlőtlenségek a jövedelemben, a lakhatási körülményekben, az életmódban, az egészségi állapotban és az iskolai végzettségben is növekedést mutatnak.

Kérdőívem egyik alapjául egy, a KSH által 2016-ban kiadott presztízsvizsgálat, ami a különböző szakmák presztízst vizsgálja. Ez alapján állítottam össze a mérőeszközümet. Kérdőívem témája a pedagógus szakma presztízsvizsgálata. A mintavételelem alapját elsősorban az egyetemista fiatalok képezik. Kérdőívemben arról kérdezem a fiatalokat, hogy hogyan látják napjainkban a pedagógus szakma presztízisének alakulását. Fókuszálók emellett arra is, hogy a kitöltők családjában van-e pedagógus és ez a hatás formálta-e a kérdőív kitöltőjének attitűdjét azzal kapcsolatban, hogy mennyire gondolja társadalmilag hasznosnak a pedagógus szakma tevékenységét.

2. Elméleti rész

2.1. Társadalmi szerkezet és rétegződés

Dolgozatom témája egy választott szakma presztízsvizsgálata. Ennek vizsgálatával a szociológia tudománya már régóta foglalkozik. Ez a vizsgálat viszont a társadalom rétegzettségén és az arra való reflektáláson alapul. Ennek kapcsán szeretnék szót ejteni a rétegződésvizsgálatokról, illetve a különböző társadalmi struktúrákról.

Andorka Rudolf a társadalmi szerkezeten a társadalmon belüli különböző pozíciók közötti viszonyokat érti. Ezt bővebben úgy fogalmazza meg, hogy mivel a társadalmon belüli pozíciókat emberek és különböző csoportok foglalják el, ezért ez a szerkezet a különböző egyének és csoportok közötti viszonyokat jelenti. (Andorka, 2006) Ilyen viszonyulás lehet például egy főnök és egy beosztottja közötti szerep – Andorka itt a vállalatvezetők és a szakképzelten munkások közötti viszonyulással példálózik. Ezek között a viszonyulások között a különbséget sokszor az jelenti, hogy az egyik pozícióban lévő fél több juttatást kap, mint a másik, ezért sokszor ezen csoportok között ellentétek lépnek fel.

„A társadalmi rétegződés s a különböző ismérvek – mint a foglalkozás, beosztás, munkahely, iskolai végzettség, lakóhely – alapján megállapított társadalmi kategóriák helyzetének eltérése, hierarchikus sorrendje az életkörülmények és az életmód különböző dimenzióiban.” (Andorka et al., 2006, 92.o.) Andorka ebben az esetben a rétegződést „erősen empirikus fogalomnak” tekinti, mivel a társadalmi rétegződés vizsgálatakor a szociológusok azt vizsgálják, hogy a különböző csoportok közül melyik csoport van kedvezőbb illetve kedvezőtlenebb helyzetben.

2.2. A társadalmi rétegződés vizsgálatának módszere (presztízsvizsgálat)

Az egyik speciális formája a társadalmi rétegződések vizsgálatának az maga a presztízsvizsgálat, melyet én is lefolytattam. Ennek a vizsgálatnak a lényege abban áll, hogy a vizsgált személyeket kéri meg a kérdező, hogy saját véleménye alapján ítélje meg bizonyos foglalkozások presztízst. A legutóbbi presztízsvizsgálatot a KSH (Központi Statisztikai Hivatal) végezte, 2016-ban. Ezt a felmérést Magyarország 2148 településén, 440 ezer háztartásának megkeresésével folytatták le, végül a kérdőívet 43 ezer személy töltötte ki,

ennek alapján prezentálták az eredményeket. Ez a vizsgálat kifejezetten a foglalkozások presztízisére irányult.

A szociológia tudománya már régóta foglalkozik a különböző osztályok egymásra gyakorolt hatásával. Ennek az egyik módszere a presztízsvizsgálat, amely a szociológia empirikus kutatási területein játszott szerepet. Goldthorpe szerint *„a presztízis valamely vélt vagy valós értéknek, illetve teljesítménynek a feltételezése és elismerése is egyben (...) tiszteletnyilvánítási, egyenrangúság-elfogadási és lenézési esély (...), ami aztán maga után vonja a megfelelő interakcionális következményeket”*.¹

A szociológusokat előszeretettel foglalkoztatja a különböző osztályok és társadalmi rétegek életmódjának különbsége. Ezen különbségek vizsgálata során jutottak arra a következtetésre, hogy ezeket a társadalmi kategóriákat el kell különíteni egymástól. Ezeket a kategóriákat elsőként S. Hradil (1987) dolgozta ki. Ezek a társadalmihelyzet – Kategóriák a következők:

- hatalmi elit,
- gazdagok,
- műveltségi elit,
- gazdasági vezetők,
- felsőszintű szakemberek,
- egyetemi hallgatók,
- olyan „normálkeresők”, akiket nem fenyeget munkanélküliség és elszegényedés,
- olyan „normálkeresők”, akiket ezek közepesen fenyegetnek,
- az ezek által erősen veszélyeztetett „normálkeresők”,
- nyugdíjasok,
- tartósan munkanélküliek,
- szegények,
- peremhelyzetben lévő, diszkriminációt szenvedő csoportok. (Andorka et al., Rudolf (2006): Bevezetés a szociológiába, Osiris Kiadó, Budapest, 101. o.)

¹ Goldthorpe, John H.–Hope, Keith (1977): A foglalkozások minősítése és foglalkozáspresztízis. In: Léderer Pál (szerk.): A foglalkozások presztízse. Gondolat Kiadó, Budapest. 251. in. Mikrocenzus 2016: A foglalkozások presztízse, Központi Statisztikai Hivatal, Budapest 2018

3. A kutatás bemutatása

Hipotéziseim az alábbiak voltak:

- Feltételezem, hogy a kitöltők úgy gondolják, hogy a pedagógus szakma presztízse tíz évvel ezelőtt nagyobb volt, mint amit napjainkban tapasztalnak a szakmával kapcsolatban.
- Feltételezem, hogy azok a fiatalok, akiknek egyik vagy mindkét szülője diplomás végzettséggel rendelkezik, magasabb presztízst értékelnek a pedagógus szakmának.
- Feltételezem, hogy a kérdőív kitöltői úgy gondolják, hogy a pedagógus pálya elhagyásának az oka a pedagógus pálya presztízsvesztése.

3.1. A mérőeszköz

Dolgozatomban a kutatásomat 18 – 29 éves fiatalok véleménye alapján végeztem. A mintavételezés ez által csoportos mintavétel volt. A célom az volt ez által, hogy a fiatalok véleményét vizsgáljam, hogy ők hogyan ítélik meg a pedagógus szakmát, mind társadalmi megbecsültség, mind abban a tekintetben, hogy az ő véleményük szerint mennyire nagy presztízzsel rendelkező az általam felsorolt szakmához képest presztízzsel, milyen sokat lehet vele keresni, és hogy a pedagógus szakmának szerintük milyen a társadalmi befolyása, továbbá, hogy ez a szakma mennyire hasznos a társadalom számára. Vizsgálatomban arra is irányultak a kérdéseim, hogy a fiatalok a családi háttér hatására hogyan ítélik meg a pedagógus szakma helyzetét, értem ez alatt azt, hogy a családi háttér gyakorolt valamilyen befolyást arra nézve, hogy mennyire tartják előnyös szakmának a pedagógus szakmát a már korábban ismertetett kritériumok szerint (társadalmi megbecsültség, presztízsz, a kereset nagysága, társadalmi befolyás, társadalmi hasznosság).

A kérdőívem negyven kérdésből állt, amelyet az alábbi dimenziókra osztottam fel:

- Végzettség: van-e diplomás végzettségű személy a családban, avagy a kitöltő rendelkezik-e felsőfokú végzettséggel.
- Családi háttér: volt-e pedagógus végzettségű személy a családban, ha igen, hány ilyen személy, milyen területen dolgoztak, illetve aktívak-e a mai napig.
- Presztízsz: mit gondol a kitöltő a különböző szakmák helyzetéről, azon belül is a pedagógus szakma helyzetéről. A szakmákról alkotott képet a KSH 2016-ban elvégzett

foglalkozás presztízs kutatásában használt négy fő szempont alapján vizsgáltam. A vizsgálat megalkotóihoz hasonlóan én is kiegészítettem a szempontokat egy ötödik szemponttal is, ez az én kutatásomban az volt, hogy a kitöltő személyesen melyik szakmáról gondolja azt, hogy a legnagyobb presztízzsel rendelkezik.

4. A hipotézisek vizsgálata

A kutatásom célja elsősorban az volt, hogy a pedagógus szakmát vizsgáljam a 18 – 29 éves fiatalok szemszögéből. Azért ezt a korosztályt választottam, mivel az elmúlt tíz év társadalomban bekövetkezett változásai befolyásolták mind a szakma helyzetének változását, mind pedig a fiatalok látásmódját. Elsősorban itt a digitalizáció elterjedésére és a pedagógusok feladatkörének kibővülésére gondolok. Továbbá úgy véltem, hogy ez a korosztály az, aki még jobban tud kapcsolódni a tíz évvel ezelőtti meglátásaira a szakmával kapcsolatban.

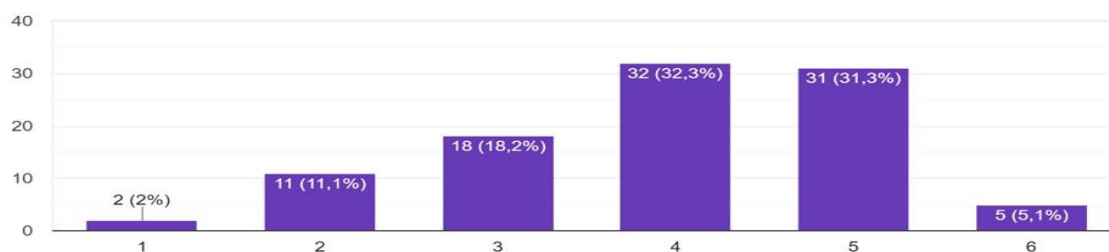
Egyik hipotézisem alapjául is ez a gondolat szolgált, ugyanis: feltételezem, hogy a kitöltők nagy százaléka úgy gondolja, hogy a pedagógus szakmának nagyobb presztízse volt tíz évvel ezelőtt, mint napjainkban.

A másik, amit vizsgáltam, az a család hatása arra, hogy a fiatalok hogyan vélekednek a pedagógus szakmáról. Az volt a feltételezésem, hogy azok a fiatalok, akiknek egyik vagy mindkét szülője diplomás végzettséggel rendelkezik, magasabb presztízst értékelnek a pedagógus szakmának.

A harmadik hipotézisem szerint: feltételezem, hogy a kérdőív kitöltői úgy gondolják, hogy a pedagógusok anyagi megbecsülése kisebb annál, mint a mi megilleti őket.

4.1. Első hipotézis vizsgálata

Szerinted mennyire volt vonzó a pedagógus pálya a fiataloknak tíz évvel ezelőtt?
99 válasz

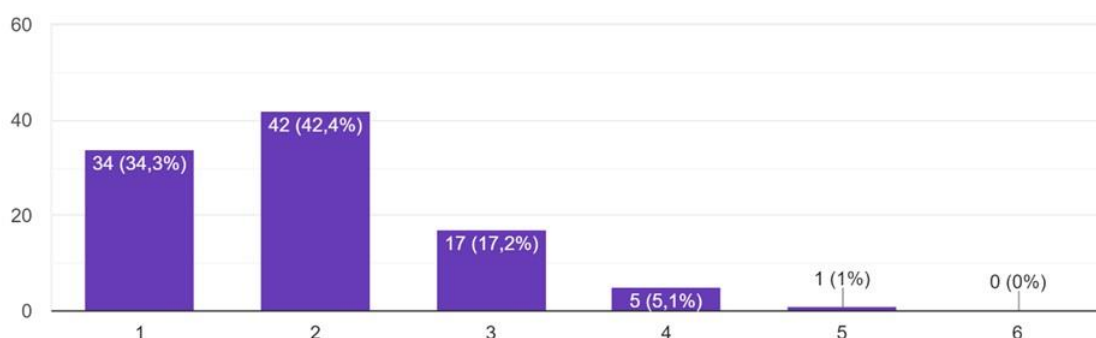

Az első hipotézisem, mely így szólt: - *“Feltételezem, hogy a kitöltők nagy százaléka úgy gondolja, hogy a pedagógus szakma vonzóbb volt a fiatalok számára volt tíz évvel ezelőtt, mint napjainkban.”* - megerősítést nyert. Ennek vizsgálatakor attitűdskálával dolgoztam, melyben az 1-es válaszkategória jelölte azt, hogy a pedagóguspálya *“egyáltalán nem vonzó a fiatalok számára”* a 6-os válaszkategória pedig azt, hogy a pedagóguspálya *“nagyon vonzó a fiatalok számára”*.

Két kérdést tettem fel ennek vizsgálatára. Az egyik kérdésem az volt, hogy: Szerinted mennyire volt vonzó a pedagógus pálya a fiataloknak tíz évvel ezelőtt?

Szerinted mennyire vonzó napjainkban a pedagógus pálya a fiataloknak?

99 válasz

A másik kérdésem pedig így hangzott: Szerinted mennyire vonzó napjainkban a pedagógus pálya a fiataloknak?

Az első kérdésemre érkezett válaszok az alábbi módon alakultak: a kitöltők összesen 68,7%-a értékelte a 4-es válaszkategóriában a kérdést, ebből arra következtetnek, hogy úgy gondolják, hogy tíz évvel ezelőtt vonzóbb volt a pedagóguspálya a fiataloknak.

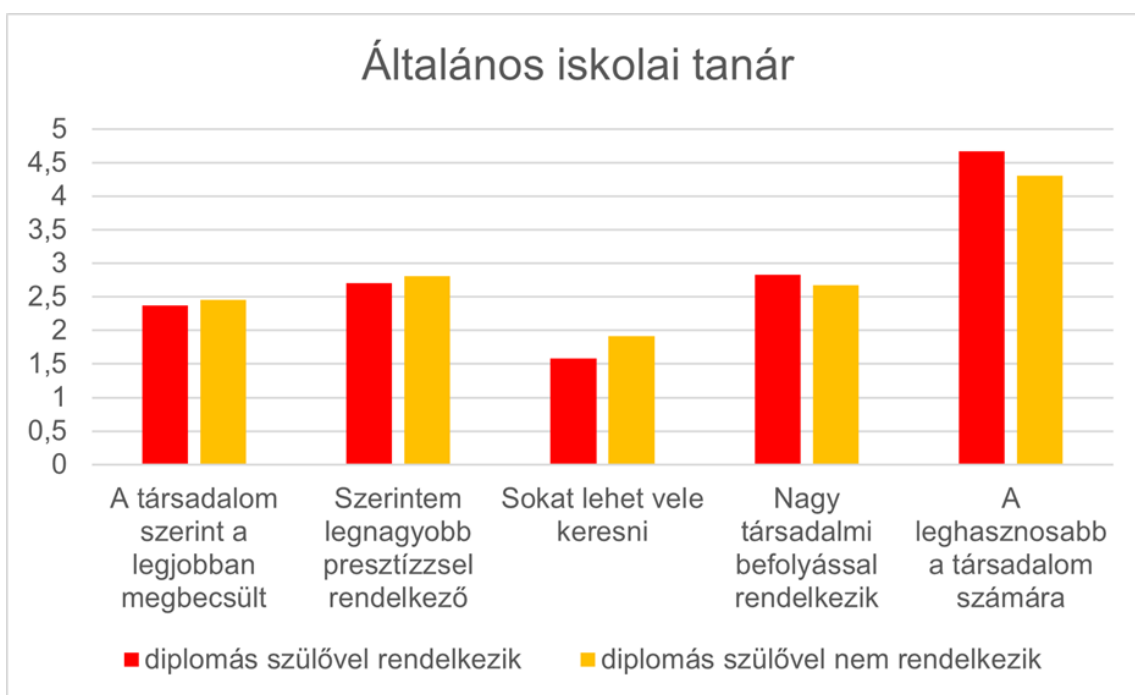
A második kérdésre adott válaszok a következő képpen alakultak: a kitöltők 93,9%-a értékelte a hármas válaszkategóriától lefelé az attitűdskálát. Ebből arra következtetnek, hogy úgy gondolják, napjainkban nem vonzó a pedagóguspálya a fiatalok számára.

4.2. Második hipotézis vizsgálata

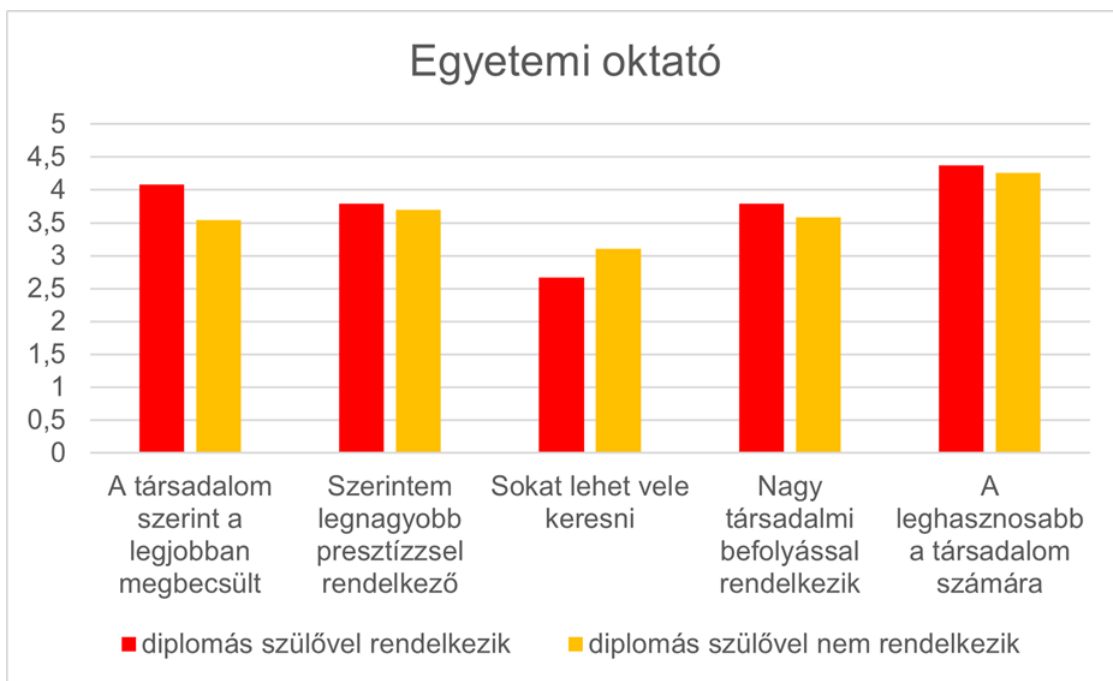
A második hipotézisem, miszerint: - „*Feltételezem, hogy azok a fiatalok, akiknek egyik vagy mindkét szülője diplomás végzettséggel rendelkezik, magasabb presztízsértéket*

állapítanak meg a pedagógus szakmának.” – is bizonyítást nyert. Az eredményeim a következőképpen alakultak: összehasonlítottam a diplomás szülővel rendelkező és a diplomás szülővel nem rendelkező kitöltők különböző pedagógus szakmákra adott értékelését, és ebből az eredményből átlagot vontam. Négy pedagógus szakmát vizsgáltam: az általános iskolai tanárt, az egyetemi oktatót és a tanító szakmát.

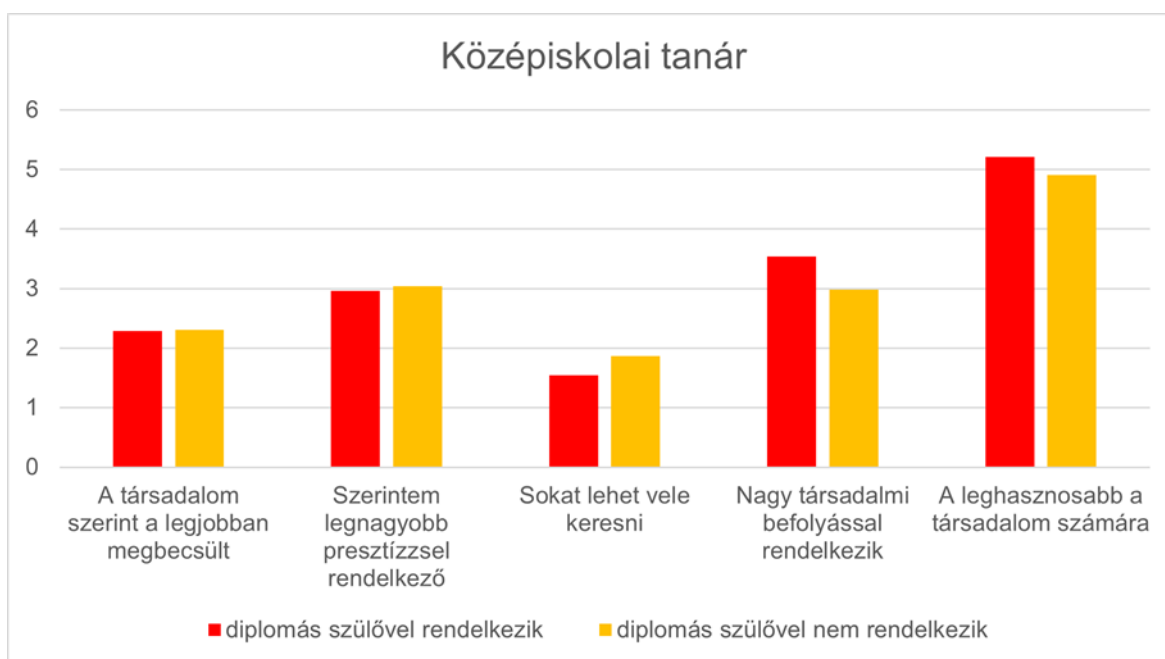
Megfigyelhető a kitöltések alapján, hogy a társadalmi hasznosságot mindegyik pedagógus szakmánál igen magasán értékelték, míg az egyetemi oktató kivételével alacsony értékelést állapítottak meg abban a kérdésben, hogy mennyire lehet vele „sokat keresni”. Továbbá csak az egyetemi oktatót értékelték magas presztízssűnek és a tanítót értékelték a legalacsonyabb presztízssűnek.

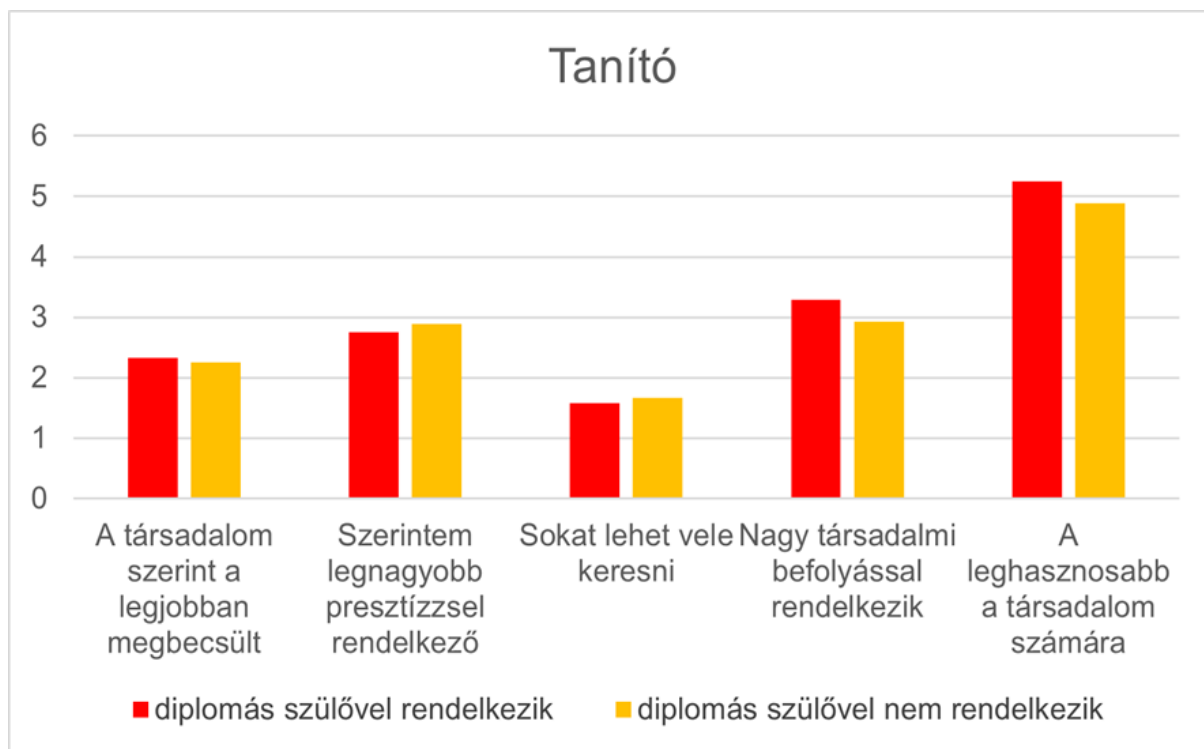
Az általános iskolai tanár esetében a diplomás szülővel rendelkezők 51,3%-ban ítélték pozitívnak a presztízst ennek a szakmának az esetében, míg a diplomás szülővel nem rendelkezők 49,3%-ban.

Az egyetemi oktató esetében a diplomás szülővel rendelkező kitöltők 50,6%-os arányban állapítottak meg pozitív presztízst a szakmának, míg a diplomás szülővel rendelkezők 47,83%-ban.

A középiskolai tanárral kapcsolatos vizsgálat során a diplomás szülővel rendelkezők 47,16%-os, míg a diplomás szülővel nem rendelkezők 46,3%-os arányban állapítottak meg pozitívabb presztízst.

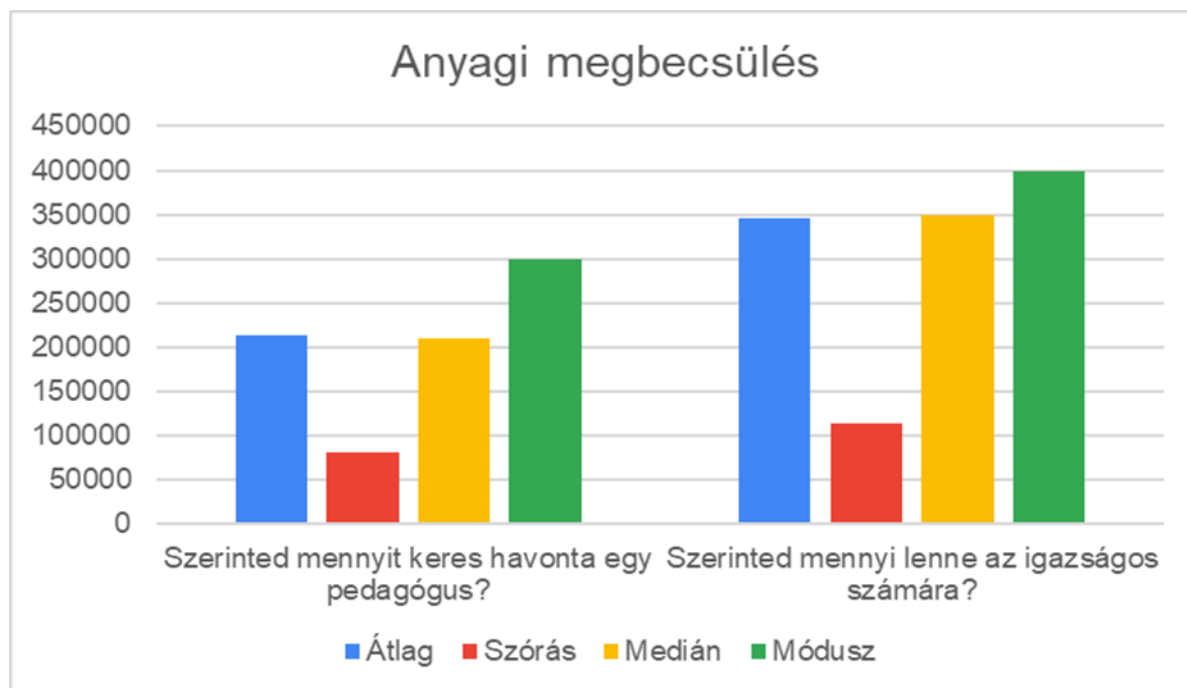
A tanító esetében ez a következőképpen alakult: a diplomás szülővel rendelkező kitöltők 62,3%-ban, a diplomás szülővel rendelkezők 59,3%-ban ítélték meg pozitívabb presztízst ezzel a szakmával kapcsolatban.

Végül összesítettem a négy szakmával kapcsolatos presztízssértékek megállapítását a diplomás és a nem diplomás szülővel rendelkező kitöltők esetében, majd átlagot vontam. Ennek kapcsán megállapítottam, hogy összesítve a diplomás szülővel rendelkező kitöltők 53%-ban, míg a nem diplomás szülővel rendelkező kitöltők 50,7%-ban ítélték meg magasabb presztízst a négy általam vizsgált pedagógus szakmának. Tehát megállapítható, hogy a hipotézisem beigazolódott, viszont hozzá kell tennem, hogy minimális az eltérés a kapott értékek között. Így kimondható, hogy nem fejt ki számottevő hatást a pedagógus szakma megítélésének kapcsán az, ha a kitöltő szülei rendelkeznek diplomával.

4.3. Harmadik hipotézis vizsgálata

A harmadik hipotézisem, amely így szólt: *“Feltételezem, hogy a kérdőív kitöltői úgy gondolják, hogy a pedagógusok anyagi megbecsülése napjainkban kisebb annál, mint a mi megilleti őket.”* – is bizonyítást nyert. Ezt szintén attitűdskálával vizsgáltam, amely egy hat fokozatú skála volt. Ennél is az 1-es lehetőség jelölte azt, hogy a kitöltő egyáltalán nem ért egyet az állítással, a hatos pedig azt, hogy teljes mértékben egyet ért vele.

Az egyik állítás így hangzott: *“Mennyire értesz egyet az alábbi kifejezéssel? A pedagógusok anyagi megbecsülése megfelel annak a munkának, amit végeznek.”*

A válaszok a következőképpen alakultak: a kitöltők 87,9%-ban értékelték a hármas válaszkategóriától lefelé, ebből azt a következtetést vontam le, hogy nagy százalékuk nem ért egyet azzal az állítással, hogy a pedagógusok anyagi megbecsülése megfelelne annak a munkának, amit végeznek.

A másik állítás így hangzott: *“Mennyire értesz egyet az alábbi kifejezéssel? A pedagógusok anyagi megbecsülése ma kisebb annál, mint ami megilletné őket.”* Ezzel kapcsolatban az alábbi eredmény született: a kitöltők 96,2%-a értékelte a 4-es válaszkategóriától felfelé az attitűdskálát, tehát egyetértenek a feltevésémmel, mi szerint nem megfelelő anyagi megbecsülésben részesítik a pedagógusokat.

Források

- Ádám, N., & László, T. (2012). *Szocializációs közegek a változó társadalomban, A nevelés esélyei: család, iskola, szabadidő, média*. Budapest: Iszt Alapítvány.
- Andorka, R. e. (2006). *Bevezetés a szociológiába*. Budapest: Osiris Kiadó.
- Anikó, F. (2016). *Pedagóguskutatások: Merre tart a pedagógusszakma?* Budapest: Oktatókutató és Fejlesztő Intézet.
- Anikó, F., & Fehérvári, A. (2016). *Pedagóguskutatások: Merre tart a pedagógusszakma?* Budapest: Oktatókutató és Fejlesztő Intézet.
- Árpád, F. L.–S. (1994). Értékek változásai Magyarországon 1987-1993. Kontinuitás és diszkontinuitás a kelet-közép-európai átmenetben. *Szociológiai Szemle I. sz.*, 57-90.
- Balázs Éva, K. M. (2011). *Jelentés a magyar közoktatásról*. Budapest: Oktatókutató és Fejlesztő Intézet.
- Bourdieu, P. (1987). *A társadalmi egyenlőtlenségek újratermelődése*. Budapest, Gondolat: Gondolat.
- Fekete Deák Ildikó, J. J. (2017). *Mi ma a tanár, a pedagógus feladata? Oktat vagy nevel is?* Debrecen: Debreceni Egyetem, Humán Tudományok Doktori Iskola, Szociológia és Társadalompolitika Doktori Program.
- Ferenc, G. (1976). *Iskolarendszer és társadalmi mobilitás*. Budapest: Kossuth.
- Gabriella, P., & Tímea, C. (2015). *Szakmai szocializáció a felsőoktatásban: A pedagógusképzés kihívásai a Kárpát-medencében*. Nagyvárad-Budapest: Partium Kiadó.
- <https://www.ksh.hu>. (2016). Retrieved from https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/mikrocenzus2016/mikrocenzus_2016_13.pdf (Letöltés dátuma: 2021. október 23.)
- <https://www.nive.hu..> Retrieved from https://www.nive.hu/Downloads/Szakkepzesi_dokumentumok/Bemeneti_kompetencia_k_meresi_ertekelesi_eszkozrendszerenek_kialakitasa/2_1853_002_101030.pdf (Letöltés dátuma: 2021, október 22)
- János, K. T.–P.–G.–P.–B. (1980). *Réteghelyzet – rétegtudat*. Budapest: Kossuth.
- Matild, K. M.-S. (2012). *Pedagógusok a pályán*. Budapest: Oktatókutató és Fejlesztő Intézet.
- Mikrocenzus 2016*. (2016). Budapest: Központi Statisztikai Hivatal.
- Nagy, K. (2019). <http://docplayer.hu>. Retrieved from Nagy Krisztina (2019): Professzionizáció-és professzióelméletek a segítő hivatások tükrében, [Volhttps://docplayer.hu/193864929-Nagy-krisztina-professzionizacio-es-](http://docplayer.hu/193864929-Nagy-krisztina-professzionizacio-es-)

- professzioelméletek-a-segito-hivatasok-tukreben-1.html (Letöltés dátuma: 2021, november 15)
- Natasa, F. (2017). A pedagógusprofesszió és a hazai kutatástörténeti előzmények. *Pedagógiai Szemle*, 55-67.
- Natasa, F. (2021, október 20). <http://real.mtak.hu>. Retrieved from <http://real.mtak.hu/92682/1/74-162-1-SM.pdf> (Letöltés dátuma: 2021. október 20.)
- Németh, A. (2011). <https://edit.elte.hu>. Retrieved from Németh András (2011): Magyar pedagógusképzés és pedagógus szakmai tudásformák I. 1775-1945 – nemzeti fejlőd https://edit.elte.hu/xmlui/bitstream/handle/10831/32150/pedagoguskepzesnemeth2011_korr1_120124_JAV.pdf?se (Letöltés dátuma: 2021, október 5.)
- Polónyi, I., & Tímár, J. . <https://folyoiratok.oh.gov.hu/uj-pedagogiai-szemle>. Retrieved from <https://folyoiratok.oh.gov.hu>: <https://folyoiratok.oh.gov.hu/uj-pedagogiai-szemle/a-pedagogusproblema> (Letöltés dátuma: 2021. október 8.) (Letöltés dátuma: 2021. október 8)
- R, Angelusz. (1998). *A társadalmi rétegződés komponensei*. Budapest: Új Mandátum Könyvkiadó.
- Teréz, K.. <http://epa.niif.hu>. Retrieved from http://epa.niif.hu/02700/02750/00006/pdf/EPA02750_tudasmenedzsment_2002_02_028-051.pdf (2021. november 1)
- www.nive.hu. Retrieved from https://www.nive.hu/Szakkepzesi_dokumentumok/Bemeneti_kompetenciak_mere (Letöltés dátuma: 2021, október 21)
- Zoltán, F.:<http://www.researchgate.net>. Retrieved from https://www.researchgate.net/profile/Zoltan-Farkas/publication:https://www.researchgate.net/profile/Zoltan-Farkas/publication/341205264_A_tarsadalmi_egyenlotlensegek_es_retegzones_fogalma_es_tipusai/links/5f6f77d2a6fdcc008 (Letöltés dátuma: 2021, október 23)